

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ

SITUAČNÍ A VÝHLEDOVÁ ZPRÁVA **OLEJNINY**

2019

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ

ZDROJE INFORMACÍ, ZPRACOVATELÉ PODKLADŮ:

ADM Germany G.m.b.H (Alfred C.Toepfer International)
Agra Europe, London
Český statistický úřad
European Association COCERAL
Evropská komise
Evropský parlament
Food and Agriculture Organization of the United Nations
Ministerstvo průmyslu a obchodu
Ministerstvo zemědělství
Podpůrný a garanční rolnický a lesnický fond, a.s.
Sdružení pro výrobu bionafty
Státní zemědělský intervenční fond
Svaz pěstitelů a zpracovatelů olejnin
United States Department of Agriculture
Ústav zemědělské ekonomiky a informací
Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský

Odbor zemědělských komodit

Autor:

Mgr. Markéta Dvořáková, MZe

Ředitel odboru zemědělských komodit:

Ing. Miroslava Czetmayer Ehrlichová, MZe

Autorka touto cestou děkuje za spolupráci všem uvedeným organizacím a jejich odborným pracovníkům.

Situační a výhledové zprávy jsou pro všechny zájemce z řad studentů, pedagogů odborných škol a podnikatelských subjektů a dalších k dispozici také na internetu na adrese: www.eagri.cz.

Autor fotografie:

shutterstock/NsdPower

Vydalo: Ministerstvo zemědělství, Těšnov 65/17, 110 00 Praha I

Internet: www.eagri.cz, e-mail: info@mze.cz

ISBN 978-80-7434-586-9, ISSN 1211-7692, MK ČR E 11003

Tisk: Ústav zemědělské ekonomiky a informací, www.uzei.cz

SITUAČNÍ
A VÝHLEDOVÁ
ZPRÁVA
OLEJNINY

PROSINEC
2019

OBSAH

Seznam zkratk	3
Úvod	4
Souhrn	4
Zásahy státu u olejnin, rostlinných olejů a tuků	6
Mezinárodní trh olejnin a olejů	15
Pěstování, zpracování a spotřeba olejnin v České republice	25
Řepka olejná	26
Slunečnice	40
Mák setý	45
Hořčice	49
Len olejný	52
Sója luštinatá	56
Zpracovatelský průmysl olejnin	59
Nepotravinářské užití olejnin	64
Příloha: Definitivní sklizeň olejnin v roce 2018	70

SEZNAM ZKRATEK

AEKO	Agroenvironmentálně – klimatická opatření
CIF (c.i.f.)	Cost, Insurance, Freight = výlohy, pojistné, dopravné placeny; Prodávající platí přepravu zboží do místa určení včetně pojištění. Kupující nese výlohy od vyložení zboží v místě určení.
COCERAL	Evropské sdružení podporující obchod na trhu s obilovinami, rýží, krmivem, olejinami, olivovým olejem a dalšími oleji a tuky
CZV	Ceny zemědělských výrobců
ČSÚ	Český statistický úřad
ČZU	Česká zemědělská univerzita v Praze
DZES	Dobry zemědělský a environmentální stav půdy
EHP	Evropský hospodářský prostor
ESVO	Evropské sdružení volného obchodu
EU	Evropská unie
EUR	Euro; společná měna eurozóny
EZ	Ekologické zemědělství
FAME	Fatty Acid Methyl Ester; metylester mastných kyselin
FAO	Food and Agriculture Organization of the United Nations; Organizace pro výživu a zemědělství spojených národů
FOB (f.o.b.)	Free on Board = volně na palubu lodi; Prodávající hradí náklady až po naložení do dopravního prostředku na uvedeném místě
HO	Hybridní odrůdy slunečnice, tzv. „high oleic“ se zvýšeným podílem kyseliny olejové v oleji, kterého má být z celkového podílu oleje obsaženo min. 82 %
KN	Kód celní nomenklatury, číselné označení položky nebo skupiny položek celního sazebníku
LFA	Less Favoured Area; Méně příznivé oblasti pro zemědělství
MEŘO	Metylester řepkového oleje; součást směsného paliva – bionafty
MFN	Most favoured nation; tzv. doložka nejvyšších výhod, která znemožňuje, aby členské státy Světové obchodní organizace (WTO) proti sobě používaly diskriminující praktiky a aby všechny výhody, které získá jeden člen, se vztahovaly i na všechny ostatní. ČR je členem WTO od roku 1995
PGRLF	Podpůrný a garanční rolnický a lesnický fond, a.s.
PPH	Povinné požadavky na hospodaření
PVP	Přechodná vnitrostátní podpora
SAPS	Single Area Payment Scheme; Jednotná platba na plochu zemědělské půdy
SITC	Standardní mezinárodní klasifikace zboží
SPZO	Svaz pěstitelů a zpracovatelů olejin
SZIF	Státní zemědělský intervenční fond
SZP	Společná zemědělská politika
ÚKZÚZ	Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský
USD	Americký dolar
USDA	United States department of Agriculture; Ministerstvo zemědělství USA
ÚZEI	Ústav zemědělské ekonomiky a informací
WTO	World Trade Organization; Světová obchodní organizace

ÚVOD

Situační a výhledová zpráva Olejniný přináší souhrnné informace o pěstování, obchodu a zpracování olejnin pěstovaných v České republice. Zpráva zahrnuje údaje dostupné k datu 31. 12. 2019, pokud není uvedeno jinak. Termín „marketingový rok“, který je ve zprávě používán, odpovídá v zahraničí užívanému ekvivalentu „marketing year“. U komodity olejniný začíná marketingový rok 1. 7. a končí 30. 6. následujícího roku. Situační a výhledová zpráva přináší informace o výsledku pěstování jednotlivých druhů olejnin v České republice, o jejich cenách, o dovozu a vývozu olejnatých semen i informace o olejninách ze světa.

Situační a výhledové zprávy jsou k dispozici v budově Ministerstva zemědělství a elektronicky na internetové adrese: <http://www.eagri.cz/> v oddíle „Zemědělství“ v „Publikace“.

SOUHRN

Podle údajů USDA – Foreign Agricultural Service dosáhla v marketingovém roce 2018/19 světová produkce nejsledovanějších druhů olejnin 597,2 mil. t. Ke světově nejpěstovanějším olejninám patří dlouhodobě sójové boby, řepka, semeno bavlíku, podzemnice olejná, slunečnice, palmová jádra a kopra.

Zpracováním produkce hlavních druhů olejnin z roku 2018/19 bylo vyrobeno přibližně 203 mil. t rostlinných olejů a 333 mil. t pokrutin a extrahovaných šrotů. Po uzavření bilance dosáhly konečné zásoby rostlinných olejů 21,1 mil. t a 15 mil. t pokrutin a extrahovaných šrotů. V marketingovém roce 2019/20 je předpokládána výroba přibližně 207 mil. t rostlinných olejů a 338 mil. t pokrutin a extrahovaných šrotů. Konečné zásoby rostlinných olejů na rok 2019/20 se odhadují na 19,2 mil. t.

V probíhající marketingovém roce 2019/20 se podle prosincových odhadů USDA očekává produkce hlavních druhů olejnin 574,6 mil. t; z toho produkce sójových bobů dosáhne 337,5 mil. t, řepky 68 mil. t, slunečnice 53,5 mil. t, podzemnice olejné 45,5 mil. t; semena bavlíku 44,3 mil. t, palmového jádra 20 mil. t a kopry 5,8 mil. t.

Ceny semene řepky olejné dosáhly v marketingovém roce 2018/19 na mezinárodních trzích v průměru po přepočtu na 9 508 Kč/t a u slunečnice 8 717 Kč/t.

Evropská unie je dlouhodobě největším dovozním regionem zemědělských produktů, ale i největším vývozcem zpracovaných zemědělských produktů na světě. V marketingovém roce 2018/19 dosáhla v EU celková produkce hlavních druhů olejnatých semen 32,8 mil. t. Z toho jednotlivé hlavní plodiny zaujímaly: řepka 20 mil. t; slunečnice 10 mil. t a sója 3 mil. t. Celková plocha hlavních druhů olejnatých semen činila 11,9 mil. ha. Největší plochu zaujala řepka s 7 mil. ha, dále slunečnice s 4 mil. ha a sója s necelým 1 mil. ha. Na základě podkladů EK k prosinci 2019 se na marketingový rok očekává snížení plochy i produkce, a to hlavně u řepky olejky. Celková produkce je odhadována na 30 mil. t a plocha na 11 mil. ha.

V marketingovém roce 2018/19 bylo v České republice sklizeno celkem 1,5 mil. t olejnin z plochy 489,3 tis. ha. Na celkové výši sklizňových ploch se již tradičně nejvíce podílela řepka olejná s 411,8 tis. ha, dále mák s 26,6 tis. ha a sója s 15,2 tis. ha. Podle odhadů ČSÚ na marketingový rok 2019/20 bylo oseto olejninami 454,8 tis. ha a předpoklad produkce byl 1,3 mil. t. Výraznější snížení plochy se předpokládá u řepky olejky a slunečnice na semeno. Naopak u máku se očekává nárůst plochy až na hranici 35 tis. ha.

Zahraniční obchod České republiky s olejnatými komoditami v posledních letech prochází změnami. V posledním ukončeném marketingovém roce vzrostl vývoz řepky o téměř 97 %. Oproti předešlým marketingovým letům je vývoz slunečnicového semene na dobré úrovni (dosahuje téměř 28 tis. za rok 2018/19). Oproti předešlému marketingovému roku se vývoz zvýšil o 16 %. Oproti roku 2017/18, kdy se vývoz makového semene propadl o 126 %, došlo v posledním ukončeném marketingovém roce ke zvýšení o 24 %. V marketingovém roce 2018/19 došlo k poklesu vývozu hořčičného semene o 43 %.

U lněného semene došlo také ke snížení o 33 %. K největšímu snížení vývozu z hlavních olejnatých semen došlo u sójových bobů v roce 2015/19, a to o 60 %.

Řepka olejná byla v České republice v marketingovém roce 2018/19 sklizena ze 411,8 tis. ha. Hektarový výnos činil 3,43 t/ha a celková produkce řepkového semene byla 1,5 mil. t. Průměrná CZV na domácím trhu dosáhla 8 608 Kč/t. Dovezeno do ČR bylo v roce 2018/19 celkem 327,6 tis. t semene řepky (mimo osiva) v průměrné deklarované dovozní hodnotě 9 377 Kč/t. Vyvezeno bylo 425,9 tis. t v průměrné deklarované vývozní hodnotě 9 646 Kč/t. Podle odhadů bude sklizeň řepky ve světě v marketingovém roce 2019/20 celkem 68 mil. t. V České republice byly poslední roky pro řepku příznivé až na marketingový rok 2017/18, kdy došlo k prudkému propadu výnosu na průměr 2,91 t/ha a celková sklizeň řepky nepřesáhla 1 146,2 tis. t. V marketingovém roce 2019/20 se opět díky agro-meteorologickým podmínkám nedosáhlo vysokého výnosu – 3,05 t/ha.

Slunečnice byla v marketingovém roce 2018/19 podle údajů ČSÚ sklizena celkem z 20,2 tis. ha. Meziročně došlo ke snížení ploch o 7 %. Celková produkce dosáhla 47,6 tis. t. Průměrná CZV v marketingovém roce 2018/19 dosáhla 7 410 Kč/t, to představuje propad o 1 203 Kč/t. Z ČR bylo vyvezeno celkem 27,8 tis. t slunečnicového semene a deklarovaná vývozní hodnota činila 11 621 Kč/t. Dovezeno bylo 198,2 tis. t a deklarovaná dovozní hodnota činila 9 147 Kč/t. Pro marketingový rok 2019/20 bylo v ČR oseto 12,3 tis. ha. Z této plochy se odhaduje produkce slunečnicového semene ve výši 28,8 tis. t.

Cenově nepříznivý rok (u CZV) 2014/15 se opakoval v marketingovém roce 2018/19. Za posledních pět let, byl nejhorším rokem poslední marketingový rok 2018/19, kdy se průměrná cena slunečnicového semene pohybovala pouze na úrovni 7 410 Kč/t. Poslední tři měsíce roku 2019 nevykazovaly výraznější nárůst, pozvolným tempem se cena šplhala k 8 tis. Kč/t.

V marketingovém roce 2018/19 došlo ke snížení plochy máku pod 30 tis. ha na 26,6 tis. ha a v marketingovém roce 2019/20 se předpokládá zvýšení celkové plochy máku na necelých 36 tis. ha. Celková produkce máku se předběžně odhaduje na 23,6 tis. t při výnosu 0,66 t/ha. Cena CZV máku dosáhla v marketingovém roce 2018/19 celkem 85 155 Kč/t, což je meziroční nárůst o téměř 38 tis. Kč/t. Dovoz za rok 2018/19 byl celkem 3,6 tis. t za deklarovanou dovozní hodnotu 74,2 tis. Kč/t. Celkový vývoz máku z ČR činil 14,8 tis. t a deklarovaná dovozní hodnota činila 90,4 tis. Kč/t.

V marketingovém roce 2018/19 dosáhla osevní plocha semene hořčice téměř 13 tis. ha s výnosem 0,90 t/ha. Produkce se meziročně zvýšila na 11,6 tis. t (nárůst o 2 097 t). Marketingový rok 2019/20 predikuje zvýšení osevní plochy hořčice na 13,3 tis. ha, ale díky nepříznivým agro-meteorologickým podmínkám je odhadován velice nízký výnos: 0,69 t/ha a produkce pouze 9,2 tis. t. Cena CZV hořčice byla v marketingovém roce 2018/19 celkem 16 816 Kč/t, což je meziročně o 768 Kč/t více. Celkový dovoz činil 1 656 t za deklarovanou dovozní hodnotu 18 610 Kč/t. Vývoz činil 1 336 t při deklarované vývozní hodnotě 17 124 Kč/t.

Plochy lnu olejného se v České republice pohybují poslední roky pod hranicí 2 tis. ha. V marketingovém roce 2018/19 bylo oseto 1,3 tis. ha a produkce dosáhla téměř 1,8 tis. t při výnosu 1,39 t/ha. Pro marketingový rok 2019/20 se osevní plocha odhaduje na 1,1 tis. ha a produkce na 1,4 tis. t při nižším výnosu 1,25 t/ha. Celkový dovoz lnu do ČR v marketingovém roce 2018/19 činil 8 860 t při deklarované dovozní hodnotě 13 836 Kč/t. Celkový vývoz byl 5 657 t za deklarovanou vývozní cenu 18 203 Kč/t.

Sója se v České republice využívá v krmivářství. Drcené neodtučněné boby jsou součástí krmných dávek vysokoprodukčních dojnic, kde výrazně zvyšují energetickou hodnotu krmné směsi. Definitivní údaje pro marketingový rok 2018/19 uvádějí celkovou plochu sóji 15,2 tis. ha – téměř se neliší od předešlého roku. Produkce sóji byla 25,3 tis. t při nízkém výnosu 1,66 t/ha. Odhad osevní plochy v marketingovém roce 2019/20 se snížil na 12,3 tis. ha, ale odhad produkce je optimistický vzhledem k meziročnímu zvýšení výnosu na 2,27 t/ha. Očekává se nárůst produkce na 27,8 tis. t. Celkový dovoz sójových bobů za marketingový rok 2018/19 byl 18,5 tis. t za deklarovanou dovozní cenu 10 055 Kč/t a vývoz z ČR byl celkem 2,2 tis. t za deklarovanou vývozní cenu 11 984 Kč/t.

ZÁSAHY STÁTU U OLEJNIN, ROSTLINNÝCH OLEJŮ A TUKŮ

Do zásahů státu u komodity olejnin je zahrnuta:

1. Vnější obchodní politika Evropské unie ve vztahu k olejinám

2. Legislativa

3. Dotační politika

I. Vnější obchodní politika Evropské unie ve vztahu k olejinám

Obchodní vztahy EU se třetími zeměmi charakterizuje velký počet preferenčních dohod, meziregionálních iniciativ a jiných významných ujednání. Existují i samostatná obchodní ujednání o obchodu s některými zemědělskými výrobky. Jednání o dalších smlouvách pokračují a EU se tak snaží rozšířit počet zemí, se kterými je možno obchodovat s celními preferencemi, a také odstranit další překážky obchodu.

Privilegované jsou vztahy s geograficky a historicky nejbližšími partnery, členskými státy Evropského sdružení volného obchodu (ESVO), ve kterém jsou sdruženy Švýcarsko, Norsko, Island a Lichtenštejnsko. U olejnin je v jednotlivých zemích ESVO situace rozdílná. Norsko si ponechává clo na dovoz z EU pouze u produktů využívaných pro krmné účely. Na této situaci nic nezměnila ani ujednání o další liberalizaci obchodu se zemědělskými výrobky mezi Norskem a EU, která vstoupila v platnost v říjnu 2018. Island má nulová cla na dovoz všech olejnin z EU. Švýcarsko si clo pro dovoz z EU zachovalo prakticky u všech olejnin kromě některých položek určených pro krmné účely. Vysoká cla má Švýcarsko především na dovoz olejnin z EU určených pro výrobu oleje vhodného k lidské spotřebě. Další jednání o liberalizaci obchodu se zemědělskými produkty se Švýcarskem od roku 2009 neprobíhají. EU na dovoz olejnin ze třetích zemí neuplatňuje cla žádná.

Preferenční dohody uzavřela EU také s kandidátskými balkánskými zeměmi. Albánie, Srbsko, ani Severní Makedonie neuplatňují na dovoz olejnin z EU žádné clo. Dovoz olejnin z EU do Bosny a Hercegoviny a Černé Hory probíhá také bezcelně. Chorvatsko k 1. 7. 2013 vstoupilo do EU a stálo se tak součástí jednotného trhu Evropské Unie.

K 31. 1. 2020 naopak vystoupila z EU Velká Británie. Do konce roku 2020 je však na tuto zemi z obchodního hlediska pohlíženo jako na člena EU. Dovozy i vývozy z/do Velké Británie z/do EU tedy po tuto dobu zůstávají bezcelní a žádné další podmínky se rovněž nemění. Po konci roku 2020 budou další podmínky záviset na tom, jestli se zemi podaří vyjednat obchodní dohodu s EU.

Významnou oblastí, kde má EU sjednány Asociační dohody včetně dohod o volném obchodu, je oblast středomoří (EUROMED). U olejnin se situace v jednotlivých zemích liší. Např. Alžírsko uplatňuje téměř u všech olejnin clo na dovoz z EU ve výši 5 % ad valorem. Výjimku tvoří podzemnice olejná, tři položky slunečnicových semen (dovozní clo z EU 30 % ad valorem) a některá ostatní olejnata semena, u kterých je bezcelně možno dovést do Alžírska pouze 100 t v rámci preferenční celní kvóty. Maroko si zachovalo cla při dovozu z EU pouze u podzemnice olejně určené k lidské spotřebě a průmyslovému použití, a to ve výši 14,5 % ad valorem. Dovoz do Turecka z EU je bezcelní u sójových bobů, lněných semen, semen řepky a slunečnice určených k setí. Dovoz ostatních slunečnicových semen je bezcelní pouze v rámci preferenční kvóty 1000 t. Izrael uplatňuje cla na dovoz z EU u některých položek podzemnice olejně, slunečnice a bavlníkových semen v rozmezí 4 až 14 % (s dalšími podmínkami vztahujícími se k min. a max. clům). Dovozy ostatních olejnin z EU jsou bezcelní. Egypt a Jordánsko dovozní cla pro olejniny z EU neuplatňují. Tunisko z této řady vybočuje a na dovoz téměř u všech olejnin z EU uplatňuje clo ad valorem v rozmezí od 10 do 36 %. Výjimku tvoří sójové boby, jejichž dovoz z EU je bezcelní. Mezi Tuniskem a EU probíhaly do května 2019 liberalizační jednání o prohloubené dohodě o volném obchodu. Další pokračování bylo zatím přerušeno z politických důvodů v Tunisku. Mezi Marokem a EU se zatím poslední jednání o liberalizaci obchodu uskutečnila v dubnu 2014. Jednání s Egyptem, která byla zahájena v roce 2013, jsou v současnosti pozastavena.

V posledních sedmi letech vstoupily v platnost dohody o volném obchodu se státy Andského společenství a Střední Ameriky (Peru, Kolumbie, Panama, Guatemala, Honduras, Kostarika, Nikaragua, Salvador).

Dohoda s Peru je prozatímně prováděna od března 2013 a od té doby přispěla nejprve k výrazné redukci a později odstranění dovozních cel u olejin. V současnosti jsou tedy všechna cla Peru na dovozy olejin z EU nulová.

Dohoda s Kolumbií, prozatímně prováděná od srpna 2013, odstranila dovozní cla do Kolumbie z EU především na kopru a olejniny určené k setí. Většina ostatních druhů olejin je z liberalizace vyjmuta.

Dohody s Hondurasem, Nikaragou a Panamou jsou prozatímně prováděny od srpna 2013. V říjnu 2013 se k nim připojila Kostarika a Salvador a v prosinci téhož roku také Guatemala.

Na základě dohod došlo k významné liberalizaci cel při dovozu olejin z EU do těchto zemí. Cla byla odstraněna u všech olejin s výjimkou podzemnice olejné a palmových ořechů a jader neurčených k setí, které byly z liberalizace vyjmuty.

V červenci 2014 byla úspěšně dokončena jednání o dohodě o volném obchodu s Ekvádorem a ten se v lednu 2017 formálně připojil k provádění dohod mezi EU a Peru s Kolumbií. V rámci dohody budou cla při dovozu olejin z EU do Ekvádoru odstraněna do 10 let. Jedinou výjimkou jsou sójové boby neurčené k setí, které jsou z liberalizace vyjmuty.

Dohoda o volném obchodu mezi Evropskou unií a Korejskou republikou vstoupila v platnost v červenci 2016. Cla na dovoz olejin z EU do Jižní Koreje jsou z velké části nulová. Výjimku tvoří čtyři položky u sójových bobů, které jsou z liberalizace zcela vyjmuty a některé další produkty, jako např. podzemnice olejná a sezamová semínka, u kterých má být dovozní clo do Jižní Koreje odstraněno do 19 let po vstupu dohody v platnost.

V prosinci 2014 byla dokončena jednání o dohodě o volném obchodu se Singapurem a dohoda vstoupila v platnost v listopadu 2019. Dohoda stanoví, že dovoz všech zemědělských komodit a potravin z EU do Singapuru nepodléhá clu. Nicméně, v případě olejin nedošlo vstupem dohody v platnost k žádné změně, protože i Singapur u nich uplatňoval MFN dovozní clo 0 % již v minulosti.

V říjnu 2013 dokončeno liberalizační jednání EU s Kanadou. Obchodní část Dohody je prozatímně prováděna od září 2017. Liberalizace se však olejin nijak nedotkla, protože Kanada poskytovala na tyto produkty MFN dovozní clo 0 % již v minulosti.

Od 1. 1. 2016 je prozatímně uplatňována Dohoda o volném obchodu mezi EU a Ukrajinou. Dovozní clo z Ukrajiny do EU je u všech olejin nulové, zatímco Ukrajina uplatňuje cla na dovoz slunečnicových semen neurčených k setí, mouky ze sójových bobů a semen cukrové řepy z EU v rozmezí 4,17 až 8,33 % ad valorem.

K uzavření dohod o volném obchodu s Moldavskem a Gruzíí došlo v listopadu 2013. Dohody vstoupily v platnost v červenci 2016. Na dovoz olejin z EU do Moldavska a Gruzie jsou cla nulová.

V únoru 2019 vstoupila v platnost Dohoda o hospodářském partnerství mezi EU a Japonskem. Obchod s olejinami mezi EU a Japonskem probíhá bezcelně, pouze u čtyř položek podzemnice olejné si Japonsko ponechalo lhůtu pro liberalizaci v rozmezí 7 až 10 let.

V červnu 2019 bylo dosaženo Dohody o volném obchodu mezi EU a jihoamerickými zeměmi ze sdružení Mercosur (Argentina, Brazílie, Paraguay, Uruguay). V současnosti probíhají právní technické úpravy textu. Podle vyjádření EK dojde po vstupu Dohody v platnost k odstranění cel u většiny položek vzájemného obchodu.

V červnu 2016 bylo zahájeno jednání mezi EU a Mexikem o revizi Dohody o volném obchodu. Po čtyřech kolech jednání bylo v dubnu 2018 dosaženo politické shody. V současnosti probíhá technické doladování textu. U olejin jsou však všechna dovozní cla z EU do Mexika nulová již v současnosti.

V listopadu 2017 se uskutečnilo první kolo jednání o revizi Dohody o volném obchodu EU a Chile.

Čtvrté kolo pak proběhne v květnu 2020 a další je plánováno na září téhož roku. Dovoz olejnin z EU do Chile a naopak je bezcelní již nyní.

V roce 2007 bylo zahájeno projednávání Dohody o volném obchodu s Indií. Do roku 2013 se uskutečnilo 12 vyjednávacích kol, a přestože se podařilo dosáhnout určitého pokroku, celý proces se právě v roce 2013 prakticky zastavil.

V roce 2010 a 2012 se rozběhla jednání o prohloubených a komplexních dohodách o volném obchodu (DCFTA) s Malajsií a Vietnamem. Zatímco v případě Malajsie se čeká na vyjádření malajské strany k možnosti obnovení dalších rozhovorů, jednání s Vietnamem byla v prosinci 2015 formálně ukončena. Dohoda vstoupí v platnost v srpnu 2020 a díky ní dojde k odstranění všech dovozních cel na olejninu do Vietnamu z EU v rozmezí 4 až 11 let po vstupu dohody v platnost.

V roce 2013 bylo dále zahájeno jednání s Thajskem a poslední jednání se uskutečnilo v dubnu 2014. Z důvodu vnitropolitické situace v Thajsku zatím nejsou naplánována další kola jednání.

V prosinci 2015 byla oficiálně zahájena jednání s Filipíny a v únoru 2017 proběhlo druhé kolo jednání. Zatím však nebylo stanoveno datum dalšího jednání.

V září 2016 se uskutečnilo úvodní kolo jednání o dohodě o volném obchodu s Indonésií a do prosince 2019 proběhlo devět kol jednání. Datum dalšího kola zatím nebylo stanoveno.

Jednání s Austrálií a Novým Zélandem o dohodě o volném obchodu byla formálně zahájena v červnu 2018 s tím, že první kola rozhovorů proběhla v červenci 2018. Jak v případě Nového Zélandu, tak i Austrálie se dosud uskutečnilo osm negociačních kol. Další kola jsou naplánována na září 2020 (Austrálie) a do konce roku 2020 (Nový Zéland). Na Nový Zéland jsou však olejninu z EU dováženy za nulová cla již nyní. Austrálie u dovozů olejnin z EU uplatňuje clo pouze na podzemnici olejnou ve výši 5 %.

2. Legislativa

Zákon č. 252/1997 Sb., o zemědělství, ve znění pozdějších předpisů.

Nařízení vlády č. 47/2007 Sb., o stanovení některých podmínek při poskytování jednotné platby na plochu zemědělské půdy a některých podmínek poskytování informací o zpracování zemědělských výrobků pocházejících z půdy uvedené do klidu.

Nařízení vlády č. 50/2015 Sb., o stanovení některých podmínek poskytování přímých plateb zemědělcům a o změně některých souvisejících nařízení vlády, ve znění pozdějších předpisů.

Nařízení vlády č. 423/2016 Sb., kterým se mění nařízení vlády č. 50/2015 Sb., o stanovení některých podmínek poskytování přímých plateb zemědělcům a o změně některých souvisejících nařízení vlády, ve znění pozdějších předpisů.

Nařízení vlády č. 61/2016 Sb., kterým se mění nařízení vlády č. 50/2015 Sb., o stanovení některých podmínek poskytování přímých plateb zemědělcům a o změně některých souvisejících nařízení vlády, ve znění pozdějších předpisů, a další související nařízení vlády.

Nařízení vlády č. 112/2008 Sb., o stanovení některých podmínek poskytování národních doplňkových plateb k přímým podporám, ve znění pozdějších předpisů.

Nařízení vlády č. 309/2014 Sb., o stanovení důsledků porušení podmíněnosti poskytování některých zemědělských podpor, ve znění pozdějších předpisů.

Nařízení vlády č. 480/2009 Sb., kterým se mění některá nařízení vlády v souvislosti s přijetím nařízení vlády o stanovení důsledků porušení podmíněnosti poskytování některých podpor, ve znění pozdějších předpisů.

Nařízení vlády č. 351/2012 Sb., o kritériích udržitelnosti biopaliv.

Zákon č. 219/2003 Sb., o oběhu osiva a sadby o uvádění do oběhu osiva a sadby pěstovaných rostlin a o změně některých zákonů (zákon o oběhu osiva a sadby), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 201/2012 Sb., o ochraně ovzduší, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 353/2003 Sb., o spotřebních daních, ve znění pozdějších předpisů.

Směrnice Rady 2002/57/ES o uvádění osiva olejnin a přadných rostlin na trh, ve znění pozdějších předpisů.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/28/ES o podpoře využívání energie z obnovitelných zdrojů a o změně a následném zrušení směrnic 2001/77/ES a 2003/30/ES.

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1308/2013, kterým se stanoví společná organizace trhů se zemědělskými produkty a zrušují nařízení Rady (EHS) č. 922/72, (EHS) č. 234/79, (ES) č. 1037/2001 a (ES) č. 1234/2007.

3. Dotační politika

I. Přímé platby

Vícesložková přímá platba (SAPS, ozelenění, VCS a platba pro mladé zemědělce)

Výsledkem reformy Společné zemědělské politiky (SZP) z roku 2013 je nové nastavení parametrů pro období 2015–2020 jak pro přímé platby, tak pro Program rozvoje venkova. V oblasti přímých plateb je kladen větší důraz na šetrný přístup k životnímu prostředí pomocí režimu ozelenění, generační obměnu na venkově prostřednictvím podpor pro mladé zemědělce, nebo podporu odvětví, která čelí určitým obtížím a jsou velmi významná z hospodářského, sociálního nebo environmentálního hlediska. Nově SZP zároveň umožňuje členským státům větší míru rozhodování o zacílení finančních prostředků, včetně jejich přesunu mezi pilíři, tedy mezi přímými platbami a Programem rozvoje venkova.

Reformovaná SZP obsahuje řadu nových prvků a současně mění dosavadní charakter přímých plateb z jednotné platby SAPS na platbu vícesložkovou. Největší složku tvoří jednotná platba na plochu zemědělské půdy (SAPS) - **necelých 55 % z celkové obálky na přímé platby**, dalšími složkami jsou platba na zemědělské postupy příznivé pro klima a životní prostředí (ozelenění neboli greening) – 30 % obálky, dobrovolná podpora vázaná na produkci poskytovaná citlivým sektorům – tzv. VCS (15 % obálky) a platba pro mladé zemědělce. Z národního rozpočtu může ČR také vyplácet přechodnou vnitrostátní podporu (PVP), která navazuje na dříve poskytované národní doplňkové platby (Top – Up).

Konkrétní podmínky poskytnutí přímých plateb upravuje **Nařízení vlády č. 50/2015 Sb.**, o stanovení některých podmínek poskytování přímých plateb zemědělci a o změně některých souvisejících nařízení vlády, ve znění pozdějších předpisů.

Žádost o poskytnutí přímých plateb je podávána v rámci tzv. Jednotné žádosti (JŽ), a to zpravidla do 15. května příslušného kalendářního roku.

Vývoj celkové obálky přímých plateb na období 2016–2020

Rok	2016	2017	2018	2019	2020
Částka v mld. Kč	22,947	22,924	23,427	23,427	23,729

Pramen: MZe.

Poznámka: kurz 27,187 Kč/EUR (rok 2015).

Jednotná platba na plochu zemědělské půdy (SAPS)

SAPS i nadále tvoří nejvýznamnější část přímých plateb. Je poskytován ze zdrojů Evropské unie na hektar způsobilé zemědělské půdy. Poskytnutí SAPS je mimo jiné podmíněno splněním podmínek zemědělského podnikatele, řádným obhospodařováním zemědělské půdy, dodržováním podmínek dobrého zemědělského a environmentálního stavu (DZES) a některých povinných požadavků na hospodaření (PPH), které jsou společně známy jako podmínky podmíněnosti (tzv. Cross-Compliance). Minimální výměra, na kterou lze poskytnout SAPS, činí 1 ha zemědělské půdy. Sazba na SAPS pro rok 2019 byla stanovena ve výši 3 394,11 Kč/ha.

Platba na zemědělské postupy příznivé pro klima a životní prostředí (greening)

Cílem greeningu je snížit negativní dopady zemědělské činnosti na životní prostředí. Pokud žadatel požádá o SAPS, je povinen dodržovat na všech svých způsobilých hektarech zemědělské půdy zemědělské postupy příznivé pro klima a životní prostředí. Základní pravidla greeningu vyplývají z příslušného evropského nařízení pro přímé platby, které vymezuje jeho tři složky, tj. diverzifikaci plodin, zachování výměry trvalých travních porostů a vyhrazení plochy využívané v ekologickém zájmu (Ecological Focus Area - EFA).

Plochy s plodinami, které vážou dusík

Pro splnění podmínek EFA musí být plodinami, které vážou dusík, zajištěn pokryv půdy minimálně od 1. června do 15. července daného kalendářního roku nebo prokazatelný výskyt posklizňových zbytků těchto plodin. Nejpozději do 31. října příslušného kalendářního roku musí být založen porost ozimé plodiny nebo ponechán porost víceleté plodiny vázající dusík.

Na plodiny, které vážou dusík, se v období po vysetí do sklizně plodin neaplikují přípravky na ochranu rostlin.

Plodinou, která váže dusík, je bob, cizrna, čičorka, čočka, fazol, hrách, hrachor, jestřabina, jetel, komonice, kozinec, lupina, pískavice, ptačí noha, sója, štirovník, tolice, úročník, vičenec, vikev nebo směs těchto plodin s ostatními plodinami, přičemž zastoupení plodiny, která váže dusík v porostu, činí v porostu více než 50 %.

Sazba greeningové platby pro rok 2019 byla stanovena ve výši 1 884,30 Kč/ha.

Dobrovolná podpora vázaná na produkci

Česká republika dlouhodobě podporuje citlivé sektory rostlinné a živočišné výroby v rámci přímých plateb. V minulých letech byly finanční prostředky ve výši 3,5 %, pro rok 2014 ve výši 6,5 % roční obálky na přímé platby, směřovány prostřednictvím zvláštní podpory dle čl. 68 do sektoru brambor pro výrobu škrobu, chmele, krav bez tržní produkce mléka, dojníc a chovu ovcí a koz.

Pro období 2015–2020 jsou finanční prostředky směřovány nejenom na tyto sektory, ale i na ovoce, zeleninu, konzumní brambory, cukrovou řepu a bílkovinné plodiny podmíněné chovem hospodářských zvířat, a to v celkové výši 15 % roční obálky na přímé platby (průměrná roční částka cca 3,46 mld. Kč). Dochází tedy nejenom k rozšíření počtu podporovaných komodit, ale také k významnému nárůstu objemu finančních prostředků. Tento mechanismus na rozdíl od jiných umožňuje podporu vázat na skutečnou aktuální produkci, nikoliv historické údaje, a je u něj tedy zaručeno, že podpora bude alokována tzv. „živým producentům“.

Podpora na produkci bílkovinných plodin

Pro účely dobrovolné podpory vázané na produkci se Česká republika rozhodla využít možnosti maximálního zacílení 2 % vnitrostátního stropu přímých plateb za účelem podpory produkce bílkovinných plodin.

Způsobilými pro tuto podporu jsou následující bílkovinné plodiny: hrách (včetně pelušky), bob, sója, lupina, jetel, vojtěška včetně jejich směsí a směsí s obilovinami, přičemž zastoupení bílkovinných plodin musí činit v porostech víc než 50 %. Minimální výměra, na kterou lze poskytnout podporu, je 1 ha způsobilé standardní orné půdy, na které jsou pěstovány bílkovinné plodiny minimálně od 1. června do 15. července příslušného kalendářního roku. Od roku 2018 došlo ke změně podmínek a poskytnutí této podpory již není vázáno na chov přežvýkavců.

Průměrná roční podpora bude v období 2015–2020 činit cca 460 mil. Kč. V roce 2019 činí sazba u podpory na produkci bílkovinných plodin 2 135,99 Kč/ha.

Přechodné vnitrostátní podpory

Reforma SZP umožnila novým členským státům (včetně ČR) poskytovat PVP i pro období 2015–2020. V principu se jedná o podobné podpory, jako byly národní doplňkové platby k přímým podporám (tzv. Top-Up), tj. v rámci těchto podpor se nadále podporují stejné sektory zemědělské výroby: chmel, brambory pro výrobu škrobu, přežvýkavci, krávy bez tržní produkce mléka, ovce a kozy jako v předchozích letech. Rovněž je vyplácena platba na zemědělskou půdu, jako určitý „příplatek“ k SAPS.

PVP jsou poskytovány výhradně z rozpočtu ČR, objem finančních prostředků, který mohl být v roce 2019 vyplacen, se však v souladu s evropskou legislativou snížil na 55 % z finančního rámce schváleného Komisí pro rok 2013.

Podrobné podmínky pro poskytování PVP jsou uvedeny v nařízení vlády č. 112/2008 Sb., o stanovení některých podmínek poskytování národních doplňkových plateb k přímým podporám, ve znění pozdějších předpisů.

II. Národní podpůrné programy

A/ Dotační programy ministerstva zemědělství

Ministerstvo zemědělství ČR vydává Zásady, kterými se stanovují podmínky pro poskytování dotací na základě § 2 a § 2d zákona č. 252/1997 Sb., o zemědělství.

Olejin se dotýkají následující národní podpůrné programy:

3. Podpora ozdravování polních a speciálních plodin

Účelem je zvýšení kvality rostlinné produkce cestou náhrady chemického ošetření a prevence šíření hospodářsky závažných virových a bakteriálních chorob a chorob přenosných osivem a sadbou.

3.a. – Biologická ochrana jako náhrada chemické ochrany rostlin

Podporu na biologickou ochranu lze poskytovat na tyto druhy polních plodin – řepku olejku, kukuřici, slunečnici, obiloviny a luskoviny, dále na tyto druhy zeleniny pěstované ve skleníku – rajčata, papriky a okurky a v režimu de minimis na okrasné rostliny. Žadatel o podporu se musí u vyjmenovaných druhů plodin (kromě režimu de minimis) na pevně stanovenou dobu 5 po sobě jdoucích let jednorázově zavázat, že v případech, kdy bude nutné zasáhnout proti škodlivým organismům, na jejichž regulaci existuje a je povolen prostředek biologické ochrany rostlin, při vhodných podmínkách přednostně využije biologickou ochranu rostlin.

3.d. – Podpora tvorby rostlinných genotypů s vysokou rezistencí k biotickým a abiotickým faktorům a diferencovanou kvalitou obilovin včetně kukuřice, malých zrnin, olejin, luskovin, brambor, píce, zelenin, léčivých, aromatických a kořeninových rostlin, chmele, révy a ovocných dřevin a ozdravování genotypů révy, chmele a ovocných plodin.

9. Poradenství a vzdělávání

9.A. Speciální poradenství

9.A.b. Speciální poradenství pro rostlinnou výrobu

Podporováno je vydávání publikací doporučených odrůd a souvisejících informací, poskytovaných pěstitelům zdarma, pořádání výstav pěstovaných rostlin, pořádání seminářů a školení pro pěstitelskou veřejnost a zajištění samostatných odrůdových zkoušek registrovaných odrůd polních plodin za účelem zajistit získání a šíření informací o pěstitelských vlastnostech registrovaných odrůd polních plodin, které jsou následně publikovány.

9.F. Podpora poradenství v zemědělství

9.F.e. Regionální přenos informací prostřednictvím Krajských informačních středisek pro rozvoj zemědělství a venkova

Podpora zaměřená na cílený přenos o realizaci SZP v souladu s regionálními prioritami.

9.F.i. Odborné konzultace

Podpora zaměřená na odborné konzultace formou telefonického, elektronického, písemného či osobního kontaktu.

9.H. Podpora účasti na mezinárodních veletrzích a výstavách v zahraničí – podpora účasti vystavovatelů, jejich výrobků, případně služeb na mezinárodních veletrzích a výstavách v zahraničí

Dotace je poskytována malým, středním i velkým subjektům, působícím v oblasti zemědělství a potravinářství, v oblasti zemědělské techniky, krmivářských produktů a v odvětví rybolovu a akvakultury. Dále budou moci o dotaci požádat i výrobci závlahových zařízení, výrobci strojů pro potravinářskou výrobu, výrobci lesnické techniky, fyzické a právnické osoby a organizace působící v odvětví loveckých zbraní, střeliva a optiky a firmy zprostředkovávající poplatkové lovy na území ČR.

Podpora je poskytována na částečnou úhradu pronájmu výstavní plochy, úhradu registračního poplatku a úhradu zpáteční letenky do veletržní destinace, u dotačního podprogramu 9.H.b. pak i na částečnou úhradu výstavby stánku bez vybavení a bez technických sítí.

10.D. Podpora evropské integrace nevládních organizací

Účelem je zlepšení efektivnosti a odborné úrovně činnosti nevládních organizací formou podpory integrace v rámci EU.

13. Podpora zpracování zemědělských produktů a zvyšování konkurenceschopnosti potravinářského průmyslu

Účelem dotace je zvýšení kvality zpracování zemědělských produktů, zvyšování konkurenceschopnosti potravinářských podniků, respektive krmivářských podniků na evropském trhu, hlavně s ohledem na jakost, nezávadnost a dohledatelnost výrobků. Zabezpečení funkčnosti a účinnosti jakostních systémů (včetně integrované prevence a omezování znečištění).

B/ Podpory poskytované z Podpůrného a garančního rolnického a lesnického fondu (PGRLF)

Investiční programy PGRLF jsou podpory podnikání zaměřené zejména na realizaci dlouhodobých investičních záměrů s ohledem na restrukturalizaci a zvýšení efektivnosti, modernizaci, snížení výrobních nákladů, zlepšení jakosti a další rozvoj zemědělských subjektů. Podpory se nejčastěji poskytují ve formě záruky na úvěr (garance) nebo subvence části úroků z úvěrů (dotace) podnikatelským subjektům v oblasti zemědělství a průmyslu zabývajících se zpracováním produkce ze zemědělské výroby. Podpora se poskytuje pouze na investice, které nejsou považovány za přijatelné výdaje v rámci Programu rozvoje venkova z Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova.

Programy PGRLF:

Zemědělec – Cílem Programu je vytvořit předpoklady pro rozvoj zemědělských subjektů, kdy příjemce Podpory investuje zejména do strojního zařízení, vybavení či technologických celků, přičemž podporovaná investice musí sloužit ke snížení výrobních nákladů, modernizaci či zlepšení jakosti.

Podpora pojištění – Účelem podpory je zpřístupnění pojistné ochrany širokému okruhu zemědělců, a tím dosažení vyššího zajištění podnikatelských aktivit proti nepředvídatelným škodám. Účelem podpory je částečná kompenzace pojistného vynaloženého na zemědělské pojištění formou úhrady části nákladů prokazatelně vynaložených na platbu pojistného u pojištění plodin a hospodářských zvířat.

Podpora nákupu půdy – Cílem programu je přispět k řešení přechodného nedostatku vlastních finančních zdrojů zemědělských prvovýrobců a zpřístupnit pořízení zemědělské půdy, jako primárního výrobního prostředku zemědělských prvovýrobců.

Zpracovatel – V rámci programu Zpracovatel jsou podporovány investice na pořízení investičního majetku, který souvisí se zpracováním zemědělských produktů. Nákup půdy je způsobilým nákladem pouze tehdy, pokud nepřevyší 10 % z celkových způsobilých nákladů investice.

Úvěry na nákup půdy – Cílem předkládaného programu podpory je poskytnout finanční prostředky na pořízení zemědělské půdy jako primárního výrobního prostředku zemědělských prvovýrobců.

Zajištění úvěrů – Cílem programu je přispět k dostupnosti úvěrových prostředků na financování:

- a) investičních záměrů zemědělských podnikatelů či podnikatelů zabývajících se zpracováním zemědělských produktů nebo subjektů působících v odvětví lesního hospodářství či zpracování dřeva. Investičním záměrem se rozumí pořízení investičního majetku v závodech, které provozují Zemědělskou prvovýrobu či se zabývají Zpracováním zemědělských produktů nebo působí v odvětví lesního hospodářství či zpracování dřeva. Podporovaná investice musí vést ke zlepšení celkové výkonnosti a udržitelnosti závodu, zejména snížením výrobních nákladů nebo zlepšením a dalším rozvinutím produkce;
- b) projektů Informačních a propagačních opatření na podporu zemědělských produktů a potravinářských výrobků vyrobených ze zemědělských produktů na vnitřním trhu Evropské unie a/nebo ve třetích zemích v případech, kdy o projektu rozhodla Evropská komise a projekt je spolufinancován z rozpočtu Evropské unie.

III. PRV – Program rozvoje venkova**Program rozvoje venkova na období 2014–2020**

Evropská komise schválila finální znění základního programového dokumentu Programu rozvoje venkova ČR na období 2014–2020 dne 26. 5. 2015.

Z Programu rozvoje venkova do českého zemědělství putuje 90 miliard Kč, 58,5 miliard z EU a 31,5 miliard z rozpočtu ČR.

Hlavním cílem programu je obnova, zachování a zlepšení ekosystémů závislých na zemědělství prostřednictvím zejména agroenvironmentálních opatření, dále investice pro konkurenceschopnost a inovace zemědělských podniků, podpora vstupu mladých lidí do zemědělství nebo krajinná infrastruktura.

Program také podporuje diverzifikaci ekonomických aktivit ve venkovském prostoru s cílem vytvářet nová pracovní místa a zvýšit hospodářský rozvoj. Podporován je komunitně vedený místní rozvoj, resp. metoda LEADER, která přispívá k lepšímu zacílení podpory na místní potřeby daného venkovského území a rozvoji spolupráce aktérů na místní úrovni. Horizontální prioritou je předávání znalostí a inovací formou vzdělávacích aktivit a poradenství a spolupráce v oblasti zemědělství a lesnictví.

Pěstitelé olejnin mohou čerpat dotace na investice do výstavby či rekonstrukce zemědělských staveb, na pořízení technologií i na pořízení mobilních strojů. Tyto podpory je možné čerpat především z operace 4.1.1 Investice do zemědělských podniků a 6.1.1 Zahájení činnosti mladých zemědělců.

Operace 4.1.1 Investice do zemědělských podniků

Dotace z této operace mohou čerpat všichni zemědělské podnikatelé na projekty od 100 tis. do 75 mil. Kč výdajů, ze kterých je stanovena dotace. Základní míra dotace je 40 %, a tu je možné u mladých začínajících zemědělců a žadatelů hospodařících ve znevýhodněných (ANC) oblastech o 10 % navýšit. Maximální míra dotace je 60 %. Z investičních dotací nelze dotovat stavební náklady na sklady olejnin.

Operace je rozdělena na záměry podle jednotlivých sektorů, podle velikosti projektů a podle velikosti obhospodařované půdy. Na pěstování olejnin je tak možné čerpat finanční prostředky z těchto záměrů:

- b) Rostlinná výroba – projekty do 1 000 000,- Kč, žadatelů, kteří hospodaří na max. 150 ha,
- g) Rostlinná výroba – projekty do 5 000 000,- Kč (nezáleží na velikosti obhospodařované půdy),
- l) Rostlinná výroba – projekty nad 5 000 000,- Kč do 75 000 000,- Kč (nezáleží na velikosti obhospodařované půdy).

Operace 6.1.1 Zahájení činnosti mladých zemědělců

Podpora je určena pro mladé začínající zemědělce, tedy osoby do 40 let (včetně), které nepodnikají déle než 2 roky. Dotace se poskytuje na realizaci podnikatelského plánu ve výši maximálně 45 tis. EUR, což činí cca 1,2 mil. Kč. Žadatel musí předložit podnikatelský plán na 4 roky, jeho obsahem mohou být například zemědělské stavby, technologie, nemovitosti, stroje, osiva, krmiva apod.

Další možnosti poskytuje operace 16.2.1 Podpora vývoje nových produktů, postupů a technologií v zemědělské prvovýrobě, jinými slovy zemědělské inovace. Zde se podpora poskytuje na výzkum a vývoj a na investice spojené s vyvíjeným produktem, postupem či technologií. Na zpracování olejnin je pak možné čerpat dotace z operace 4.2.1 Zpracování a uvádění na trh zemědělských produktů, a to na investice do potřebných technologií, strojů i staveb.

Poskytování podpor se řídí Pravidly, kterými se stanovují podmínky pro poskytování dotace na projekty Programu rozvoje venkova na období 2014–2020, která vydává Ministerstvo zemědělství ČR.

MEZINÁRODNÍ TRH OLEJNIN A OLEJŮ

Světová bilance hlavních olejnatých semen (v mil. t)

Ukazatel		2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20 ¹⁾
PRODUKCE	Sójové boby	320,69	316,55	349,30	339,47	358,21	337,48
	Řepkové semeno	70,43	68,74	69,44	74,03	71,94	68,02
	Bavlníkové semeno	44,36	35,76	39,08	45,13	43,25	44,30
	Slunečnicové semeno	39,19	40,54	48,01	47,41	51,31	53,48
	Podzemnice olejná	41,55	41,23	44,15	44,91	46,41	45,52
	Palmová jádra	16,57	15,96	17,35	18,68	19,49	20,02
	Kopra	5,42	5,32	5,51	5,73	5,98	5,81
	Celkem	538,20	524,10	572,84	575,35	596,59	574,62
DOVOZY	Sójové boby	124,36	133,34	144,37	153,54	145,27	147,94
	Řepkové semeno	14,32	14,15	15,53	15,15	14,29	14,65
	Bavlníkové semeno	0,68	0,68	0,97	0,84	0,60	0,66
	Slunečnicové semeno	1,56	1,87	2,17	2,16	2,61	2,45
	Podzemnice olejná	2,52	3,31	3,12	3,13	3,21	3,31
	Palmová jádra	0,07	0,06	0,06	0,07	0,07	0,07
	Kopra	0,10	0,13	0,11	0,12	0,10	0,11
	Celkem	143,60	153,53	166,33	175,01	166,16	169,18
VÝVOZY	Sójové boby	126,23	132,57	147,50	153,16	149,22	149,15
	Řepkové semeno	15,11	14,35	15,80	16,36	14,60	14,97
	Bavlníkové semeno	0,72	0,71	0,88	0,97	0,89	0,75
	Slunečnicové semeno	1,66	2,01	2,44	2,49	3,00	2,82
	Podzemnice olejná	3,33	3,54	3,74	3,57	3,52	3,70
	Palmová jádra	0,04	0,4	0,08	0,05	0,05	0,05
	Kopra	0,11	0,13	0,18	0,12	0,19	0,19
	Celkem	147,19	153,35	170,62	176,72	171,47	171,63
ZPRACOVÁNÍ	Sójové boby	264,76	275,13	287,42	295,24	297,69	302,83
	Řepkové semeno	67,10	66,72	67,35	67,83	67,26	65,96
	Bavlníkové semeno	33,79	28,37	29,18	34,09	33,86	34,46
	Slunečnicové semeno	35,64	36,64	43,07	43,34	46,85	49,11
	Podzemnice olejná	16,62	16,73	17,79	18,37	17,89	18,55
	Palmová jádra	16,51	15,88	17,21	18,61	19,41	19,89
	Kopra	5,38	5,30	5,42	5,71	5,86	5,71
	Celkem	439,79	444,78	467,45	483,18	488,81	496,50
KONEČNÉ ZÁSoby	Sójové boby	78,72	81,05	97,53	101,30	109,80	96,40
	Řepkové semeno	7,26	6,16	4,99	6,73	8,32	6,69
	Bavlníkové semeno	1,66	0,87	1,37	1,81	1,61	1,50
	Slunečnicové semeno	2,90	2,65	3,36	3,11	2,85	2,61
	Podzemnice olejná	4,26	3,54	3,74	3,88	5,11	4,13
	Palmová jádra	0,26	0,24	0,24	0,22	0,17	0,19
	Kopra	0,10	0,08	0,07	0,07	0,07	0,06
	Celkem	95,15	94,59	111,30	117,10	127,92	111,57

Pramen: Oilseeds: World Markets and Trade, USDA prosinec 2019.

Poznámka: ¹⁾ kvalifikovaný odhad prosinec 2019.

Světová produkce a zásoby olejin

Světová produkce olejin se každoročně zvyšuje, stabilně se rozšiřují osevní plochy sóji. Produkce olejnatých semen a plodů nad 400 mil. t byla poprvé překonána v marketingovém roce 2006/07, kdy bylo z 223,0 mil. ha sklizeno 405,7 mil. t olejnatých semen a plodů. V marketingovém roce 2017/18 produkce hlavních druhů olejin dosáhla výše 575,4 mil. t. Z této produkce bylo vyrobeno přibližně 198,0 mil. t rostlinných olejů a 330,6 mil. t pokrutin a extrahovaných šrotů. Po uzavření bilance marketingového roku 2017/18 dosáhly konečné zásoby těchto komodit 21,0 mil. t rostlinných olejů a 15,6 mil. t pokrutin a extrahovaných šrotů. V marketingovém roce 2018/19 dosáhla produkce hlavních olejin necelých 600 mil. t; tj. meziroční nárůst o téměř 4 %. Zvýšení produkce u jednotlivých plodin lze sledovat u sójových bobů (13 %), slunečnicového semene (6 %) a kopry (4 %). Naopak ke snížení došlo u bavlníkového semene (4 %) a řepkového semene (2 %). Celkově bylo v roce 2018/19 vyrobeno 203,3 mil. t rostlinných olejů. Konečné zásoby hlavních olejin se meziročně zvýšily na téměř 130 mil. t. Poslední odhady USDA pro marketingový rok 2019/20 z prosince 2019 proklamují snížení produkce hlavních olejin zhruba na rok 2017/18, hlavně u sójových bobů a řepkového semene. Odhad produkce rostlinných olejů je zhruba 207,0 mil. t (meziroční snížení o 1,8 %). Konečné zásoby hlavních olejin se odhadují také nižší: 112 mil. t.

Největšími světovými producenty hlavních olejin pro marketingový rok 2018/19 byly USA (130,7 mil. t), Brazílie (121,8 mil. t) a dále až hluboko pod hranici sta miliónů Argentina (61 mil. t). K prosinci 2019 první příčku obsadila Argentina (127,9 mil. t), naopak v USA se odhad produkce snížil na 107,6 mil. t a třetí příčku obsadila Čína (62,6 mil. t).

Celosvětově největším zpracovatelem je Čína (k prosinci 2019: 120,7 mil. t), dále pak USA (61,6 mil. t), Argentina (48,3 mil. t), Brazílie (48,9 mil. t) a na pátém místě EU (47 mil. t).

Konečné zásoby k prosinci 2019 jsou 111,6 mil. t. Meziročně se výrazně propadly zásoby v USA, a to o téměř 12,1 mil. t na 14,6 mil. t.

Světová produkce rostlinných olejů se v roce 2018/19 vyšplhala nad 200 mil. t (celkově na 203 mil. t). Předpoklad na rok 2019/20 vykazuje další zvýšení na 207 mil. t. Indonésie postupně zvyšovala produkci v posledních pěti letech. Od roku 2015/16, kdy se pohybovala na 36,7 mil. t na současný odhad 48,9 mil. t. Dalším výrazným producentem rostlinných olejů je Čína (26,3 mil. t), Malajsie (23,5 mil. t) a na čtvrtém místě EU (18,3 mil. t).

Produkce palmového oleje roste. V období roku 2015/16 až 2019/20 se v Indonésii zvýšila produkce o 11 mil. t na 43 mil. t; v Malajsii ze 17,7 mil. t na 21 mil. t; v Thajsku z 1,8 mil. t na 3 mil. t a v Kolumbii z 1,3 mil. t na 1,7 mil. t. Celková produkce se během těchto let zvýšila z 58,9 mil. t na 75,7 mil. t. Nejvyšší spotřeba palmového oleje je v Indonésii, Indii, Číně a EU.

Produkce řepkového oleje v roce 2018/19 byla ve světě 27,5 mil. t. Nejvíce řepkového oleje bylo vyrobeno v EU (9,7 mil. t), dále v Číně (6,4 mil. t), v Kanadě (4,1 mil. t) a v Indii (2,6 mil. t). Výhled na rok 2019/20 je o něco nižší – celkem 27 mil. t. V EU by měla klesnout produkce na 9,2 mil. t. Největší spotřeba řepkového oleje byla v roce 2018/19 v EU (9,7 mil. t), Číně (8,3 mil. t) a Indii (2,7 mil. t). Výhled na rok 2019/20 vykazuje snížení spotřeby v EU o 300 tis. t.

V marketingovém roce 2018/19 dosáhla produkce slunečnicového oleje 19,7 mil. t, na rok 2019/20 se očekává zvýšení produkce na 20,7 mil. t. Největšími producenty jsou Ukrajina (6,4 mil. t), Rusko (4,9 mil. t) a EU (3,7 mil. t). Celosvětová spotřeba byla v roce 2018/19 celkem 18,3 mil. t. Nejvyšší spotřebu slunečnicového oleje měla v roce 2018/19 EU (téměř 5 mil. t), Rusko (2,2 mil. t) a Turecko (1,1 mil. t). Výhled na marketingový rok 2019/20 je vyšší – celkem 19 mil. t. Zvýšená spotřeba se očekává v Rusku. Konečné zásoby slunečnicového oleje jsou poslední tři roky na úrovni 1,8 mil. t.

Celková spotřeba rostlinných olejů za marketingový rok 2018/19 byla 200,2 mil. t, výhled na rok 2019/20 je vyšší o necelých 5 mil. t, tj. 204,8 mil. t. Nejvyšší spotřebu rostlinných olejů na světě má Čína (prosinec 2019: 39 mil. t), zde se v posledních pěti letech zvýšila spotřeba o téměř 4,4 mil. t. Čínu následuje EU se současným odhadem spotřeby 27,3 mil. t. Dále Indie (23,9 mil. t), USA (16,4 mil. t) a Indonésie, kde v posledních pěti letech došlo ke zvýšení spotřeby o 4,5 mil. t.

Od roku 2017/18, kdy konečné zásoby rostlinných olejů činily 22,3 mil. t; se tyto zásoby postupně snižují až na současných 19,2 mil. t.

Světová výměra, produkce a zpracování vybraných druhů olejnin

Plodina	Ukazatel	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20 ¹⁾
Sója	Výměra (mil. ha)	118,84	120,73	119,76	124,69	128,31	122,98
	Produkce (mil. t)	320,69	316,55	349,30	339,47	358,21	337,48
	Zpracování (mil. t)	264,76	275,13	287,42	295,24	308,19	349,67
Řepka	Výměra (mil. ha)	35,05	33,31	33,38	35,37	35,02	34,58
	Produkce (mil. t)	70,43	68,74	69,44	74,03	71,94	68,02
	Zpracování (mil. t)	70,11	69,64	70,34	71,09	70,65	69,33
Slunečnice	Výměra (mil. ha)	23,12	23,41	25,82	25,98	26,46	26,64
	Produkce (mil. t)	39,19	40,54	48,01	47,41	51,31	53,48
	Zpracování (mil. t)	39,49	40,64	47,03	47,32	49,66	53,36

Pramen: Oilseeds: World Markets and Trade, USDA prosinec 2019.

Poznámka: ¹⁾ kvalifikovaný odhad prosinec 2019.

Dovoz a vývoz olejnin ve světě

Celkové dovozy olejnin ve světě v marketingovém roce 2018/19 byly 166,2 mil. t a současný odhad se pohybuje na úrovni 169,2 mil. t. Vývozy v roce 2018/19 činily celkem 171,5 mil. t a na rok 2019/20 je odhad totožný.

Dlouhodobě je největším světovým dovozcem hlavních olejnin Čína (k prosinci 2019: 88,9 mil. t) a následně EU (21,7 mil. t). Další dovozci se pohybují již pod hranicí 10 mil. t (Mexiko, Japonsko) a dále pod hranicí 5 mil. t (Argentina, Egypt, Turecko, Thajsko, Pákistán a Indonésie).

Největšími exportéry olejnin jsou s přihlédnutím k produkci Brazílie a USA. Brazílie se třetím rokem pohybuje těsně nad hranicí 75 mil. t a export USA je třetím rokem pod 50 mil. t (k prosinci 2019: 49,4 mil. t). Dalším výrazným exportérem je Kanada (14,2 mil. t), Argentina (9,3 mil. t) a Paraguay (6,2 mil. t); pod 5 mil. t je Ukrajina a Uruguay.

Celkové dovozy rostlinných olejů ve světě v marketingovém roce 2018/19 byly 82,2 mil. t a současný odhad se zvýšil na 84,9 mil. t. Největším dovozcem rostlinných olejů je dlouhodobě Indie, která se pohybuje posledních pět let mezi 15 a 16,5 mil. t. U Číny je zaznamenán také nárůst v posledních pěti letech od 7,7 mil. t v roce 2015/16 na 12,4 mil. t v roce 2019/20. Celosvětově třetím největším dovozcem je EU se současným odhadem (prosinec 2019) 11,2 mil. t, přičemž dovoz se za posledních pět let zvýšil cca o 1 mil. t. Těsně pod hranicí 5 mil. t se drží USA, dále Pákistán (3,6 mil. t), Bangladéš (2,8 mil. t), Egypt (2 mil. t), Filipíny (1,4 mil. t), Turecko (1,4 mil. t) a Irán (1,4 mil. t).

Světový export rostlinných olejů v marketingovém roce 2018/19 byl 86,3 mil. t. Podle odhadu z prosince 2019 došlo ke zvýšení exportu na 89 mil. t. Indonésie jako největší producent má i nejvyšší podíl na exportu rostlinných olejů (32,8 mil. t). Je následovaná Malajsií (19,6 mil. t), Argentinou (6,8 mil. t) a Ukrajinou (6,7 mil. t). Pod hranicí 5 mil. t je Rusko (4,2 mil. t), Kanada (3,6 mil. t) a EU (2,5 mil. t).

U palmového oleje se export v posledních 5 letech zvýšil ze 43,8 mil. t na 54,2 mil. t (prosinec 2019). S naprostou převahou je lídrem exportu Indonésie (30,3 mil. t), dále Malajsie (18,4 mil. t) a s podílem pod 1 mil. t Guatemala, Kolumbie a Papua Nová Guinea.

Největším světovým exportérem řepkového oleje je s obrovskou převahou Kanada, která se v posledních třech letech (2017/18–2019/20) pohybuje mezi 3,2 mil. t až 3,4 mil. t. S velkým odstupem je na druhém

místě EU, kde ale v posledních třech letech (2017/18–2019/20) export klesl z 0,27 mil. t na 0,15 mil. t. Celkový export řepkového oleje byl v marketingovém roce 2018/19 téměř 5 mil. t a v roce 2019/20 se očekává, že export lehce přesáhne hranici 5 mil. t.

Řepkového oleje se ve světě za marketingový rok 2018/19 vyvezlo téměř 8 mil. t. Výhled na rok 2019/20 očekává vyšší vývoz o cca 150 tis. t. Největším vývozcem je Ukrajina (2018/19: 4,8 mil. t), Rusko (1,6 mil. t) a Argentina (0,9 mil. t).

Dovozy slunečnicového oleje v marketingovém roce 2018/19 činily 9,5 mil. t, což je o 1 mil. t. více než předešlé období. Odhad na rok 2019/20 se nepatrně zvýšil na 9,7 mil. t. Největším dovozcem slunečnicového oleje je EU. V roce 2018/19 bylo do EU dovezeno téměř 2 mil. t oleje a predikce na rok 2019/20 počítá s 1,8 mil. t. Daleko za EU je Turecko, které dováží kolem 0,5 mil. t oleje. Světový vývoz slunečnicového oleje v roce 2018/19 byl 11 mil. t a predikce na rok 2019/20 je 11,3 mil. t. Největšími exportéry jsou Ukrajina (2018/19: 6 mil. t; 2019/20: 6,2 mil. t), Rusko (2018/19: 2,7 mil. t; 2019/20: 3 mil. t) a Argentina (2018/19: 0,8 mil. t; 2019/20: 0,7 mil. t).

Zemědělská produkce je pro mnoho států hlavním zdrojem příjmů. Ve světové ekonomice hraje obchod se zemědělskými produkty významnou roli. Vzhledem k rychlému nárůstu světové populace zejm. v některých oblastech světa je zajištění produkce dostatečného množství kvalitních potravin skutečnou výzvou. Toto povede k dalšímu prohloubení zahraničního obchodu a rozvoji obchodních příležitostí pro zemědělce po celém světě.

Průměrné měsíční ceny semene řepky a slunečnice – ceny CIF Rotterdam, Hamburk v Kč/t

Semeno řepky: evropská „00“												
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.
2010	7 472	7 554	7 661	7 889	7 724	8 194	8 767	9 217	9 545	9 527	10 513	12 482
2011	12 691	12 698	12 479	13 230	13 691	14 150	13 021	12 296	11 870	10 709	10 748	10 998
2012	11 753	11 704	11 739	12 384	12 271	12 282	12 845	12 632	12 510	11 975	12 221	11 980
2013	12 081	12 226	12 260	12 358	11 055	10 606	9 755	9 350	9 583	9 658	10 157	10 280
2014	10 017	10 590	11 257	11 388	10 699	10 462	8 862	8 920	8 793	8 969	9 272	9 587
2015	9 965	9 851	10 082	10 280	10 497	10 985	10 324	9 978	9 965	10 272	10 224	10 266
2016	9 881	9 629	9 603	10 035	9 893	9 881	9 603	10 100	10 243	10 557	10 789	11 256
2017	11 354	11 375	11 128	10 784	10 375	9 449	9 433	9 440	9 470	9 425	9 532	9 209
2018	8 890	8 797	8 720	8 638	8 926	8 962	9 335	9 697	9 486	9 714	9 742	9 622
2019	9 549	9 564	9 291	9 413	9 291	9 453	9 500	9 740	9 990	9 931	9 934	
Semeno slunečnice: evropská												
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.
2010	7 948	8 428	8 715	9 040	9 911	8 933	8 767	9 446	10 093	11 185	12 497	13 110
2011	13 112	13 552	12 874	12 909	14 161	14 002	12 170	11 430	10 490	9 244	9 828	10 370
2012	10 685	10 927	11 010	11 686	11 954	11 770	13 032	13 318	13 549	13 013	12 893	12 884
2013	12 928	13 084	12 854	11 267	11 195	10 450	8 843	7 895	8 501	8 811	9 538	9 939
2014	9 633	9 886	10 385	10 235	9 360	9 068	8 619	8 376	8 624	9 121	9 827	10 394
2015	10 518	10 654	10 941	10 840	9 981	10 230	10 644	10 439	10 399	11 188	12 037	11 756
2016	11 573	11 311	10 627	10 178	10 227	10 339	9 847	9 738	9 785	10 116	10 589	10 769
2017	10 590	10 537	10 370	10 008	9 679	9 262	9 026	8 777	8 727	8 548	8 553	8 559
2018	8 305	8 366	8 576	8 741	9 165	9 271	8 871	8 652	8 300	8 432	8 602	8 396
2019	8 561	8 975	9 018	8 979	9 332	8 614	8 429	8 395	8345	8512	8 924	

Pramen: FAO, přepočten podle průměrných měsíčních kurzů ČNB, od roku 2011 proveden přepočet údajů.

Průměrné měsíční ceny řepkového a slunečnicového oleje FOB Rotterdam v Kč/t

Řepkový olej surový: cena FOB ex lisovna												
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.
2010	16 775	16 950	16 883	17 156	17 656	18 585	18 720	19 493	19 600	20 429	22 361	26 563
2011	26 499	26 611	26 614	27 366	28 854	29 778	27 526	26 228	24 855	22 494	23 263	23 823
2012	24 872	24 525	24 151	24 598	24 483	24 257	25 110	24 861	24 462	23 392	23 493	22 884
2013	23 355	23 364	23 015	22 534	22 270	21 055	20 066	19 340	19 205	19 034	20 454	20 319
2014	19 227	19 612	20 195	20 232	19 159	18 621	17 745	17 818	17 713	18 199	18 544	18 234
2015	18 562	18 267	18 926	18 881	18 831	19 631	19 366	18 329	18 482	19 339	19 894	20 332
2016	19 338	19 039	18 719	19 331	19 307	19 087	18 644	19 741	20 534	21 948	22 504	23 538
2017	23 344	22 292	21 498	20 616	20 270	19 015	19 070	19 345	19 443	19 486	20 240	19 046
2018	17 696	16 999	16 451	16 407	17 635	18 034	18 493	18 972	18 511	19 674	19 576	18 858
2019	18 739	18 652	18 173	18 324	18 895	18 882	19 046	20 339	21 062	20 534	20 884	
Slunečnicový olej surový: cena FOB ex lisovna												
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.
2010	17 745	17 994	17 862	17 439	18 596	18 775	18 542	20 667	21 056	22 599	25 986	27 667
2011	27 323	27 636	26 144	26 517	28 834	30 855	28 358	25 535	24 552	21 382	22 505	22 643
2012	23 903	23 654	23 665	24 956	25 276	24 400	26 063	26 233	25 616	23 930	24 462	24 403
2013	24 413	24 318	24 183	23 823	24 485	23 985	23 357	18 603	18 587	18 601	19 915	19 717
2014	18 580	18 989	18 649	18 701	18 859	18 742	17 988	17 296	17 606	19 026	19 786	19 645
2015	20 099	19 508	20 240	21 324	22 223	22 359	20 500	19 713	19 664	21 292	21 707	21 177
2016	21 055	21 184	20 523	20 427	20 741	20 509	19 939	19 645	19 835	20 331	20 777	21 641
2017	20 798	20 515	19 804	19 616	19 142	18 243	17 939	17 819	17 716	17 272	17 302	17 053
2018	16 361	16 282	16 286	16 573	16 983	16 754	17 122	16 436	15 656	16 009	15 469	15 340
2019	15 481	16 001	15 901	16 016	16 729	16 729	17 588	17 903	17 771	17 049	17 503	

Pramen: FAO, přepočítáno podle průměrných měsíčních kurzů ČNB, od roku 2011 proveden přepočítání údajů.

Země Evropské unie

Společný obchodní trh Evropské unie patří mezi největší dovozní i vývozní regiony na světě. Celkový počet obyvatel, dosahující přibližně 500 mil., řadí EU mezi regiony s největším vnitřním trhem.

Podle předběžných odhadů EK za rok 2018/19 dosáhla sklizeň řepky 20,01 mil. t z plochy 6,9 mil. ha. Odhad na rok 2019/20 z prosince 2019 je u řepky nižší v produkci o 16,5 % – tedy 16,71 mil. t. V 5-letém průměru se jedná o pokles o 21,6 %. Celková plocha řepky je také nižší o 19,3 %, tj. 5,57 mil. ha. Mezi největší producenty EU se řadí Francie, Německo a Polsko. U slunečnice byla plocha v roce 2018/19 celkem 4,03 mil. ha a produkce celkem 9,97 mil. t. V odhadu na rok 2019/20 se počítá u slunečnice s nárůstem plochy o 7,3 % na 4,32 mil. t a produkce by měla dosáhnout 10,08 mil. t. V 5-letém průměru se u produkce slunečnice jedná o nárůst 8 %. U sóji v roce 2018/19 činila plocha 0,96 mil. t a produkce byla 2,83 mil. t. Odhad na rok 2019/20 je téměř totožný – plocha 0,98 mil. ha a produkce 2,87 mil. t.

Na základě údajů z USDA z prosince 2019 je odhad produkce olejnin na marketingový rok 2019/20 téměř 30 mil. t. U řepky se meziročně odhaduje snížení produkce na 17 mil. t, u sóji je predikce téměř totožná s předchozím rokem – tedy cca 2,6 mil. t a u slunečnice mírné navýšení na 9,8 mil. t.

Na základě údajů USDA potravinářský sektor v roce 2018/19 v EU zpracoval celkem 14,6 mil. t olejů. Z toho bylo zpracováno 3,1 mil. t palmového oleje, 3 mil. t řepkového oleje, 1,5 mil. t sójového oleje a 4,6 mil. t slunečnicového oleje. Nepotravinářský sektor v EU v marketingovém roce 2018/19 zpracoval 3,9 mil. t palmového oleje, 6,7 mil. t řepkového oleje, 1 mil. t sójového oleje a 0,4 mil. t slunečnicového oleje. Celkově bylo zpracováno 12,5 mil. t olejů.

Celková spotřeba olejů v EU na základě údajů USDA v marketingovém roce 2018/19 činila 27,6 mil. t. Z toho spotřeba u jednotlivých olejů byla následující: palmový olej 7,2 mil. řepkový olej 9,7 mil. t, sójový olej 2,5 mil. t, slunečnicový olej 4,7 mil. t.

Dovoz rostlinných olejů do EU byl v marketingovém roce 2018/19 celkem 11,7 mil. t. Zastoupení u dovozu palmového oleje bylo 7,5 mil. t, řepkového oleje bylo 0,3 mil. t, sójového oleje bylo 0,4 mil. t a slunečnicového oleje bylo 2 mil. t. Odhad na rok 2019/20 z prosince 2019 je téměř totožný, výraznější nárůst je predikován u slunečnicového oleje (o 100 tis. t).

Produkční plocha, hektarový výnos a celková produkce semene řepky, slunečnice a sóji v Evropské unii

Ukazatel	MJ.	2014	2015	2016	2017	2018	2019 ¹⁾
Řepka – EU¹⁾							
Plocha	tis. ha	6 700	6 392	6 440	6 702	6 749	5 586
Výnos	t/ha	3,64	3,50	3,19	3,27	2,87	3,06
Produkce	tis. t	24 401	22 390	20 547	21 902	19 364	17 078
Slunečnice – EU¹⁾							
Plocha	tis. ha	4 313	4 152	4 102	4 211	4 034	4 292
Výnos	t/ha	2,11	1,85	2,03	2,29	2,42	2,28
Produkce	tis. t	9 108	7 691	8 309	9 636	9 756	9 781
Sója – EU¹⁾							
Plocha	tis. ha	569	807	823	1 015	1 030	977
Výnos	t/ha	3,16	2,58	2,96	2,68	2,84	2,79
Produkce	tis. t	1 798	2 080	2 439	2 722	2 928	2 721

Pramen: COCERAL – Oilseeds Crop Forecast.

Poznámka: ¹⁾ odhad COCERAL v prosinci 2019.

Produkce hlavních druhů olejin v zemích EU v letech 2018–2019 v tis. t

		Řepka		Slunečnice		Sója		Celkem ²⁾	
		2018	2019 ¹⁾	2018	2019 ¹⁾	2018	2019 ¹⁾	2018	2019 ¹⁾
EU celkem		20 094	17 078	9 709	9 781	2 835	2 721	32 638	29 580
EU 15		11 851	9 556	2 737	2 732	1 911	1 793	16 499	14 081
z toho	Německo	3 672	2 845	36	47	59	84	3 767	2 976
	Francie	4 980	3 545	1 236	1 329	399	414	6 616	5 288
	Itálie	32	33	242	265	1 254	1 071	1 528	1 368
	Nizozemsko	7	7	0	0	0	0	7	7
	Belgie/Luc.	43	30	0	0	0	0	43	30
	Spojené království	1 982	1 693	0	0	0	0	1 982	1 693
	Irsko	44	39	0	0	0	0	44	39
	Dánsko	493	677	0	0	0	0	493	677
	Řecko	18	20	198	209	12	12	228	241
	Španělsko	175	144	947	805	4	5	1 126	954
	Portugalsko	0	0	16	14	0	0	16	14
	Rakousko	116	108	62	63	184	207	361	378
	Švédsko	218	376	0	0	0	0	218	376
	Finsko	71	41	0	0	0	0	71	41
EU 13		8 206	7 522	6 971	7 050	925	929	16 170	15 500
z toho	Polsko	2 662	2 661	5	5	0	0	2 667	2 666
	Česko	1 348	1 157	47	49	36	39	1 468	1 245
	Slovensko	480	398	202	149	104	110	787	656
	Maďarsko	955	914	1 815	1 814	174	146	2 944	2 874
	Estonsko	114	179	0	0	0	0	144	179
	Lotyšsko	433	595	0	0	0	0	433	595
	Litva	230	413	0	0	0	0	230	413
	Slovinsko	9	9	0	0	0	0	9	9
	Rumunsko	1 344	672	2 822	3 025	327	326	4 493	4 023
	Bulharsko	477	395	1 969	1 888	38	38	2 484	2 321
	Chorvatsko	154	129	111	120	246	270	511	519

Pramen: ADM Germany GmbH.

Poznámka: ¹⁾ odhad k 30. 10. 2019;²⁾ celkem pouze řepka, slunečnice a sója.

Ceny olejnin a jejich produktů na mezinárodních trzích

Ceny olejnatých semen na mezinárodních trzích v USD/t

Market. rok říjen–září	Sójové boby					Podzemnice		Slunečnice		Řepka	Kopra
	USA ¹⁾	USA ²⁾	Braz. ³⁾	Arg. ⁴⁾	Rott. ⁵⁾	USA ⁶⁾	Rott. ⁷⁾	USA ⁸⁾	Rott. ⁹⁾	Hamb. ¹⁰⁾	Rott. ¹¹⁾
2010/11	454	482	508	511	549	508	1 792	591	661	647	1 188
2011/12	488	505	549	533	562	729	2 480	632	593	616	829
2012/13	530	537	538	543	592	635	1 391	546	580	579	570
2013/14	482	487	514	517	542	524	1 300	480	466	505	854
2014/15	362	356	388	401	407	482	1 294	506	432	417	749
2015/16	339	346	382	375	396	419	1 260	433	440	409	907
2016/17	347	351	385	376	404	437	1 554	386	408	432	1 076
2017/18	343	337	396	386	403	508	1 317	381	403	425	784
2018/19	309	307	360	347	370	463	1 302	389	380	420	483
2019/20 prosinec*	316	307	360	347	370	450	1 302	384	380	420	483

Pramen: Oilseeds: World Markets and Trade, USDA prosinec 2019

Poznámka: ¹⁾ Průměrná tržní cena placená farmářům v USA

²⁾ Cena za hotové na trzích Central Illinois, US. No. 1 Yellow

³⁾ Původ Brazílie, exportní cena FOB Rio Grande

⁴⁾ Původ Argentina, exportní cena FOB Buenos Aires

⁵⁾ Různý původ, cena CIF Rotterdam

⁶⁾ Průměrná tržní cena placená farmářům v USA, neloupané arašidy

⁷⁾ Cena CIF Rotterdam, doručovatel USA, 40/50 %

⁸⁾ Cena placená farmářům v USA

⁹⁾ Cena CIF Rotterdam, původ EU

¹⁰⁾ Cena CIF Hamburk, evropské „00“ odrůdy

¹¹⁾ Cena CIF Rotterdam, původ Indonésie

* předběžné údaje

Světová produkce rostlinných olejů (v tis. t)

Ukazatel	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20 ¹⁾
Palmový olej	48 840	52 580	56 420	59 320	61 780	58 880	65 270	70 370	73 300	75 690
Sójový olej	41 290	42 740	43 090	45 020	49 290	51 550	53 720	55 230	57 540	56 730
Řepkový olej	23 460	24 040	24 790	26 460	27 410	27 340	27 540	27 860	27 710	27 040
Slunečnic. olej	12 430	14 580	13 080	15 800	14 970	15 380	18 180	18 230	19 250	20 650
Palmojád. olej	5 730	6 170	6 560	6 960	7 320	7 000	7 620	8 310	8 550	8 790
Podzem. olej	5 310	5 290	5 510	5 600	5 380	5 420	5 770	5 950	5 580	6 000
Bavlníkový olej	4 960	5 240	5 220	5 170	5 120	4 290	4 420	5 160	5 180	5 220
Kokosový olej	3 710	3 430	3 650	3 380	3 370	3 330	3 410	3 590	3 630	3 580
Olivový olej	3 270	3 460	2 450	3 090	2 400	3 130	2 480	3 250	3 100	3 360
Celkem	148 980	157 540	160 770	170 780	177 030	176 300	188 410	197 950	203 840	207 060

Pramen: Oilseeds: World Markets and Trade, USDA prosinec 2019.

Poznámka: ¹⁾ kvalifikovaný odhad prosinec 2019.

Ceny rostlinných olejů na mezinárodních trzích v USD/t

Market. rok říjen–září	Olej											
	Sójový				Slunečnicový		Podzemnic.		Palm.	Řepk.	Kokos.	Kuku.
	USA ¹⁾	Braz. ²⁾	Arg. ³⁾	Rott. ⁴⁾	USA ⁵⁾	Rott. ⁶⁾	USA ⁷⁾	Rott. ⁸⁾	Malaj. ⁹⁾	Rott. ¹⁰⁾	Rott. ¹¹⁾	U.S. ¹²⁾
2010/11	1 173	1 210	1 211	1 306	1 899	1 404	1 806	1 751	1 154	1 367	1 772	1 331
2011/12	1 144	1 162	1 164	1 241	1 834	1 254	2 247	2 455	1 032	1 258	1 244	1 236
2012/13	1 039	1 012	1 014	1 098	1 452	1 189	1 934	1 963	791	1 127	858	1 029
2013/14	843	871	870	950	1 304	929	1 430	1 355	803	954	1 278	869
2014/15	697	706	705	778	1 471	850	1 265	1 354	626	782	1 128	827
2015/16	658	704	698	774	1 275	849	1 294	1 443	628	798	1 362	865
2016/17	718	765	763	848	1 181	807	1 496	1 524	699	871	1 621	825
2017/18	662	722	722	822	1 203	776	1 470	1 326	626	844	1 175	669
2018/19	606	651	649	745	1 174	719	1 422	1 269	521	840	724	594
2019/20 prosinec*	670	691	679	766	1 235	751	1 374	1 381	594	894	776	647

Pramen: Oilseeds: World Markets and Trade, USDA prosinec 2019

Poznámka: ¹⁾ Průměrná velkoobchodní cena surového oleje (v cisterně), Decatur, USA

²⁾ Exportní cena FOB Rio Grande, surový, původ Brazílie

³⁾ Exportní cena FOB Buenos Aires, surový, původ Argentina

⁴⁾ Exportní cena FOB Nizozemí, po vyexpedování z lisovny

⁵⁾ Cena FOB surový, v cisterně, původ USA

⁶⁾ Cena FOB severozápadní Euro přístavy

⁷⁾ Cena FOB lisovny na jihovýchodě USA, surový, v cisterně

⁸⁾ Cena CIF Rotterdam, různý původ

⁹⁾ Exportní cena FOB v přístavech Malajsie

¹⁰⁾ Cena FOB ex lisovna, Rotterdam

¹¹⁾ Cena CIF Rotterdam, původ Filipíny/Indonésie

¹²⁾ Cena surového oleje, Chicago, USA

* předběžné údaje

Světová produkce pokrutin a extrahovaných šrotů (v tis. t)

Ukazatel	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20 ¹⁾
Sójové	174 630	180 480	181 290	189 530	208 480	215 930	225 560	232 390	242 340	238 000
Řepkové	34 590	35 630	36 840	39 360	38 720	38 610	38 770	39 040	39 060	38 100
Slunečnicové	13 240	15 260	13 810	16 610	16 170	16 500	19 350	19 610	20 660	22 080
Bavlníkové	14 830	15 730	15 670	15 630	15 520	13 070	13 430	15 710	15 720	15 890
Palmojádrové	6 770	7 270	7 810	8 320	8 530	8 180	8 890	9 730	10 070	10 370
Podzemnicové	6 470	6 460	6 750	6 860	6 610	6 640	7 090	7 320	6 850	7 370
Kokosové	1 970	1 830	1 940	1 810	1 800	1 770	1 810	1 920	1 940	1 920
Ostatní	5 010	4 180	4 370	4 140	4 690	4 510	4 890	4 830	4 710	4 870
Celkem	257 510	266 830	268 470	282 250	300 500	305 190	319 770	330 560	341 360	338 590

Pramen: Oilseeds: World Markets and Trade, USDA prosinec 2019.

Poznámka: ¹⁾ kvalifikovaný odhad prosinec 2019.

Ceny šrotů a pokrutin z olejnatých semen na mezinárodních trzích v USD/t

Marketingový rok říjen–září	Šroty, pokrutiny							
	Sójové				Bavlníkové	Slunečnicové		Řepkové
	USA ¹⁾	Braz. ²⁾	Arg. ³⁾	Hamb. ⁴⁾	USA ⁵⁾	USA ⁶⁾	Rott. ⁷⁾	Hamb. ⁸⁾
2010/11	381	383	386	418	302	242	254	278
2011/12	434	442	442	461	303	272	263	295
2012/13	516	489	506	538	366	266	318	353
2013/14	540	500	509	533	416	263	315	323
2014/15	406	376	386	403	335	231	269	269
2015/16	358	335	349	351	288	169	233	232
2016/17	349	322	326	336	230	160	178	225
2017/18	380	368	375	382	287	191	224	259
2018/19	340	325	321	329	252	181	219	247
2019/20*	338	315	314	319	247	185	199	216

Pramen: Oilseeds: World Markets and Trade, USDA prosinec 2019

Poznámka: ¹⁾ Průměrná velkoobchodní cena, Decatur, USA, 48 % proteinu

²⁾ Exportní cena FOB Brazílie, 48 % proteinu

³⁾ Exportní cena FOB Argentina, pelety

⁴⁾ Cena FOB Hamburg, po vyexpedování z lisovny, 44/45 % proteinu

⁵⁾ Cena FOB Memphis FOB, 41 % proteinu zjištěného extrakcí rozpouštědly

⁶⁾ Cena FOB Minneapolis, USA, 32 % proteinu

⁷⁾ Cena CIF Rotterdam, (od září 2013 původem z Francie HiPro a.o.)

⁸⁾ Cena FOB Hamburk, po vyexpedování z lisovny, 34 % proteinu

* předběžné údaje

PĚSTOVÁNÍ, ZPRACOVÁNÍ A SPOTŘEBA OLEJNIN V ČESKÉ REPUBLICE

Podle definitivních údajů ČSÚ o sklizni bylo v České republice pro marketingový rok 2018/19 oseto olejninami celkem 489,3 tis. ha půdy. Pěstební plocha olejnin se meziročně zvýšila o 2 %. Celková sklizeň olejnin byla 1 511 tis. t při průměrném výnosu 3,09 t/ha. Produkce se meziročně zvýšila o téměř 242 tis. t, tj. o 16 %. U průměrného výnosu došlo ke zvýšení o 14 %, přičemž 5-letý průměr se pohybuje na stejné úrovni jako poslední ukončený marketingový rok 3,09 t/ha.

Tradičně nejvyšší podíl na pěstebních plochách olejnin v ČR měla řepka (84 %), dále mák (5,5 %), slunečnice na semeno (4 %), sója (3 %), hořčice na semeno (téměř 3 %) a len setý (0,3 %).

Odhad Českého statistického úřadu na marketingový rok 2019/20 na celkovou plochu olejnin v České republice je 454,8 tis. ha. Meziročně se plocha olejnin snížila o 34,5 tis. ha, tj. o 7 %. Produkce je odhadována na 1 248,2 tis. t olejnin. Meziročně dojde ke snížení produkce o 17,4 %. Již od podzimu 2018 a v roce 2019 se pěstování nejen olejnin nesl ve znamení zvýšeného výskytu hraboše polního. Klimatické podmínky se v roce 2019 zlepšily, přesto nebyly optimální. Hektarový výnos je odhadován na 2,74 t/ha. Průměrný 5-letý výnos je o málo vyšší: 2,93 t/ha.

Na celkové výši odhadu plochy na rok 2019/20 má nejvyšší podíl řepka olejná s 379,8 tis. ha, následuje mák se sklizňovou plochou 35,8 tis. ha, hořčice na semeno s 13,3 tis. ha a sója s 12,3 tis. ha. Slunečnice na semeno má být v roce 2019/20 sklizena z 11,9 tis. ha. Len setý olejný a ostatní olejnin jsou pěstovány na celkem 1,9 tis. ha.

Osevní a sklizňové plochy, hektarové výnosy a celková sklizeň olejnin v ČR

Marketingový rok	Osevní plocha ha	Sklizňová plocha ha	Výnos t/ha	Produkce celkem t
2010/11	490 420	490 420	2,37	1 160 093
2011/12	464 405	464 405	2,55	1 183 736
2012/13	470 819	470 819	2,57	1 210 710
2013/14	486 908	486 908	3,15	1 533 659
2014/15	464 274	464 274	3,54	1 644 058
2015/16	446 022	446 022	3,04	1 355 001
2016/17	470 178	470 178	3,14	1 476 483
2017/18	479 523	479 523	2,65	1 269 436
2018/19	489 336	489 336	3,04	1 489 159
2019/20 ¹⁾	453 943	453 943	2,80	1 256 045

Pramen: ČSÚ.

Poznámka: ¹⁾ hektarový výnos a celková produkce – kvalifikovaný odhad MZe ČR.

ŘEPKA OLEJNÁ

Hlavní olejninou pěstovanou na území České republiky je řepka olejná. Tato plodina je charakteristická dobrou rentabilitou.

Marketingový rok 2018/19 byl velice dobrým pro pěstování řepky. U řepky došlo ke zvýšení osevní plochy o 17,5 tis. ha na téměř 412 tis. ha. Celková produkce se vzhledem k dobrému výnosu 3,43 t/ha zvýšila na 1 411 tis. t, což je nejlepší výsledek od roku 2014/15.

Odhad Českého statistického úřadu pro rok 2019/20 předkládá plochu řepky téměř 379,8 tis. ha. V souladu se Strategií MZe do roku 2030 se plocha řepky snižuje. Rekordní sklizeň byla zaznamenána v marketingovém roce 2013/14, kdy se celková plocha řepky dostala téměř k 420 tis. ha. Výnos se meziročně snížil na 3,07 t/ha. Za posledních pět let je průměrný výnos 3,26 t/ha. Produkce dosáhla téměř 1,2 mil. t.

Osevní a sklizňové plochy, hektarové výnosy a produkce řepky olejné v ČR

Marketingový rok	Osevní plocha ha	Sklizňová plocha ha	Výnos t/ha	Produkce celkem t
2010/11	368 824	368 824	2,83	1 042 418
2011/12	373 386	373 386	2,80	1 046 071
2012/13	401 319	401 319	2,76	1 109 137
2013/14	418 808	418 808	3,45	1 443 210
2014/15	389 298	389 298	3,95	1 537 320
2015/16	366 180	366 180	3,43	1 256 212
2016/17	392 991	392 991	3,46	1 359 125
2017/18	394 262	394 262	2,91	1 146 224
2018/19	411 802	411 802	3,43	1 410 769
2019/20 ¹⁾	379 778	379 778	3,07	1 165 131

Pramen: ČSÚ.

Poznámka: ¹⁾ odhad ČSÚ, září 2019.

Se vznikem směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2003/30/ES o zavedení povinného přimíchávání biosložek do pohonných hmot (nahrazena směrnicí č. 2009/28/ES) došlo ke zvýšení zájmu po řepkovém semeni. K tomuto zvýšení poptávky došlo i v České republice, proto se osevní plochy řepky olejné začaly postupně zvyšovat. Pro výrobu metylesteru řepkového oleje se ročně v České republice zpracuje přibližně 400 tis. t řepkového semene. Růst poptávky se příznivě podílí na zvyšování ceny řepkového semene nejen na českém, ale i zahraničním trhu. To je každoročně dokládáno pozitivními výsledky zahraničního obchodu.

Ceny řepkového semene

Ceny řepkového semene v České republice utváří domácí spotřeba a možnosti vývozu.

Průměrné roční CZV řepkového semene za kalendářní rok (bez DPH)

Kalendářní rok	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Kč/t	7 545	11 381	11 843	10 949	9 724	9 860	10 128	10 573	9 284	9 431

Pramen: ČSÚ.

Český statistický úřad sleduje ceny zemědělských výrobců, které každý měsíc zveřejňuje a každoročně provádí výpočet průměrné CZV za kalendářní rok. Tato cena může být zavádějící, jelikož se do ní prolínají dvě sklizně plodiny, které mohou být značně rozdílné. ČSÚ neuvádí průměrné ceny za marketingový rok, ty jsou dopočteny aritmetickým průměrem. Takto získané ceny lze porovnávat s údaji uváděnými předními světovými organizacemi např. USDA – Foreign Agricultural Service, FAOSTAT, EUROSTAT, Oil World, COCERAL a další.

Podle údajů Českého statistického úřadu činila v marketingovém roce 2018/19 průměrná cena zemědělských výrobců řepkového semene v ČR 9 363 Kč/t, tj. o 3,1 % více než v l. 2017/18. Po nízkých cenách mezi dubnem a zářím 2019 se ke konci roku cena na 9 651 Kč/t (prosinec 2019). Naposledy se cena dostala přes hranici 10 tis. Kč/t v l. 2016/17, kdy byla průměrná cena 10 557 Kč/t.

Průměrné měsíční (roční) CZV řepkového semene v Kč/t za marketingový rok (bez DPH)

Ukazatel	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	Průměr ¹⁾
2010/11	7 549	7 672	7 776	8 455	8 631	8 768	10 313	11 830	11 830	11 695	11 954	11 770	9 854
2011/12	10 847	10 811	10 939	10 893	10 828	10 769	11 002	11 094	11 421	11 585	12 118	12 213	11 210
2012/13	12 201	11 806	11 983	12 033	12 202	12 455	11 954	12 179	12 320	12 204	12 009	11 621	12 081
2013/14	10 652	10 289	9 720	9 321	9 473	9 642	9 710	9 868	10 077	10 397	11 047	10 880	10 090
2014/15	9 247	9 333	9 125	9 037	8 960	9 009	9 521	9 676	9 736	9 765	9 837	9 917	9 430
2015/16	9 868	9 879	9 897	9 979	10 047	10 201	10 334	10 208	10 080	10 035	10 269	10 337	10 095
2016/17	9 846	9 778	9 798	10 057	10 251	10 538	10 631	10 915	11 106	11 312	11 348	11 102	10 557
2017/18	10 406	10 248	10 102	9 922	9 885	9 899	9 788	9 462	9 295	9 037	8 927	8 966	9 661
2018/19	9 057	9 166	9 305	9 377	9 473	9 540	9 581	9 492	9 492	9 265	9 305	9 303	9 363
2019/20	9 327	9 296	9 330	9 525	9 605	9 651							9 456

Pramen: ČSÚ, propočet MZe ČR.

Poznámka: ¹⁾ aritmetický průměr za sledované období.

Zahraniční obchod České republiky s řepkou olejnou

Významná část produkce řepkového semene se dobře uplatňuje na zahraničních trzích. V několika posledních letech výrazně převyšoval objem vývozu nad dovozem řepkového semene do ČR. Rekordního vývozu bylo dosaženo v marketingovém roce 2013/14, tehdy bylo exportováno 529,2 tis. t řepkového semene s průměrnou vývozní hodnotou 9 017 Kč/t. V marketingovém roce 2015/16 došlo k významnému snížení vývozu, bylo vyvezeno pouze 279,7 tis. t semene. Průměrná vývozní hodnota dosáhla 9 744 Kč/t. V následujícím marketingovém roce byl zaznamenán prudký růst vývozu na 375,1 tis. t řepkového semene, to představovalo nárůst o významných 34 %. Meziroční pokles ceny o 522 Kč/t představoval propad o celých 5 %. V marketingovém roce 2017/18 bylo dovezeno větší množství semene (235,6 tis. t) než bylo z ČR vyvezeno (216,7 tis. t). Tuto situaci zapříčinil především propad produkce. V marketingovém roce 2018/19 došlo k výraznému navýšení jak dovozu, tak vývozu z ČR. Celkový dovoz činil 327,6 tis. t, což je meziročně o 92 tis. t. více. Došlo ale ke snížení hodnoty na 9 377 Kč/t. Předešlé dva marketingové roky se cena držela nad 10 tis. Kč/t. Vývoz v roce 2018/19 činil celkem téměř 426 tis. t. – meziroční nárůst byl téměř o sto procent a došlo i ke zvýšení ceny o 1 096 Kč/t na 9 646 Kč/t.

Mezi hlavní účastníky dovozu řepkového semene v posledních letech patří Slovensko, Polsko, Maďarsko a Rakousko. Hlavní podíl českého exportu se dlouhodobě uplatňuje zejména v Německu, Slovensku, Nizozemsku, Polsku a Maďarsku.

Dovoz semene řepky olejné do ČR celkem a deklarovaná dovozní hodnota semene, kromě osiva, za kalendářní rok

Ukazatel	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019 ¹⁾
Množství v t	178 354	143 579	92 738	115 160	84 066	214 579	286 165	278 970
Hodnota v Kč/t	12 499	10 999	9 241	10 233	10 205	10 177	9 446	9 608

Pramen: ČSÚ.

Poznámka: ¹⁾ dovoz semene řepky olejné od ledna do listopadu 2019.

Dovoz semene řepky olejné do ČR celkem a deklarovaná dovozní hodnota semene, kromě osiva, za marketingový rok

Ukazatel	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20 ¹⁾
Množství v t	220 441	79 648	110 595	110 524	122 146	235 583	327 589	150 291
Hodnota v Kč/t	12 414	9 536	9 418	10 420	10 627	9 734	9 377	9 767

Pramen: ČSÚ.

Poznámka: ¹⁾ dovoz semene řepky olejné od července do listopadu 2019.

Vývoz semene řepky olejné z ČR celkem a deklarovaná vývozní hodnota semene, kromě osiva, za kalendářní rok

Ukazatel	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019 ¹⁾
Množství v t	353 083	492 797	422 645	514 891	276 247	267 302	306 339	360 924
Hodnota v Kč/t	11 985	9 791	8 581	9 880	9 269	9 286	8 931	9 833

Pramen: ČSÚ.

Poznámka: ¹⁾ vývoz semene řepky olejné od ledna do listopadu 2019.

Vývoz semene řepky olejné z ČR celkem a deklarovaná vývozní hodnota semene, kromě osiva, za marketingový rok

Ukazatel	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20 ¹⁾
Množství v t	382 932	529 155	508 144	279 667	375 083	216 655	425 881	78 397
Hodnota v Kč/t	11 380	9 017	9 207	9 744	9 222	8 550	9 646	10 291

Pramen: ČSÚ.

Poznámka: ¹⁾ vývoz semene řepky olejné od července do listopadu 2019.

Porovnání cen zemědělských výrobců ČR, deklarovaných vývozních a dovozních hodnot a cen na zahraničních trzích u řepkového semene v Kč/t

Marketingový rok	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19
Ceny zemědělských výrobců v ČR	11 210	12 081	10 090	9 430	10 095	10 557	9 661	9 363
Deklarovaná vývozní hodnota	11 538	11 380	9 017	9 207	9 744	9 222	8 550	9 646
Deklarovaná dovozní hodnota	11 716	12 414	9 536	9 418	10 420	10 627	9 734	9 377
Cena CIF Hamburk ¹⁾	11 694	11 125	10 167	9 622	9 996	10 584	9 120	9 508

Pramen: ČSÚ, Oilseeds: World Markets and Trade – USDA.

Poznámka: ¹⁾ Přepočteno podle kurzu ČNB.

V bilanci výroby a užití semene řepky olejné v České republice je uveden celkový přehled nabídky, poptávky a využití. Z přehledu je patrná dlouhodobá stabilizace trhu a rozvoj zpracovatelského průmyslu. Dlouhodobě dochází ke zvyšování průmyslového zpracování řepky v ČR.

Bilance výroby a užití semene řepky olejné

Ukazatel	MJ.	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20 ¹⁾
Sklizňová plocha	tis. ha	401,3	418,8	389,3	366,2	393,0	394,3	411,8	379,8
Hektarový výnos	t/ha	2,76	3,45	3,95	3,43	3,46	2,91	3,36	3,07
Produkce	tis. t	1 109,1	1 443,2	1 537,3	1 256,2	1 359,1	1 146,2	1 383,3	1 165,1
Dovoz	tis. t	221,7	81,1	111,7	110,5	122,1	235,6	327,6	350,0
Celková nabídka	tis. t	1 446,3	1 592,3	1 696,6	1 454,9	1 690,9	1 534,8	1 837,6	1 647,1
Průmysl. zprac. ²⁾	tis. t	971,8	978,3	1 062,6	963,0	1 160,0	1 191,4	1 276,7	1 230,0
z toho MEŘO*	tis. t	407,9	463,3	554,2	427,5	378,5	376,2	346,9	414,1
z toho vlastní spotřeba k potravinářským účelům ³⁾	tis. t	352,9	351,2	389,0	331,0	395,8	467,3	515,0	570,0
Osivo	tis. t	2,7	3,2	2,5	2,5	2,8	2,9	3,0	3,0
Vývoz	tis. t	403,8	563,2	543,3	279,7	375,1	216,7	425,9	260,0
Konečná zásoba	tis. t	68,0	47,6	88,2	209,7	153,0	126,7	132,0	154,1

Pramen: ČSÚ, MZe ČR.

Poznámka: ¹⁾ predikce MZe ČR;

²⁾ kvalifikovaný odhad MZe ČR;

³⁾ údaje dle statistického zjišťování MZe;

* Zdroj VÚZT & SVB s ohledem na účinnost získávání řepkového oleje a jeho reesterifikaci, řepka olejka 2,55 kg na 1 kg MEŘO.

Rentabilita pěstování řepky v ČR

Průměrná cena zemědělských výrobců řepkového semene v ČR během roku 2017 rostla až do května, tehdy dosáhla 11 348 Kč/t, od té doby soustavně klesala až na hodnotu 8 927 Kč/t v květnu 2018. Poté začala setrvale růst až na úroveň 9 540 Kč/t v prosinci 2018. Průměrná cena zemědělských výrobců za rok 2018 byla s hodnotou 9 284 Kč/t o 11,2 % meziročně nižší.

V pětiletém průměru (k roku 2018) dosahovaly celkové vlastní náklady řepky 34 161 Kč/ha. Nejvyšší hodnoty byly v roce 2015 (34 625 Kč/ha) a nejnižší v počátečním roce 2014 (33 633 Kč/ha). Mezi lety 2018 a 2014 vzrostly celkové vlastní náklady řepky o 1,59 %. Mírným snižováním některých cen vstupů

do zemědělství docházelo v letech 2016 a 2017 k poklesu celkových nákladů vynaložených na pěstování řepky. Nákladovost pěstování řepky je ovlivněna nejen cenami vstupů do zemědělství, pracovními náklady a službami, ale i řadou dalších faktorů, jako jsou přírodní podmínky, intenzita výroby a celková úroveň a efektivita hospodaření v podnicích.

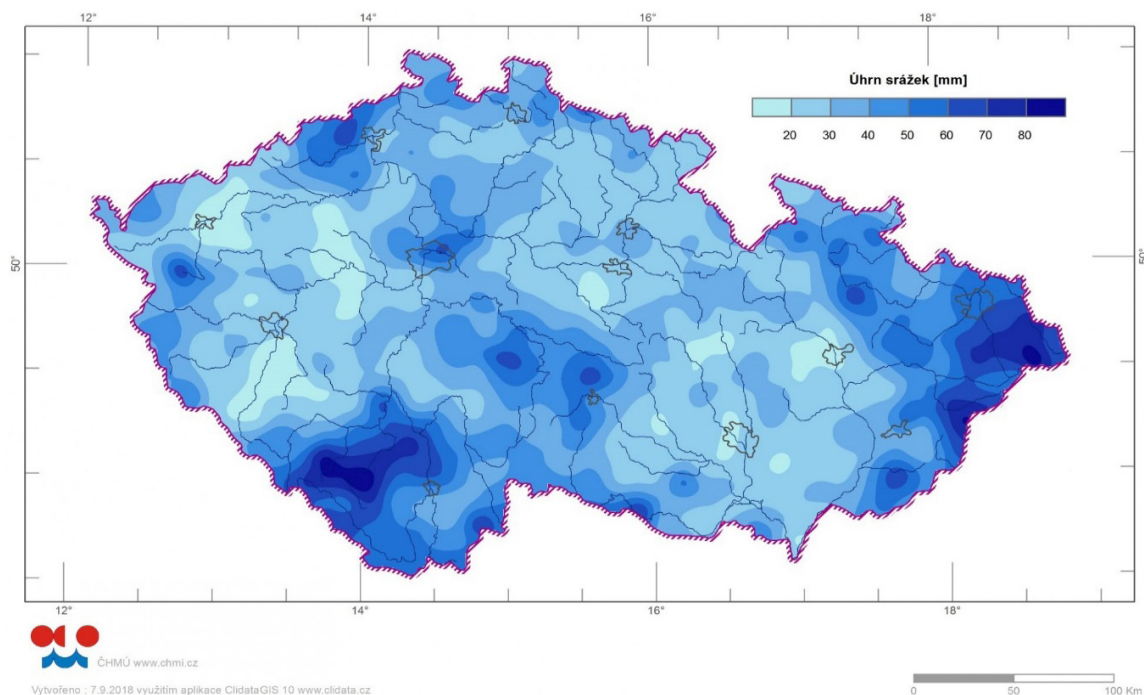
Zhodnocení průběhu počasí za marketingový rok 2018/19

Klimatické podmínky v roce 2018

Od poloviny měsíce července díky časovému prostoru naplno probíhala příprava pro nový osev. Srážek bylo omezené až minimální množství, všechno závislé od náhodných srážek. Zpracování půdy proběhlo bez problémů, hůře však po jařinách, kde byla zpracovávána půda tvrdší. Problém nastal u osevního postupu: cukrová řepa, jarní ječmen a následně řepka. Za takové situace půda k přípravě představovala makadam. Vlastní osev začal v srpnu, v prvním týdnu pozvolně, od druhého týdne setí probíhalo již naplno. Cílem bylo zasít kvalitně co nejdříve a získat čas na srážky. Odhadem 80 % plochy řepky bylo poměrně dobře zaseto do poloviny měsíce. Rozhodující však byla vláhla, které byl nedostatek a navíc nerovnoměrně rozdělené. Vzcházení bylo velmi rozdílné a lokální, převážně dobré.

Srpen 2018 byl na území ČR teplotně silně nadnormální. Průměrná měsíční teplota vzduchu 20,6 °C byla o 3,3 °C vyšší než normál 1981-2010. Jedná se tak o třetí nejteplejší srpen na území ČR v období od roku 1961. Na území Moravy a Slezska bylo tepleji než v Čechách. Srážkově byl srpen 2018 na území ČR silně podnormální, průměrný měsíční úhrn srážek 36 mm představuje 46 % normálu 1981–2010. V Čechách v průměru spadlo 35 mm srážek (43 % normálu 1981–2010), na území Moravy a Slezska 38 mm (50 % normálu 1981–2010). Nejnížší úhrny srážek (méně než 30 mm) byly zaznamenány v Pardubickém, Královéhradeckém, Plzeňském a Karlovarském kraji. Naopak v Jihočeském, Zlínském a Moravskoslezském kraji spadlo v průměru přes 45 mm srážek.

Obr. 1: Měsíční úhrn srážek v srpnu 2018

Pramen: ČHMÚ.

Září 2018 na území ČR je hodnoceno jako teplotně nadnormální. Průměrná měsíční teplota vzduchu 14,5 °C byla o 1,7 °C vyšší než normál 1981–2010. Na území Čech bylo chladněji než na území Moravy a Slezska. Průměrná měsíční teplota vzduchu na území Čech byla (14,3 °C) a na území Moravy a Slezska (14,9 °C). Průměrná denní teplota vzduchu na území ČR se v prvních dvou dekádách měsíce pohybovala nad hodnotami normálu. V pěti dnech byla odchylka vyšší než 5 °C. Chladné období s teplotou pod hodnotami normálu se vyskytlo koncem měsíce, dne 25. 9. byla průměrná teplota vzduchu na území ČR o 6,8 °C pod hodnotou normálu. Vyskytovaly se i silné nárazy větru. Srážkově bylo září na území ČR normální, průměrný měsíční úhrn srážek 64 mm představuje 114 % normálu 1981–2010. Srážkové úhrny byly prostorově nerovnoměrně rozloženy. Zatímco na území Čech v průměru spadlo 54 mm (98 % normálu 1981–2010), na území Moravy a Slezska to bylo 85 mm (137 % normálu 1981–2010). Nejnížší úhrny srážek (méně než 45 mm) byly zaznamenány v Libereckém, Královéhradeckém a Ústeckém kraji, naopak v krajích Jihomoravském, Zlínském a Olomouckém spadlo více než 85 mm srážek. Deštivé byly především dvě zářiové epizody. První nastala na začátku měsíce mezi 1. až 4. 9., nejvyšší denní úhrny byly zaznamenány 1. 9. na Přerovsku. Další srážková epizoda nastala 23. až 24. 9. při přechodu studené fronty.

Plochy řepky se na přelomu srpna a září nacházely cca na 40 % ploch při průměrné vzešlosti. Polní vzházivost tak již několikátým rokem po sobě byla velmi špatná. Ostatní plochy řepky byly buď částečně naklíčené, nebo zcela bez známek klíčení. Srážky za první víkend v září, tedy hned prvního a druhého v měsíci reálně rozhodly o úrovni vzházení a následném vývoji, vzklíčily nevzešlé plochy a čekající na vláhu, poporostly ostatní plochy, kterým již voda, vzhledem k vysokým teplotám, chyběla. Převážná většina porostů vzešlých v září vykazovala pomalé odrůstání. Porosty vzešlé nejdříve byly velmi dobré, avšak bylo jich výrazně méně v porovnání s roky uplynulými. Ostatní plochy řepky v poslední dekádě září zrychlily růst, ale do potřebného stavu to bylo daleko. Nejhorší situace panovala v severozápadních a severních Čechách, kde nevzešlé, nebo špatně vzešlé porosty pouze s děložními lístky představovaly 15–35% ploch na přelomu září a října. Celkově stav porostů v tomto období byl nejhorší za mnoho posledních let.

Během září také nastal velmi intenzivní rozvoj škůdců, především dřepčků. Ochrana před nimi byla již provedena dvakrát, často i vícekrát. Spojitost byla hlavně se zmíněným pomalým odrůstáním. Velmi obtížná byla v tomto období i regulace výdrolů po obilních předplodinách, přičemž před setím řepky se tyto výdrolы nepodařilo utlumit prakticky vůbec.

Říjen 2018 na území ČR je hodnocen jako teplotně nadnormální, průměrná měsíční teplota vzduchu 10,0 °C byla o 1,9 °C vyšší než normál 1981–2010. Na území Čech bylo chladněji než na Moravě a ve Slezsku. Průměrná měsíční teplota vzduchu na území Čech byla 9,7 °C a na území Moravy a Slezska 10,5 °C. Průměrná denní teplota vzduchu na území ČR byla v počátku pod hodnotami normálu, po většinu následujících dní se však již pohybovala nad normálem. Teplé bylo především období 10. až 16. 10., kdy odchylky průměrné denní teploty od normálu byly vyšší než 4 °C a maximální denní teplota často přesahovala hranici 20 °C. Velmi teplý byl také 30. říjen, kdy odchylka průměrné denní teploty na území ČR od normálu činila +6,9 °C. Srážkově byl říjen na území ČR normální, průměrný měsíční úhrn srážek 34 mm představuje 81 % normálu 1981–2010. Nejnížší úhrn srážek byl zaznamenán v Jihomoravském kraji, kde v průměru spadlo 18 mm srážek (53 % normálu 1981–2010). Naopak nejvyšší měsíční úhrny (přes 40 mm) byly pozorovány v krajích Moravskoslezském, Libereckém a Královéhradeckém. První dvě dekády měsíce byly na srážky velmi chudé, většina říjnových srážek spadla až ve třetí dekádě měsíce. Říjen byl velmi slunečný. Průměrná délka slunečního svitu byla pro tento měsíc 157 hodin, což činí 137 % normálu 1981–2010.

Porosty řepky tento měsíc zaznamenaly výraznou proměnu k lepšímu. Pomohly srážky a teplo. Srážky na počátku poslední dekády září plochy řepky ve spojení s teplem doslova rozhýbaly, porosty se na pohled výrazně doplnily a zapojily. Svůj výrazný podíl přinesl i dostatek dusíku v půdě, kde řepka výživově přestala strádat, nebyla zelená, ale viditelně do modrých odstínů.

Po tlaku přemnožených dřepčků se objevily ve velké intenzitě mšice. Naštěstí se jejich škodlivost udržela tzv. pod prahem. Vzhledem k celkovému průběhu počasí bylo časté agronomické sledování nezbytností. Lišily se nejenom regiony, ale i pozemky a jejich části. Stejně tak květilka doznala velkého rozmnožení.

Listopad 2018 na území ČR je hodnocen jako teplotně normální. Průměrná teplota vzduchu 4,3 °C byla o 1,4 °C vyšší než normál 1981–2010. Na území Čech bylo chladněji než na Moravě a ve Slezsku. Průměrná měsíční teplota vzduchu na území Čech byla 4,0 °C, na území Moravy a Slezska 4,8 °C. Teplá byla první polovina měsíce, kdy se průměrná denní teplota vzduchu na území ČR pohybovala nad hodnotami normálu 1981–2010. Srážkově byl listopad na území ČR mimořádně podnormální. Průměrný měsíční úhrn srážek 18 mm představuje 37 % normálu 1981–2010. Nejnižší průměrný měsíční úhrn srážek byl zaznamenán v Libereckém (10 mm) a Zlínském kraji (8 mm), což v obou případech představovalo méně než 15 % normálu. Naopak nejvyšší měsíční úhrny byly pozorovány v Jihočeském kraji (32 mm) a kraji Vysočina (25 mm), což činí 74 a 54 % normálu.

Průměrná denní teplota vzduchu v prosinci na území ČR se po většinu měsíce pohybovala nad hodnotami normálu, výrazněji pod jeho hodnotu klesla pouze v první den měsíce a v období 13. až 16. 12. Nejvýraznější kladné odchylky od normálu (vyšší než 5,5 °C) byly zaznamenány ve dne 7. 12. a před Štědrým dnem (22. a 23. 12). Prosinec 2018 na území ČR je hodnocen jako teplotně nadnormální. Průměrná teplota vzduchu 1,2 °C na území ČR byla o 2,1 °C vyšší než normál 1981–2010. Na území Čech bylo tepleji než na Moravě a ve Slezsku. Srážkově byl prosinec na území ČR nadnormální. Průměrný měsíční úhrn srážek 69 mm představuje 144 % normálu 1981–2010. Prosinec je tak prvním měsícem roku 2018, který byl hodnocen jako srážkově nadnormální. V Libereckém a Karlovarském kraji spadlo v průměru více než 100 mm srážek. Nejnižší průměrný měsíční úhrn srážek (32 mm) byl zaznamenán v Jihomoravském kraji (89 % normálu 1981–2010). Jedná se o jediný kraj s průměrným úhrnem srážek pod hodnotou normálu. Srážky byly během měsíce přibližně rovnoměrně rozloženy a vyskytovaly se v podobě deště i sněhu.

Porosty na konci roku vykazovaly především díky teplotám dobré tempo růstu, hlavně v první polovině měsíce listopadu, s ochlazením (především v noci) v druhé polovině měsíce se jejich růst zpomalil, až zastavil. Pokračoval především v oblasti kořene, nicméně i listová plocha svoje procesy také úplně nezastavila. Proto přírůstky hmoty byly potěšující, i z důvodu dobrého zdravotního stavu a výživy. Výrazně se zlepšily i porosty původně slabé a porosty zakládané pozdě v září.

Listopad se projevil gradací výskytu mšic. Lze hovořit o masívním rozvoji počátkem listopadu. Výskyt však byl lokální a velmi rozdílný. Často pouze okraje ploch, míst v polích. V jiných lokalitách výskyt nulový. Aplikace insekticidů proti mšicím všude prováděny nebyly už také pro jejich nedostatek na trhu.

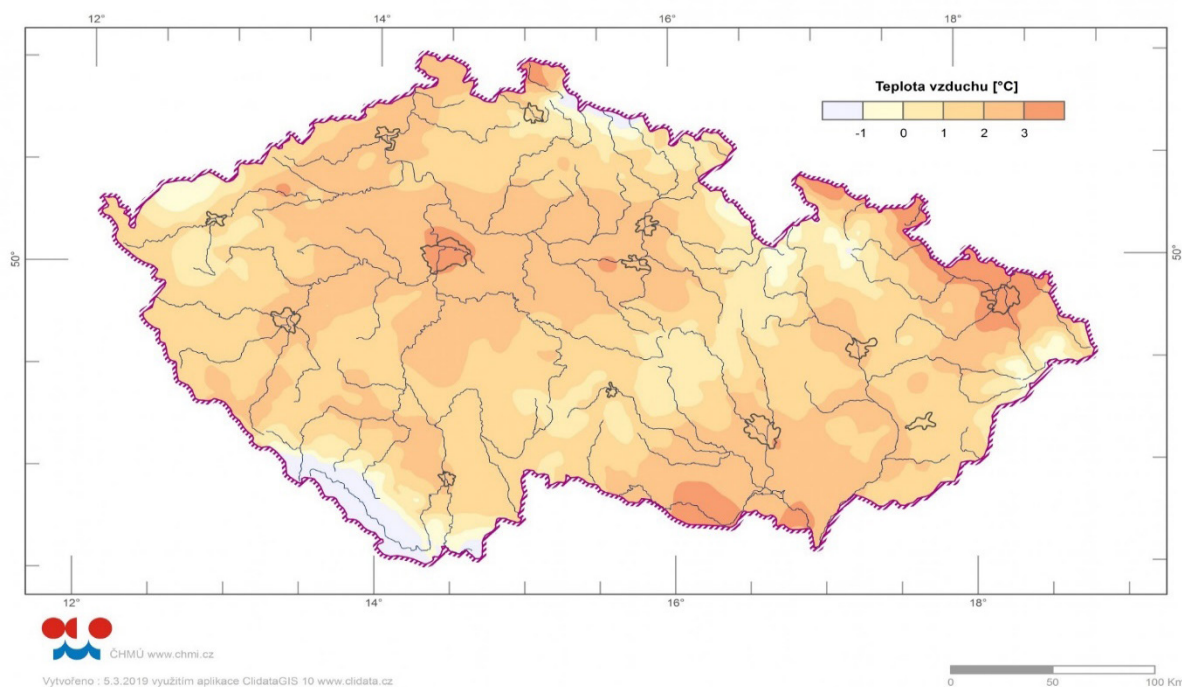
Rok 2018 byl s průměrnou teplotou 9,6 °C a s odchylkou +1,7 °C od normálu 1981–2010 (a +2,1 °C od normálu 1961–1990) mimořádně nadnormální, podobně jako předchozí roky 2014 a 2015, roky 2016 a 2017 byly jen silně nadnormální. Rok 2018 se v řadě teplotních průměrů pro území České republiky stal absolutně nejteplejším rokem. Rok 2018 byl, stejně jako rok 2015, hodnocen jako rok suchý, a to jak z hlediska srážkových, tak i odtokových poměrů. V jistých aspektech, jako je například výrazný nedostatek vody v krajině a také v půdě a též výrazné snížení hladin vodních toků, lze rok 2018 dokonce považovat z hlediska těchto projevů a dopadů za ještě významnější. A to i přesto, že srážkový deficit v roce 2015 byl nepatrně větší než v roce 2018. U sucha z roku 2018 je dobře patrný efekt dlouhodobé kumulace srážkového deficitu, který se projevuje v odlišném vývoji sucha ve srovnání s „běžným“ jednoletým suchem.

Klimatické podmínky v roce 2019

Leden 2019 na území ČR je hodnocen jako teplotně normální, průměrná měsíční teplota vzduchu na území ČR ($-1,8\text{ }^{\circ}\text{C}$) byla o $0,2\text{ }^{\circ}\text{C}$ vyšší než normál 1981–2010. Na území Čech bylo tepleji než na Moravě a ve Slezsku. Průměrná měsíční teplota vzduchu na území Čech byla $-1,5\text{ }^{\circ}\text{C}$, oproti tomu na Moravě a ve Slezsku $-2,2\text{ }^{\circ}\text{C}$. Průměrná denní teplota vzduchu na území ČR během prvních dvou dekád měsíce kolísala, po většinu z těchto dní se však pohybovala nad hodnotami normálu. Výrazně chladná epizoda se vyskytla mezi 19. až 25. 1., v pěti dnech tohoto období byla průměrná teplota na území ČR o více než $4\text{ }^{\circ}\text{C}$ nižší než normál. V tomto období přetrvávala na většině území ČR teplota vzduchu pod bodem mrazu po celý den. Srážkově byl leden nadnormální, průměrný měsíční úhrn srážek na území ČR (60 mm) představuje 145 % normálu 1981–2010. Ve všech krajích byl průměrný měsíční úhrn srážek nad hodnotou normálu. Více než 150 % srážkového normálu pro leden spadlo v krajích Karlovarském, Ústeckém, Libereckém, Vysočina a Zlínském. Většina z celkového měsíčního srážkového úhrnu spadla v první polovině měsíce. Srážky byly většinou sněhové.

Únor 2019 byl na území ČR teplotně nadnormální. Průměrná měsíční teplota vzduchu $1,7\text{ }^{\circ}\text{C}$ byla o $2,6\text{ }^{\circ}\text{C}$ vyšší než normál 1981–2010. Na území Čech bylo chladněji než na území Moravy a Slezska. Průměrná měsíční teplota na území Čech byla $1,6\text{ }^{\circ}\text{C}$, na území Moravy a Slezska $1,8\text{ }^{\circ}\text{C}$. Průměrná denní teplota na území ČR se po většinu měsíce pohybovala nad hodnotami normálu. Výrazně teplý byl především konec měsíce, dne 28. 2. byla odchylka od normálu větší než $7\text{ }^{\circ}\text{C}$. Ve dnech 27. a 28. 12. se maximální denní teplota na několika místech republiky vyšplhala až nad $18\text{ }^{\circ}\text{C}$. Srážkově byl únor na území ČR normální. Průměrný měsíční úhrn srážek 30 mm představuje 82 % normálu 1981–2010. Více než 90 % normálu 1981–2010 představoval průměrný měsíční srážkový úhrn v krajích Praha a Středočeském, Jihočeském a Olomouckém. Méně než 60 % srážkového normálu spadlo za únor v krajích Královéhradeckém, Libereckém a Karlovarském. Srážky byly během měsíce nerovnoměrně rozloženy. Většina z celkového měsíčního úhrnu spadla v první dekádě měsíce. Srážky se vyskytovaly ve formě deště i sněhu.

Obr. 2: Průměrná teplota vzduchu, únor 2019

Pramen: ČHMÚ.

Průběh zimního období se porostů řepky nijak významně nedotknul. Standardní ztráta starší listové plochy byla viditelnější u ploch s větším výskytem mšic v podzimním období. Již v polovině měsíce února, s nástupem vyšších odpoledních teplot a slunnějších dní, pokračoval s menšími přestávkami ve vegetaci kořenový systém. Půda většinou hluboko nepromrzla díky bohatému pokryvu půdy listovou plochou nebo také sněhu v době mrazů. Prakticky souběžně s kořeny začala vegetovat listová růžice a většina porostů tím získala přeci jenom alespoň trochu svěží vzhled. Půda ve vrchní části velmi rychle osychala a tuhla, zemědělské stroje neměly s prací na pozemcích problémy. Zhruba od poloviny února se započalo s regeneračním hnojením řepky, přičemž větší část dávky dusíku byla aplikována do konce března.

Porosty lokálně nevyhlížely nejlépe, zejména ty, které na podzim byly významně napadeny mšicemi. Stejně tak lze hovořit o poškození porostů hraboši. Celkově však zaorávek bylo málo, nejvíce na severu Čech, kde bylo na podzim i nejméně srážek.

S nástupem vyšších teplot a slunných dnů, konkrétně od 27. února, byl zaznamenán v teplých lokalitách republiky (cca do 300 m. n. m.) silný výskyt stonkových krytonosců, co do počtu čítajících desítky kusů na žluté misce za jeden den. Proto bylo přistoupeno k ošetření těchto lokalit. Pravděpodobně se jedná o nejranější výskyt krytonosců v relativně hojném počtu vůbec. Zdravotní stav porosty jinak vykazoval dobré parametry, přes zimní období se však dostavil slabší místní výskyt fomy především na starších listech. Porosty v této době byly ponejvíce suché s odumírající listovou plochou, bez plísni či mokřých hnilob.

Letošní březen na území ČR byl teplotně silně nadnormální. Průměrná měsíční teplota vzduchu 5,6 °C byla o 2,7 °C vyšší než normál 1981–2010. Na území Čech bylo mírně chladněji než na území Moravy a Slezska. Průměrná měsíční teplota na území Čech byla 5,5 °C, na území Moravy a Slezska 5,7 °C. Výrazně teplá byla první březnová dekáda, v jejímž průběhu se průměrná denní teplota vzduchu na území ČR pohybovala výrazně nad hodnotou normálu. Po zbytek měsíce teplota vzduchu značně kolísala. Srážkově je měsíc hodnocen jako normální. Průměrný měsíční úhrn srážek 47 mm představuje 100 % normálu 1981–2010. Ve většině krajů představoval srážkový úhrn více než 90 % normálu 1981–2010. Nejvíce srážek spadlo v Karlovarském kraji, kde srážkový úhrn 75 mm představoval 129 % normálu. Naopak nejméně srážek spadlo v Jihomoravském kraji, průměrný srážkový úhrn (25 mm) činí 71 % normálu 1981–2010. Většina měsíčního srážkového úhrnu spadla v první polovině měsíce.

I přes velmi silné poškození řady porostů suchem a chorobami a škůdci došlo během podzimu a zimy k jejich velkému oživení. Rázem nepatřily tyto porosty do kategorie slabých a špatných porostů, ale k dobrému průměru. Zlepšení se týkalo pochopitelně i dalších skupin porostů, kdy období předjaří a jara pomohlo svým průběhem rostlinám zlepšit celkový stav, rozvinout kořen především do šířky. Boční kořeny se netradičně dostávaly pod úroveň kulového s přidavkem bohatého kořenového vlášení. Rostliny tak dlouho nerostly, měly prostor pro zesílení krčků a formování vegetačního vrcholu, často i silných bočních větví. Díky tomu podzimní řidší nebo mezerovité porosty vykazovaly na jaře většinou optimální hustotu nebo k ní směřovaly.

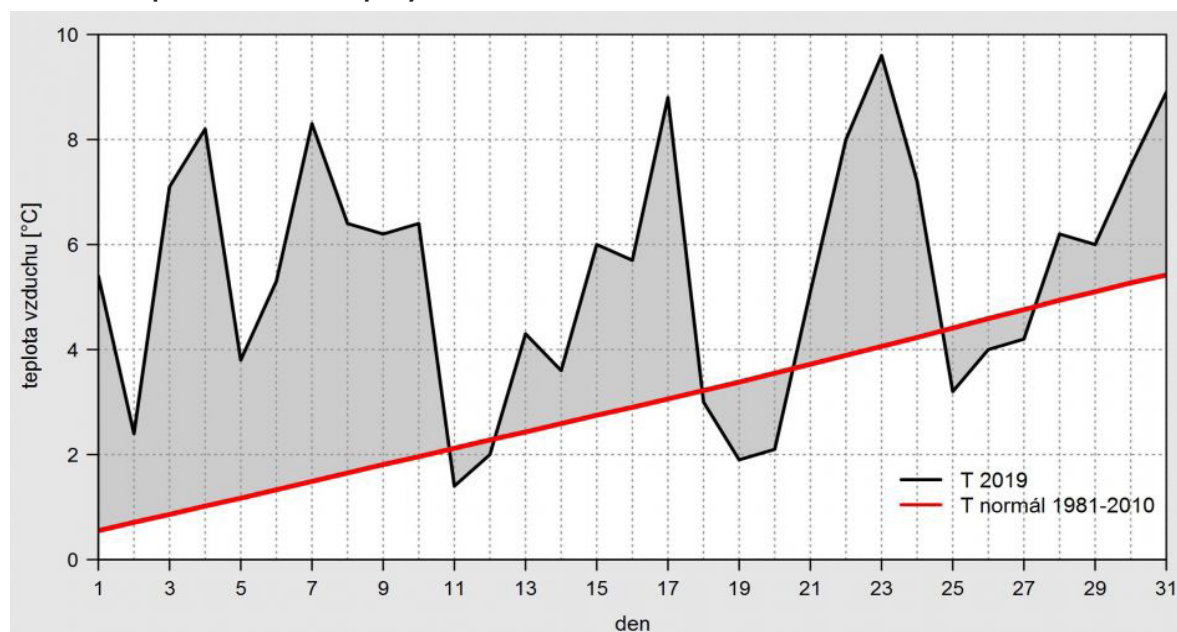
Některé porosty byly poškozeny larvami květilky a dřepčíka olejkového, zvláště tam, kde nebyla provedena ochrana ani insekticidní moření osiva. Od konce března byl zaznamenán počátek náletu blýskáčků.

Duben 2019 byl na území ČR teplotně nadnormální, průměrná měsíční teplota vzduchu 9,4 °C byla o 1,5 °C vyšší než normál 1981–2010. Na území Čech bylo chladněji než na území Moravy a Slezska. Průměrná měsíční teplota na území Čech byla 9,2 °C, na území Moravy a Slezska 9,8 °C. Během měsíce se vystřídaly dvě teplé a chladné epizody. Průměrná denní teplota na území ČR se pohybovala povětšinou nad hodnotami normálu, pod hodnoty normálu klesla v období mezi 10. až 16. 4. a 27. až 30. 4. Dne 24. dubna byl zaznamenán první letní den. Srážkově byl duben na území ČR podnormální, průměrný měsíční úhrn 24 mm představuje 60 % normálu 1981–2010. Nejvíce srážek bylo zaznamenáno v Moravskoslezském kraji, kde byl průměrný měsíční úhrn 40 mm (76 % normálu). Srážkový úhrn nižší než 20 mm (méně než 40 % normálu) byl zaznamenán v krajích Jihočeském a Vysočina. Většina z celkového měsíčního úhrnu srážek spadla v posledních třech dnech měsíce.

Z hlediska dostatku vláhy pro jarní vegetaci byla nejhorší situace severozápadně od Prahy. Rostliny

přesto byly k růstu aktivovány raným začátkem vegetace a nebyly sužovány výraznými teplotními výkyvy do mínusových hodnot v průběhu předjarního a jarního období. Plynule přecházely do prodlužovacího růstu a relativně brzo začínaly nakvétat. Proto byla běžně již v polovině dubna k vidění nažloutlá pole, což se vzápětí projevilo ve vyšších polohách. Na začátku května byly již porosty v plném květu v celé republice. Kvalita porostů částečně citelně utrpěla deficitem vláh z období začátku třetí dubnové dekády. Především se jednalo o lehčí a mělčí půdy a jednotlivé výhory pozemků. Tím začala první redukce výnosotvorných prvků předpokládané úrody.

Obr. 3: Průběh průměrné denní teploty na území ČR v březnu 2019 ve srovnání s normálem 1981–2010

Pramen: SPZO.

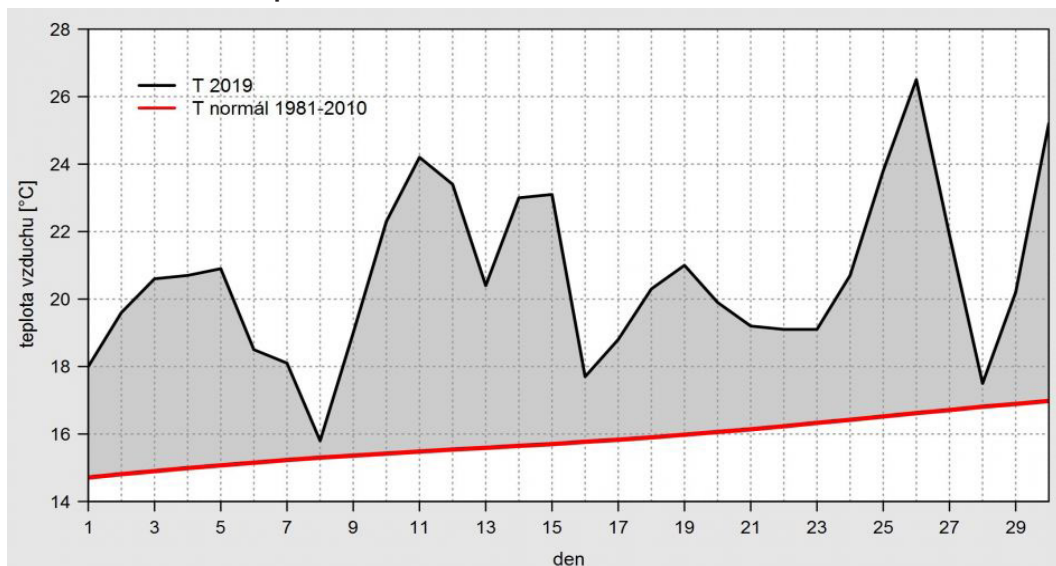
Květen 2019 byl na území ČR teplotně silně podnormální, průměrná měsíční teplota vzduchu 10,7 °C byla o 2,3 °C nižší než normál 1981–2010. Na území Čech bylo o 0,5 °C chladnější, než na území Moravy a Slezska. Průměrná měsíční teplota na území Čech byla 10,5 °C, na území Moravy a Slezska 11,0 °C. Chladná byla především první polovina měsíce, kdy se průměrná denní teplota na území ČR pohybovala většinou výrazně pod hodnotami normálu. V druhé polovině pak teplota kolísala kolem hodnot normálu. Srážkově byl květen na území ČR nadnormální, průměrný měsíční úhrn 90 mm představuje 132 % normálu 1981–2010. Nejméně srážek za květen (méně než 60 mm, tj. 93 % normálu) spadlo v Karlovarském kraji. Průměrný měsíční srážkový úhrn větší než 100 mm byl zaznamenán v krajích Pardubickém, Olomouckém, Zlínském, Moravskoslezském a kraji Vysočina. Srážkově bohatá byla především poslední dekáda měsíce. Ve spojitosti s talkovou níží Axel byly na některých místech zaznamenány srážkové úhrny vyšší než 100 mm za 72 hodin v období 21. až 23. 5.

Plochy řepky během května viditelně zlepšily svůj vzhled, díky výše zmíněnému průběhu počasí se protáhla délka kvetení, asi na 5 až 6 týdnů. Velké míře se však začaly projevovat virózy, k jejichž šíření přispěl kalamitní výskyt mšic na podzim. Napadené rostliny byly většinou malého vzrůstu. Rostliny zasychaly a provázely je počínající nekrotické skvrny. Na počátku měsíce se se slabě až zanedbatelnou intenzitou vyskytnula bejlomorka, převážně na okrajích pozemků.

Červen 2019 byl na území ČR teplotně mimořádně nadnormální. Průměrná měsíční teplota 20,7 °C byla o 4,9 °C vyšší než normál 1981–2010. Jedná se tak o nejteplejší červen na území ČR v období od roku 1961. Průměrná teplota na území Čech (20,6 °C) byla nižší než teplota na území Moravy a Slezska (21,0 °C). Průměrná denní teplota na území ČR se po celý měsíc pohybovala nad hodnotami normálu. Ve více než polovině dní měsíce byla odchylka průměrné denní teploty vyšší než 4 °C. Dne 26. 6. 2019 byla na stanici Doksany naměřena maximální denní teplota 38,9 °C, čímž byl stanoven absolutní rekord pro červen. Tropický den byl zaznamenán v patnácti dnech měsíce. Tropická noc v šesti dnech měsíce.

Srážkově byl červen na území ČR podnormální, průměrný měsíční úhrn 53 mm představuje 67 % normálu 1981–2010. Plošné rozložení srážek bylo nerovnoměrné. Méně než 40 mm spadlo v průměru v krajích Královéhradeckém, Moravskoslezském a Libereckém. Nejvyšší průměrné měsíční úhrny (68 mm) byly zaznamenány v Jihočeském a Olomouckém kraji. Srážky byly spojeny především s bouřkovou činností. Průměrná délka slunečního svitu byla pro tento měsíc 311 hodin, což činí 151 % normálu 1981–2010.

Obr. 4: Průměrná denní teplota vzduchu na území ČR v červnu 2019

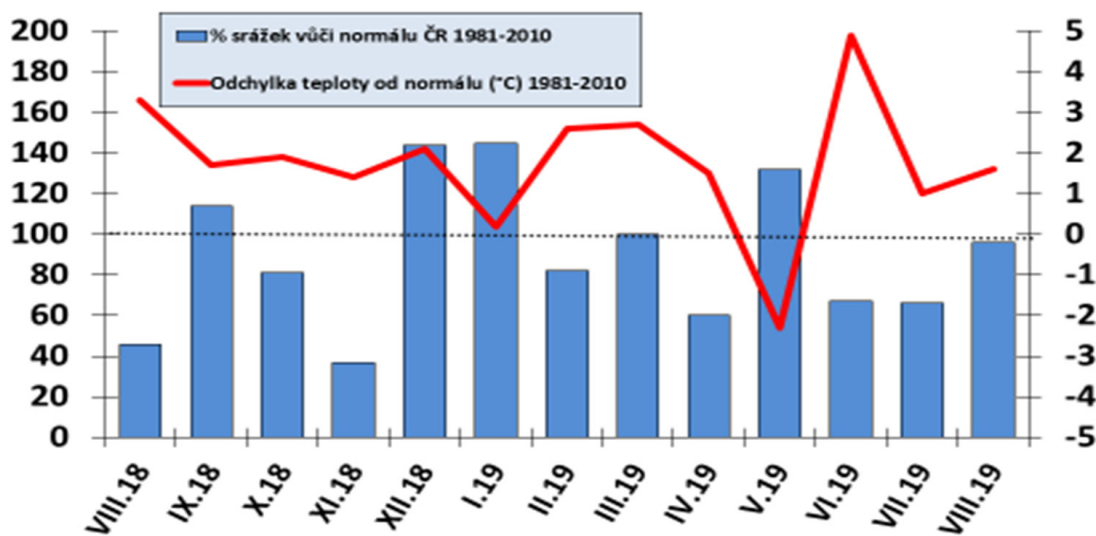
Pramen: SPZO.

Po ideálním průběhu května se v následujícím měsíci porosty řepky jeví jako relativně pěkné a v pořádku, vyjma lokalit nenávratně suchých. Přidaly se jen místní optické vady kvůli zavirovanosti porostů. V průběhu dozrávání, v místech s nedostatečnou vláhou, se porosty viditelně barvily podle půdní nevyrovnanosti jednotlivých pozemků či jejich částí. V každém případě vysoké teploty urychlily vývoj porostů směrem ke sklizni. I přes některá popsána zdravotní poškození se však řepky těšily vesměs dobrému místu i velmi dobrému zdravotnímu stavu. Horko a sucho mělo na choroby a škůdce retardační účinek. Poškození kroupami bylo plošně menší, než předchozí rok, ani intenzita nebyla nijak významná, často se ale jednalo o poškození opakované.

Nadějný stav porostů pro sklizeň však významně utrpěl v poslední červnové dekádě a v prvním červencovém týdnu. Oku viditelné projevy bylo možno pozorovat až začátkem července. Do té doby většinou zdravé a vitální porosty začaly vizuálně mizet s velkou rychlostí. Horké ovzduší a silná a dlouhá sluneční intenzita řepkám šešule doslova sežehla, přitom ve spodní části často zůstaly zelené. Fáze dozrávání proto připomínala spíše usychání, a to směrem od kořene nahoru, přičemž za hybatele této vegetační fáze lze považovat verticiliové vadnutí a trouhnutí kořene.

Červenec 2019 byl na území ČR teplotně normální, průměrná teplota vzduchu (18,8 °C) byla o 1,0 °C vyšší než normál 1981–2010. Tento měsíc tak byl o 1,9 °C chladnější než letošní rekordně teplý červen. Na území Čech a Moravy byla naměřena stejná průměrná teplota (18,8 °C). Průměrná teplota se pohybovala nad hodnotami normálu v prvním týdnu a poté v poslední dekádě měsíce. Srážkově byl červenec na území ČR podnormální, průměrný měsíční úhrn srážek (58 mm) představuje 66 % normálu 1981–2010. V Čechách spadlo v průměru 54 mm srážek a na Moravě 65 mm. Nejméně srážek za tento měsíc (méně než 50 mm) spadlo v krajích Karlovarském, Ústeckém, Libereckém a Pardubickém. Naopak srážkové úhrny vyšší než 70 mm byly zaznamenány v krajích Olomouckém a Zlínském.

Obr. 5: Průběh počasí ve srovnání s normálem

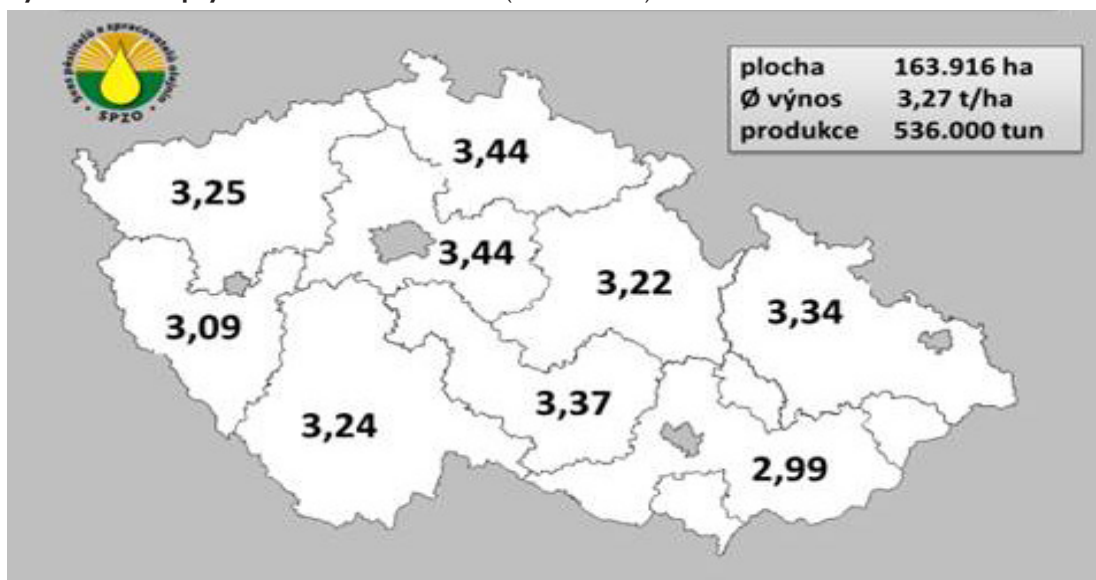

Pramen: SPZO.

Řepkové porosty vypadaly po vydatných srážkách v květnu velmi nadějně, ale extrémní teploty v červnu výrazně snížily očekávaný výnos. Členové Svazu zaseli řepku na ploše 168 928 ha, sklídili 163 916 ha, a na této ploše dosáhli v letošním roce průměrného výnosu 3,27 t/ha, což je meziroční pokles výnosu o 0,40 t/ha. Průměrný regionální výnos přes 3,5 t/ha v letošním roce nedosáhl žádný region, což bylo v předchozích letech obvyklé.

Nejvyššího výnosu podle regionů SPZO bylo tedy dosaženo ve Středočeském kraji a v severočeském regionu, zde na ploše cca 38 800 ha byl dosažen průměr 3,44 t/ha. Ani mezi svazovými regiony nebyly výrazné rozdíly, nejvíce postiženým regionem vysokými teplotami a hraboši byla jižní Morava. Zde byl dosažen průměrný výnos pouze 2,99 t/ha. Jednotlivé svazové regiony meziročně poklesly s průměrem o 0,2–0,6 t/ha.

Výnos ozimé řepky členů SPZO v roce 2019 (k 31. 10. 2019)

Pramen: SPZO.

Na základě údajů SPZO měl z jednotlivých krajů ČR nejvyšší podíl na ploše řepky Jihomoravský kraj (46 939 ha), těsně za ním se umístil Středočeský kraj (46 809 ha) a Východočeský kraj (45 786 ha). Nejvyšší výnosy byly zaznamenány shodně ve Středočeském a Severočeském kraji (3,44 t/ha) a v Českomoravském kraji (3,37 t/ha).

Zastoupení řepky na orné půdě u členů SPZO – závislost výnosu a % zastoupení řepky v r. 2018/19

Procentuální zastoupení %	Osev ha	Podíl %	Sklizená plocha ha	Výnos t/ha
do 5	489	0,34	489	3,17
5,1–10	7 473	4,4	7 241	3,21
10,1–15	31 613	18,7	30 666	3,22
15,1–20	54 159	32,1	53 113	3,31
20,1–25	45 920	27,2	44 123	3,29
25,1–30	16 872	10,0	16 302	3,26
30,1–35	8 164	4,8	7 826	3,23
nad 35	4 238	2,5	4 156	3,28
Celkem	168 928		163 916	3,27

Pramen: SPZO.

Rozhodující plocha řepky (78 %) je pěstovaná při zatížení osevního postupu jako obvykle, v rozmezí 10–25 %. V tomto rozmezí je i skupina pěstitelů, kteří dosáhli nejvyššího výnosu řepky 3,31 t/ha. Jedná se o největší skupinu pěstitelů s podílem 15–20 % na ploše 54 159 ha. Skutečnost, že úspěšní pěstitelé mají v osevním postupu relativně vyšší zastoupení řepky, není překvapením a letošní rok je dalším důkazem, že lze řepku pěstovat úspěšně i při vyšším zatížení v osevním postupu.

Použitá technologie při zakládání porostů řepky členy SPZO v roce 2018/19

Zpracování půdy	Sklizená plocha ha	Podíl plochy %	Výnos t/ha
disk	5 032	3,07	2,92
kombinace RD	34 379	20,97	2,90
orba	50 109	30,57	3,14
radlička	72 817	44,42	3,15
strip till	1 579	0,96	3,20
Celkem	163 916		3,27

Pramen: SPZO.

Přestože při zakládání porostů v srpnu bývají v posledních letech extrémně vysoké teploty a sucho, technologie se příliš nemění. Podíl orby se v posledních letech pohybuje kolem 37 % a podíl ostatních bezorebných technologií je tedy 63 %. U bezorebných technologií je dlouhodobě nejvhodnější radličkové nářadí, kombinace radliček a disků (RD) není pro řepku tak vhodná, což se projevuje i na poklesu výnosu.

Za suchého počasí, při zakládání porostů je orba z pohledu šetření vláhou problematická. Řepka má ale další agronomické výhody a vždy s dosaženým výnosem patří k nejlepším technologiím. Příprava samotnými disky není pro řepku dlouhodobě vhodná a podíl této technologie dále klesá na 3,3 %. Zakládání porostů způsobem strip-till se nerozšiřuje a dosahuje pouze 1 %. Nelze proto srovnávat s velkými plochami zakládanými orbou či radličkovým nářadím.

Meziřádková vzdálenost při zakládání porostů řepky členy SPZO v roce 2018/19

Meziřádek cm	Sklizená plocha ha	Podíl %	Výnos t/ha
10–15	147 773	91,0	3,077
16–25	7 053	4,3	3,173
30	2 583	1,6	3,400
35	2 327	1,4	3,150
45	2 675	1,6	3,490

Pramen: SPZO.

Realizační cena řepky se oproti předchozímu sklizňovému roku snížila a v průběhu žní se pohybovala většinou mezi 9 000 až 9 600 Kč/t. Zatímco úroveň tržeb v loňském roce příznivě ovlivňovala při nízkém výnosu řepky cena (10 200 Kč/t), v letošním roce je tomu naopak. Výši tržeb při poklesu ceny příznivě ovlivňuje vyšší hektarový výnos. Odhadovaný průměrný výnos řepky v celé České republice 3,36 t/ha a odhadovaná průměrná cena 9 320 Kč/t představuje dosažení tržeb cca 31 300 Kč z hektaru, což je cca o 1 300 Kč více než v loňském roce. Řepka i přes poměrně nepříznivý průběh počasí v průběhu roku (sucho a vysoké teploty) opět potvrdila, že je jednou z nejvýznamnějších tržních plodin v zemědělské výrobě, která dlouhodobě dosahuje zisku z pěstování.

Vývoj a struktura nákladů a výnosů řepky v letech 2014–2018

Ukazatel		Měrná jednotka	Rok šetření				
			2014	2015	2016	2017	2018
Přímé materiálové náklady celkem		Kč/ha	15 345	16 526	16 600	15 430	14 504
z toho:	– osiva nakupovaná	Kč/ha	1 714	1 626	1 915	1 916	1 851
	– osiva vlastní	Kč/ha	0	0	0	0	0
	– hnojiva nakupovaná	Kč/ha	6 429	7 050	6 935	5 673	5 349
	– hnojiva vlastní	Kč/ha	345	530	478	469	492
	– prostředky ochrany rostlin	Kč/ha	5 890	6 335	6 300	6 474	6 074
Ostatní přímé náklady a služby		Kč/ha	3 217	3 150	3 373	3 627	3 752
Pracovní náklady celkem		Kč/ha	4 593	4 496	4 563	4 767	5 233
Náklady pomocných činností		Kč/ha	5 609	5 278	4 934	5 282	5 565
Režie		Kč/ha	4 847	5 168	4 812	4 977	5 106
Vlastní náklady celkem		Kč/ha	33 633	34 625	34 290	34 088	34 168
Hektarový výnos		t/ha	4,08	3,59	3,55	3,10	3,56
Vlastní náklady výrobku		Kč/t	8 246	9 644	9 663	11 012	9 602
Realizační cena		Kč/t	9 517	9 679	9 915	10 353	9 231
Nákladová rentabilita ¹⁾		%	15,4	0,4	2,6	-6,0	-3,9
Přímé a doplňkové národní platby		Kč/t	1 610	1 829	1 824	2 224	1 878
Souhrnná rentabilita ²⁾		%	34,9	19,3	21,5	14,2	15,7

Pramen: Výběrové šetření o nákladech a výnosech zemědělských výrobků za rok 2014–2018, ÚZEI.

Poznámka: ¹⁾ Nákladová rentabilita = zisk (ztráta)/náklady na jednotku produkce x 100, přičemž zisk (ztráta) = realizační cena za 1 tunu prodaného množství – náklady na 1 tunu produkce;

²⁾ Souhrnná rentabilita včetně přímých a doplňkových národních plateb.

Přímé a doplňkové národní platby zahrnují – SAPS, Top Up, Greening, PVP zemědělská půda, Podporu Zelené nafty RV, Podporu pojištění RV, Podporu LFA, Podporu na zmírnění škod způsobených suchem.

SLUNEČNICE

Druhou tradičně nejpěstovanější olejninou v ČR byla dříve slunečnice. V posledních letech však plochy slunečnice klesají. V letech 2014–2017 se průměrná plocha slunečnice pohybovala okolo 16,6 tis. ha. V roce 2017/18 došlo k nárůstu plochy na 21,6 tis. ha. Díky zaorávkám řepky ozimé na jaře 2017 především v krajích Jihomoravském, Středočeském a Pardubickém, došlo v daném roce k významnějšímu navýšení plochy slunečnice za část zaorané řepky. V marketingovém roce 2018/19 se plocha opět snížila na 20,2 tis. ha, a to v důsledku problematického odbytu (zásoby nažek i z let minulých) a nízkého zájmu ze strany obchodníků a nákupců. Na Moravě byla v roce 2019 celková plocha slunečnice 6 097 ha (pokles meziročně o 5 443 ha) a v Čechách byla celkem 5 728 ha (pokles meziročně o 2 933 ha), takže pěstitelsky mírně vyšší plocha byla o 369 ha na Moravě. V celkové produkci je slunečnice stále po řepce na druhém místě, ale v rozloze osevních ploch je na druhém místě v ČR mák. Konečná výše sklizně slunečnice byla průměrná, hektarový výnos se zvýšil z 2,36 t/ha na 2,44 t/ha. Za posledních 10 let je průměrný výnos slunečnice v ČR ve výši 2,35 t/ha.

Z celkové výše uvedené pěstitelské plochy slunečnice je podle šetření SPZO v roce 2019 přibližně 10,8 tis. ha (91,5 %; 2018: 94,2 %) pro zpracování na olej, dále okolo 0,95 tis. ha (7,9 %; 2018: 1,9 %) tzv. typu high oleic. Hybridů pro využití do směsí pro ptactvo (krmný typ) je přibližně 0,2 tis. ha (0,6 %; 2018: 3,9 %).

Na základě dat z Českého statistického úřadu se v roce 2018/19 se nejvíce na ploše slunečnice podílel Jihomoravský kraj (11 041 ha), Středočeský kraj (4 646 ha) a Ústecký kraj (1 788 ha). Predikce na rok 2019/20 vykazuje výrazné snížení plochy v Jihomoravském kraji na celkových 5 635 ha, ve Středočeském kraji na 2 858 ha a Ústeckém kraji na 1 274 ha.

Průměrná cena zemědělských výrobců za slunečnicové semeno v marketingovém roce 2018/19 byla 7 410 Kč/t.

Osevní a sklizňové plochy, hektarové výnosy a produkce slunečnice v ČR

Marketingový rok	Osevní plocha ha	Sklizňová plocha ha	Výnos t/ha	Produkce celkem t
2010/11	27 172	27 172	2,11	57 358
2011/12	28 554	28 554	2,48	70 900
2012/13	24 634	24 634	2,31	56 943
2013/14	21 276	21 276	2,20	46 799
2014/15	18 607	18 607	2,27	42 314
2015/16	15 450	15 450	2,05	31 618
2016/17	15 648	15 648	2,85	44 634
2017/18	21 601	21 601	2,46	53 156
2018/19	20 202	20 202	2,36	47 594
2019/20 ¹⁾	11 825	11 825	2,49	29 459

Pramen: ČSÚ.

Poznámka: ¹⁾ odhad ČSÚ, září 2019.

Ceny slunečnicového semene

Průměrné roční CZV slunečnicového semene za kalendářní rok (bez DPH)

Kalendářní rok	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Kč/t	7 161	10 240	10 477	10 610	8 447	8 892	9 652	8 940	7 876	7 477

Pramen: ČSÚ.

U slunečnice je ČSÚ sledována průměrná měsíční a roční CZV. Většina zahraničních databází využívá ke sledování dat období marketingového roku. CZV za kalendářní rok zahrnuje ceny ze dvou převážně rozdílných sklizní. Proto je zde uveden přepočet měsíčních CZV na průměrnou cenu za marketingový rok.

Průměrné měsíční (roční) CZV slunečnicového semene v Kč/t za marketingový rok (bez DPH)

Ukazatel	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	Průměr ¹⁾
2010/11	*	*	*	8 016	7 791	8 500	9 575	10 891	11 050	10 488	10 496	*	9 601
2011/12	*	*	*	9 239	8 699	8 768	9 401	9 133	10 497	10 229	10 353	10 379	9 633
2012/13	*	*	11 144	10 815	11 050	11 251	10 667	11 504	11 835	*	*	*	11 181
2013/14	*	*	*	8 591	8 644	8 724	8 713	8 649	8 621	*	8 746	9 133	8 728
2014/15	*	*	7 575	7 653	7 630	7 958	7 822	8 238	8 097	*	*	*	7 853
2015/16	*	*	*	9 247	9 774	10 016	10 005	9 994	10 633	10 552	*	10 387	10 076
2016/17	*	*	9 301	9 078	9 600	9 263	9 378	9 017	8 817	9 120	*	*	9 197
2017/18	8 414	*	8 677	8 902	9 197	8 702	8 567	8 080	8 875	9 145	*	7 567	8 613
2018/19	7 368	*	7 400	7 730	7 558	7 267	7 133	7 268	7 768	7 506	7 514	7 000	7 410
2019/20	*	*	*	7 839	7 757	7 904							7 833

Pramen: ČSÚ, MZe ČR.

Poznámka: * v takto označeném měsíci pramen ceny neuvádí;

¹⁾ aritmetický průměr za sledované období marketingového roku.

Zahraniční obchod České republiky se slunečnicovým semenem

Nejvýznamnější země českého zahraničního obchodu při dovozu slunečnicového semene jsou v posledních letech Slovensko, Rakousko, Německo a Maďarsko. Při vývozu jsou hlavní odběratelé Německo, Slovensko, Polsko a Nizozemsko.

Dovoz slunečnicového semene do ČR celkem a deklarovaná dovozní hodnota semene, kromě osiva, za kalendářní rok

Kalendářní rok	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019 ¹⁾
Množství v t	40 575	52 255	93 676	88 081	113 754	161 792	198 776	183 922
Hodnota v Kč/t	11 524	11 469	9 820	11 193	11 068	10 017	9 119	9 187

Pramen: ČSÚ.

Poznámka: ¹⁾ dovoz slunečnicového semene od ledna do listopadu 2019.

Dovoz slunečnicového semene do ČR celkem a deklarovaná dovozní hodnota semene, kromě osiva, za marketingový rok

Marketing. rok	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20 ¹⁾
Množství v t	37 711	70 908	82 340	103 965	142 775	186 882	198 220	75 790
Hodnota v Kč/t	13 162	10 558	10 080	11 437	10 510	9 265	9 147	9 295

Pramen: ČSÚ.

Poznámka: ¹⁾ dovoz slunečnicového semene od července do listopadu 2019.

Vývoz slunečnicového semene z ČR celkem a deklarovaná vývozní hodnota semene, kromě osiva, za kalendářní rok

Kalendářní rok	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019 ¹⁾
Množství v t	49 218	25 498	23 889	21 468	16 727	24 184	26 881	26 688
Hodnota v Kč/t	11 127	13 516	10 994	11 237	12 373	12 233	11 657	12 330

Pramen: ČSÚ.

Poznámka: ¹⁾ vývoz slunečnicového semene od ledna do listopadu 2019.

Vývoz slunečnicového semene z ČR celkem a deklarovaná vývozní hodnota semene, kromě osiva, za marketingový rok

Marketing. rok	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20 ¹⁾
Množství v t	34 115	20 367	21 939	17 764	24 197	23 884	27 789	12 163
Hodnota v Kč/t	12 817	12 996	9 787	12 613	12 042	11 822	11 621	13 237

Pramen: ČSÚ.

Poznámka: ¹⁾ vývoz slunečnicového semene od července do listopadu 2019.

Porovnání cen zemědělských výrobců ČR, deklarovaných vývozních a dovozních hodnot a cen na zahraničních trzích u slunečnicového semene v Kč/t

Marketingový rok	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19
Ceny zemědělských výrobců v ČR	11 181	8 728	7 853	10 076	9 197	8 613	7 410
Deklarovaná vývozní hodnota	12 817	12 996	9 787	12 613	12 042	11 822	11 621
Deklarovaná dovozní hodnota	13 162	10 558	10 080	11 437	10 510	9 265	9 147
Ceny placené farmářům v USA ¹⁾	10 657	9 664	11 676	9 415	9 534	8 203	8 924
Cena c.i.f. Rotterdam ¹⁾	11 320	9 382	9 968	9 951	10 108	8 718	8 717

Pramen: ČSÚ, Oilseeds: World Markets and Trade – USDA 12, 2019, přepočten podle kurzů ČNB.

Poznámka: ¹⁾ průměrné ceny Rotterdam a USA vycházejí z marketingového roku říjen–září.

V uvedené bilanci výroby a užití semene slunečnice je uveden celkový vývoj od marketingového roku 2012/13 po současnost. Přehledně je uveden vývoj snižujícího se vývozu a naopak stoupajícího dovozu. Do bilance byly zpětně zapracovány případné zpřesnění údajů statistiky zahraničního obchodu ČSÚ a následné propočty.

Bilance výroby a užití semene slunečnice

Ukazatel	MJ.	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20 ¹⁾
Sklizňová plocha	tis. ha	24,6	21,3	18,6	15,5	15,6	21,6	20,2	11,8
Hektarový výnos	t/ha	2,31	2,20	2,27	2,05	2,85	2,46	2,35	2,49
Produkce	tis. t	56,9	46,8	42,3	31,6	44,6	53,2	47,4	29,5
Dovoz	tis. t	37,8	71,1	82,5	104,0	142,8	186,9	198,2	200,0
Celková nabídka	tis. t	113,3	142,2	161,4	175,2	224,8	286,0	302,2	283,9
Domácí spotřeba celkem ²⁾	tis. t	54,0	85,0	100,0	120,0	154,7	205,5	220,0	210,0
Vývoz	tis. t	35,1	20,6	22,1	17,8	24,2	23,9	27,8	24,0
Konečná zásoba	tis. t	24,2	36,5	39,3	37,4	45,9	56,6	54,4	49,9

Pramen: ČSÚ, MZe ČR.

Poznámka: ¹⁾ predikce MZe ČR;

²⁾ kvalifikovaný odhad MZe ČR.

Optimální počet rostlin slunečnice je 5 až 6 vzešlých rostlin na jeden metr čtvereční, což představuje 50 až 60 tis. rostlin na hektar. Podle šetření SPZO je obvykle v ČR přes 90 % ploch slunečnice zakládáno dle ročníku, s přihlédnutím na aktuální polní vzházivost na daném pozemku, v optimálním počtu jedinců podle půdních a klimatických podmínek s ohledem na specifické požadavky pěstovaných hybridů, a to v rozmezí od 55 tis. do 75 tis. jedinců vysetých na hektar. Při vyšším výsevu jsou tyto porosty za normálních podmínek přehuštěné, s výraznou mezíporostní konkurencí a s negativním dopadem nejčastěji na zdravotní stav a výšku porostu. V konečném důsledku dosahují obvykle nižšího výnosu. Vyšší podíl v této kategorii je dán v praxi především předpokladem nižší vzházivosti s ohledem na nižší půdní vlhkost při setí a obvykle i mylným názorem, že vyšší počet rostlin zvýší i pravděpodobnost vyššího dosaženého výnosu. To samozřejmě o to více neplatí především v aridních oblastech na lehkých, mělkých půdách s horším zásobením vodou a živinami (stresové podmínky, situace především na Moravě) a s celkově nízkou úrovní pěstební agrotechniky, především nízkou úrovní hnojení.

Pro půdoochranné technologie a aridnější oblasti se u nás postupně rozšiřují technologie zakládání pásů – striptill. Tyto technologie mají za cíl zvýšení energetické a ekonomické efektivity pěstebních systémů u kukuřice, slunečnice a sóji nebo při pěstování cukrovky a řepky ozimé. Tyto technologie vyhovují protierozní ochraně půdy, šetří vodu a přináší ekonomický efekt, protože dochází ke zpracovávání pásů půdy jen na 25 % z celkové plochy pozemku. Princip přípravy pásů spočívá v podrytí podorničí, provzdušnění, hnojení do profilu půdy a vytvoření pásu o šířce asi 25 cm. Na rozdíl od výše popsané půdoochranné technologie s jejími nedostatky pro vývoj slunečnice, tak při použití striptilu je docíleno teplejšího a provzdušněného setového lůžka s ponecháním posklizňových zbytků na povrchu půdy v meziřádkovém prostoru, čímž se zabrání nadměrnému vysychání půdy, ochraně před větrnou a vodní erozí.

Porosty zakládáné různými modifikacemi mělkého zpracování půdy jsou obvykle více zaplevelovány a citlivě reagují na jakýkoliv stres během vegetace, především přísušky (pravidelně se opakující a prodlužující). Při dlouhotrvajících deštích a silném proudění vzduchu se tyto porosty častěji vyvracejí, kvůli tvorbě jen slabého povrchového anebo „deskového“ kořene. V důsledku tvorby menší kořenové hmoty dochází ke snížení produkce růstových hormonů, především auxinů (v nadzemních částech) a cytokininů (v kořenech).

Mezi hospodářsky nejvýznamnější choroby slunečnice v podmínkách České republiky v současnosti patří černání stonků slunečnice (fomová hniloba stonků a pat stonků) spolu s bílou hnilobou stonků a úborů (sklerotiniová hniloba, hlízenka obecná), šedou plísnovitostí (plíseň šedá) a plísní slunečnice (*Plasmopara* spp.). Mezi rozšiřující se choroby v návaznosti na změny počasí v posledních letech, které jsou charakteristické rostoucími teplotami s rozdílnou amplitudou, dále střídáním dlouhých period sucha s obdobími intenzivních srážek v posledních letech, patří především verticiliové vadnutí (přeslenatka) a popelavá hniloba slunečnice (stříbřitost stonku slunečnice – *Macrophomina* spp.). V posledních letech 2015 a 2016 došlo téměř plošně až k masivnímu výskytu černí (*Alternaria* spp.), to vedlo v mnoha případech až k plošnému nouzovému dozrávání porostů a významnějšímu poklesu výnosů a kvality nažek.

Slunečnice se svou osevní plochou propadla na páté místo v pěstovaných olejninách. Své místo nachází stále častěji v okrajových obilnářských oblastech, kde je stálý zájem pěstovat ekonomicky zajímavé a rentabilní plodiny. Šlechtěním a uváděním nových odrůd vzniká dostatečná perspektiva k dalšímu rozšiřování slunečnice i do méně vhodných oblastí.

Termín výsevu slunečnice v ČR (šetření SPZO, 2008–2018)

Dekáda/rok	Podíl zasetých ploch v %										
	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
do 31.3.	0,0	1,6	12,2	17,8	0,0	27,3	10,7	14,4	19,5	2,5	25,7
1.4.–10.4.	31,9	28,0	47,0	47,3	6,5	64,5	30,0	47,0	40,3	39,5	61,6
11.4.–20.4.	58,5	33,9	33,3	19,8	49,0	5,8	55,2	31,8	28,1	51,5	12,6
21.4.–30.4.	7,8	34,6	6,2	13,5	42,5	2,4	3,8	6,8	8,2	6,4	0,0
po 1.5.	1,8	1,9	1,3	1,6	2,0	0,0	0,3	0,0	3,9	0,1	0,1

Pramen: SPZO.

Z celkové výše uvedené pěstitelské plochy slunečnice je podle šetření SPZO v roce 2019 přibližně 10,8 tis. ha (91,5 %, 2018: 94,2 %) pro zpracování na olej, dále okolo 0,95 tis. ha (7,9 %, 2018: 1,9 %) tzv. typu „high oleic“. Jedná se o hybridy se zvýšeným podílem kyseliny olejové v oleji, kterého má být z celkového podílu oleje obsaženo min. 82 % (dále jen HO). Hybridů pro využití do směsí pro ptactvo (krmný typ) přibližně 0,2 tis. ha (0,6 %, 2018: 3,9 %). Celkově lze konstatovat, že se o segment slunečnic HO mírně zvýšil zájem především ze strany nákupců a zpracovatelů.

MÁK SETÝ

ČR dlouhodobě patří mezi hlavní světové pěstitele máku pro potravinářské využití. V současné době se mák velikostí plochy stal druhou nejpěstovanější olejninou v ČR. Plocha máku dosáhla hodnoty 35,8 tis. ha, oproti předešlému roku se plocha navýšila o téměř 9,2 tis. ha (tj. o 34,5 %). Výnosy máku jsou relativně nízké, oproti předchozím letům. I přesto se meziročně výnos máku zvýšil na 0,68 t/ha, po propadu v marketingovém roce 2017/18, kdy se výnos propadl na 0,51 t/ha. V roce 2019 se opakovalo dlouhé sucho s vysokými teplotami a přímým slunečním svitem, které mělo vliv na konečný výnos máku.

Horší sklizeň, než se očekávalo, má za následek zvyšování výkupní ceny semene máku. Cena se začala zvyšovat už na konci sklizně. Ze 40 Kč/kg je na úrovni 70 Kč/kg. Nejen nízké výnosy, ale i prakticky nulové skladové zásoby máku před sklizní též napomohly k vzestupu ceny.

Významným problémem začíná být ukončení používání některých pesticidů a jejich účinných látek. Při dalším pokračování tohoto trendu bude pěstování máku velmi problematické. Musí se tedy hledat nové možnosti pesticidních zásahů, které budou směřovat k udržení kvalitní produkce makového semene při zachování či zvýšení výnosu semene.

Osevní a sklizňové plochy, hektarové výnosy a produkce semene máku v ČR

Marketingový rok	Osevní plocha ha	Sklizňová plocha ha	Výnos t/ha	Produkce celkem t
2010/11	51 103	51 103	0,46	23 690
2011/12	31 495	31 495	0,85	26 918
2012/13	18 363	18 363	0,70	12 814
2013/14	20 250	20 250	0,69	13 911
2014/15	27 020	27 020	0,91	24 665
2015/16	32 650	32 650	0,82	26 743
2016/17	35 543	35 543	0,80	28 574
2017/18	32 586	32 586	0,62	20 048
2018/19	26 608	26 608	0,51	13 666
2019/20 ¹⁾	35 778	35 778	0,68	24 190

Pramen: ČSÚ.

Poznámka: ¹⁾ odhad ČSÚ, září 2019.

Ceny makového semene

Cena makového semene je silně závislá na poptávce. V posledních letech je většina produkce máku v ČR předmětem vývozu. V některých obdobích byl významný i dovoz semene, který byl následně reexportován na světové trhy. Ceny makového semene zaznamenávají v posledních letech velmi významné změny. Na přelomu let 2018/19 cena makového semene dosáhla téměř 100 tis. Kč/t (březen 2019: 99 750 Kč/t). V srpnu a září se cena propadla na cca 45 tis. Kč/t a následně se postupně dostala na 64 054 Kč/t za prosinec 2019.

Průměrné roční CZV makového semene za kalendářní rok (bez DPH)

Kalendářní rok	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Kč/t	24 725	27 640	31 709	51 962	58 588	43 890	33 369	34 760	61 882	70 262

Pramen: ČSÚ.

Průměrné měsíční CZV makového semene v Kč/t za marketingový rok (bez DPH)

Ukazatel	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	Průměr ¹⁾
2010/11	16 131	16 950	29 508	43 280	41 368	37 093	35 221	33 641	31 278	29 100	26 840	23 578	30 332
2011/12	23 366	25 545	28 089	29 671	23 490	21 862	21 465	20 752	20 153	20 690	23 878	27 657	23 885
2012/13	28 656	32 000	43 263	46 400	47 982	47 616	46 427	50 320	51 850	52 300	51 800	48 750	45 614
2013/14	45 000	*	47 633	51 030	57 955	68 981	70 564	69 995	73 125	72 000	*	*	61 809
2014/15	*	50 188	45 455	42 956	40 514	41 005	41 292	44 606	46 936	46 053	45 758	*	44 476
2015/16	*	42 100	41 329	43 186	44 288	43 353	43 813	41 766	38 692	33 469	27 708	29 159	38 988
2016/17	29 147	32 967	31 167	32 123	30 436	29 981	28 071	28 415	28 899	27 810	27 872	27 760	29 554
2017/18	*	36 267	38 025	41 402	50 509	50 962	49 747	53 286	52 624	52 781	47 106	46 580	47 208
2018/19	*	56 381	73 135	83 313	88 830	88 804	94 697	96 333	99 750	*	*	*	85 155
2019/20	*	44 750	46 137	57 123	59 250	64 054							54 263

Pramen: ČSÚ, propočet MZe ČR.

Poznámka: * v takto označeném měsíci pramen ceny neuvádí;

¹⁾ aritmetický průměr za sledované období.

Zahraniční obchod České republiky s makovým semenem

Z ČR se více jak 84 % produkce vyváží. Mezi nejdůležitější země, odkud se do České republiky dováží v posledních letech mák, patří Španělsko, Maďarsko, Polsko, Slovensko a Austrálie. Dobré možnosti exportu české produkce jsou zejména v Rusku, Rakousku, Polsku, na Ukrajině a v Německu.

Dovoz makového semene do ČR a deklarovaná dovozní hodnota semene, kromě osiva, za kalendářní rok

Kalendářní rok	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Množství v t	5 792	5 336	5 657	4 637	3 736	4 164	4 274	1 571
Hodnota v Kč/kg	23,48	42,53	53,90	42,02	33,47	36,52	60,12	88,15

Pramen: ČSÚ.

Poznámka: ¹⁾ dovoz makového semene od ledna do listopadu 2019.

Dovoz makového semene do ČR a deklarovaná dovozní hodnota semene, kromě osiva, za marketingový rok

Marketing. rok	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20 ¹⁾
Množství v t	5 340	5 889	4 876	4 648	3 412	4 317	3 567	633
Hodnota v Kč/kg	30,25	52,23	45,44	40,77	30,06	43,18	74,20	83,19

Pramen: ČSÚ.

Poznámka: ¹⁾ dovoz makového semene od července do listopadu 2019.

Vývoz makového semene z ČR a deklarovaná vývozní hodnota semene, kromě osiva, za kalendářní rok

Kalendářní rok	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019 ¹⁾
Množství v t	26 645	20 431	23 711	24 480	25 818	24 781	18 773	15 768
Hodnota v Kč/kg	31,08	49,85	55,49	49,74	38,24	41,27	69,01	80,25

Pramen: ČSÚ.

Poznámka: ¹⁾ vývoz makového semene od ledna do listopadu 2019.

Vývoz makového semene z ČR a deklarovaná vývozní hodnota semene, kromě osiva, za marketingový rok

Marketing. rok	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20 ¹⁾
Množství v t	19 941	19 896	27 393	24 792	26 922	11 906	14 797	10 587
Hodnota v Kč/kg	40,23	60,74	50,05	45,03	35,27	48,23	90,34	68,27

Pramen: ČSÚ.

Poznámka: ¹⁾ vývoz makového semene od července do listopadu 2019.

V marketingovém roce 2018/19 vyvezené množství máku dosáhlo téměř 15 tis. t (14 797 t), tj. meziroční navýšení o 19,5 %. I přesto se nejedná o vysoká čísla ve srovnání s marketingovými lety 2014/15 až 2016/17. V posledních letech byl nejvyšší vývoz zaznamenán v roce 2014/15 – celkem 27 393 t. V první polovině marketingového roku 2019/20 byl vývoz 10 587 t. Průměrná vývozní cena byla v marketingovém roce 2018/19 na rekordní úrovni 90,34 Kč/kg. Poslední údaje hovoří o průměrné ceně 68,27 Kč/kg. V roce 2014/15 až 2018/19 byla průměrná cena 53,78 Kč/kg. Nejnižší cena v posledních pěti letech byla v roce 2016/17, kdy se propadla na pouhých 35,27 Kč/kg. Příčinou bylo rozšíření ploch v předešlých letech, způsobených dobrou cenou máku (např. Turecko, Austrálie a Nizozemsko).

Dovoz makového semene do České republiky je v porovnání s vývozem významně nižší, část se uplatňuje při reexportu. Meziročně se dovoz máku výrazně snížil o 750 t. Na počátku marketingového roku 2019/20 došlo k nárůstu dovozu máku ze Slovenska.

Porovnání cen zemědělských výrobců ČR, deklarovaných vývozních a dovozních hodnot u makového semene (kromě osiva) v Kč/t

Marketingový rok	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19
Ceny zemědělských výrobců v ČR	45 614	61 809	44 476	38 988	29 554	47 208	85 155
Deklarovaná vývozní hodnota	40 230	60 740	50 050	45 030	35 270	48 230	90 340
Deklarovaná dovozní hodnota	30 251	52 230	45 440	40 770	30 060	43 180	74 200

Pramen: ČSÚ.

Uvedená bilance poskytuje celkový pohled na vývoj nabídky a užití makového semene. Ukazuje postupný růst produkce a její uplatnění v zahraničním obchodu, ale také následný propad ve vývozu či růst zásob. V bilanci došlo ke zpětnému zpřesnění hodnot statistiky zahraničního obchodu ČSÚ z minulých let.

Bilance výroby a užití makového semene

Ukazatel	MJ.	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20 ¹⁾
Sklizňová plocha	ha	18 363	20 250	27 020	32 650	35 543	32 586	26 608	35 778
Hektarový výnos	t/ha	0,70	0,69	0,91	0,82	0,80	0,62	0,52	0,68
Produkce	t	12 814	13 911	24 665	26 743	28 574	20 048	13 778	24 190
Dovoz	t	5 340	5 889	4 876	4 648	3 412	4 317	3 567	2 500
Celková nabídka	t	22 304	21 252	30 004	31 954	32 557	24 490	21 796	27 129
Potravinářské užití	t	500	500	1 800	6 390	5 216	7 892	6 300	9 200
Osivo	t	45	65	101	201	224	241	260	285
Krmiva a ztráty	t	0	0	0	0	0	0	0	0
Domácí užití celkem ²⁾	t	545	565	1 901	6 591	5 440	8 133	6 560	9 485
Vývoz	t	20 307	20 224	27 540	24 792	26 992	11 906	14 797	16 500
Konečná zásoba	t	1 452	463	563	571	125	4 451	439	1 144

Pramen: ČSÚ, MZe ČR.

Poznámka: ¹⁾ předikce MZe ČR;²⁾ kvalifikovaný odhad MZe ČR.

Součástí produkce máku setého je maková sláma – makovina. Jedná se o celistvé či rozbité makovice (vyprázdněné tobolky), suché bez semen s co nejmenším zbytkem stonku. Makovina se vykupuje a zpracovává pro farmaceutický průmysl, kde slouží k výrobě morfinu. V České republice se však nezpracovává, ale tvoří součást českého agrárního vývozu. Marketingový rok 2013/14 byl jeden z nejlepších pro vývozce makoviny, celkový vývoz dosáhl 752,8 t a deklarovaná vývozní hodnota byla 11 481 Kč/t. Marketingový rok 2015/16 sice zaznamenal propad vyvezeného množství oproti předchozímu roku o 292,1 t, ale došlo k významnému navýšení vývozní hodnoty na 13 425 Kč/t. Data za marketingový rok 2016/17 potvrzují trvalý trend poklesu vývozu až na úroveň 215,1 t, cena meziročně vzrostla na rekordních 15 911 Kč/t. Hodnoty za marketingové roky 2017/18 a 2018/19 vypovídají o ukončení vývozu. Otázkou je, zda bude v dalších letech vývoz makoviny obnoven.

Zahraniční obchod s makovou slámou*

Ukazatel	MJ.	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19
Dovoz	t	0	6,05	3,81	0	0	0	0	0
Deklarovaná dovozní hodnota	Kč/t	-	109 972	111 519	-	-	-	-	-
Vývoz	t	589,0	421,7	752,8	715,5	423,1	215,1	0	0
Deklarovaná vývozní hodnota	Kč/t	8 272	8 368	11 481	7 891	13 425	15 911	-	-

Pramen: ČSÚ.

Poznámka: * maková sláma čerstvá nebo sušená, také řezaná, drcená nebo v prášku.

Mák byl v posledních letech zajímavou a rentabilní komoditou. Rentabilitu pěstování ovlivňují náklady na pěstování, hektarový výnos a realizační cena. Můžeme předpokládat, že průměrná výše nákladů se pohybuje kolem 33 000 Kč/ha a pro dosažení rentability je nutné, aby hektarový výnos překračoval 1 t. Mák je velmi specifická, u nás po mnoho let pěstovaná komodita, a proto lze předpokládat, že bude i nadále pěstování máku v České republice rentabilní, pokud pěstitelé nebudou v budoucnu postiženi podobným suchem jako v letech 2017 a 2018. Předpoklad tomu dávají bohaté pěstitelské zkušenosti při dodržení podmínky dosahování nadprůměrných sklizní o vysoké kvalitě semene s minimálním obsahem příměsí. Cílem českých pěstitelů do budoucna musí být snaha o zvyšování průměrného výnosu při současném udržení jakostních charakteristik. To je cesta, kterou se může česká produkce účinně bránit zvyšujícím se dovozům máku. Nejčastějším problémem dováženého máku je často snížená kvalita mnohdy technického máku proti standardní české produkci kvalitního potravinářského máku.

HOŘČICE

V marketingovém roce 2018/19 dosáhly pěstební plochy téměř 13 tis. ha a celková produkce 12,1 tis. t. Predikce na marketingový rok 2019/20 vykazuje zvýšení plochy na 13,3 tis. ha, ale sníženou produkci z důvodu nízkého výnosu na 11 tis. t. Výnosy se v posledních třech letech pohybují pod hranicí 1 t/ha. Pro rok 2019/20 je odhadovaný výnos 0,83 t/ha. Hlavní příčinou tohoto stavu jsou špatné agro-meteorologické podmínky. Předěšlé roky 2014/15 až 2016/17 byly příznivější z hlediska výnosu, který se pohyboval klem 1,05 až 1,07 t/ha. V odhadu na rok 2019/20 má největší podíl na pěstování hořčice v ČR Středočeský, Ústecký a Jihomoravský kraj. Nejvyšší výnosy jsou odhadovány v Hl. městě Praha, Libereckém a Olomouckém kraji.

Osevní a sklizňové plochy, hektarové výnosy a celková produkce semene hořčice

Marketingový rok	Osevní plocha ha	Sklizňová plocha ha	Výnos t/ha	Produkce celkem t
2010/11	26 819	26 819	0,58	15 586
2011/12	18 122	18 122	0,93	16 833
2012/13	16 949	16 949	0,91	15 466
2013/14	16 472	16 472	0,81	13 378
2014/15	18 452	18 452	1,07	19 835
2015/16	15 874	15 874	1,07	16 941
2016/17	11 770	11 770	1,05	12 391
2017/18	11 825	11 825	0,81	9 542
2018/19	12 984	12 984	0,93	12 094
2019/20 ¹⁾	13 240	13 240	0,83	10 927

Pramen: ČSÚ.

Poznámka: ¹⁾ odhad ČSÚ, září 2019, hektarový výnos a celková produkce kvalifikovaný odhad MZe ČR.

Ceny semene hořčice

Poslední dva ukončené marketingové roky se průměrná cena hořčičného semene pohybovala nad 16 tis. Kč/t. Dokonce v roce 2018/19 se cena vyšplhala na 168 tis. Kč/t. Předěšlé dva marketingové roky (2015/16 a 2016/17) zaznamenaly propad ceny pod 16 tis. V roce 2016/17 byla cena dokonce pouze 15,2 tis. Kč/t.

V marketingovém roce 2019/20 cena stoupla na 16 974 Kč/t oproti roku 2018/19 (16 413 Kč/t) s celkovou osevní plochou 13,0 tis. ha. Nárůst ceny za tunu hořčice je 561 Kč. Plochy se snižují, ale cena za tunu hořčice se navyšuje.

Hořčičné semeno je další vhodnou vývozní komoditou, ačkoli dlouhodobé statistiky vypovídají o setrvalém trendu klesajícího vývozu sklizených semen. Vzhledem ke zvyšujícímu se vlivu greeningu je často hořčice využívána do luskovinoobilních směsek nebo zeleného hnojení. Tvorbou ceny je silně závislá na situaci na zahraničních trzích. Do marketingového roku 2005/06 byla Česká republika s pravidelným vývozem vyšším než 22 tis. t hořčičného semene jedním z nejvýznamnějších pěstitelů a vývozců této komodity v Evropě. Po marketingovém roce 2006/07 začalo docházet k výkyvům poptávky po hořčičném semeni. Ta byla způsobena vstupem asijské produkce na světové trhy. Z těchto důvodů se pěstitelé začali zaměřovat na pěstování rentabilnějších plodin, hlavně máku a řepky olejné. Objem vývozu v posledních čtyřech marketingových letech nepřekračuje ročně 3 tis. t semene.

Průměrné roční CZV semene hořčice za kalendářní rok (bez DPH)

Kalendářní rok	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Kč/t	9 695	15 132	18 221	18 694	16 327	15 339	15 058	15 555	16 698

Pramen: ČSÚ.

Průměrné měsíční (roční) CZV hořčičného semene v Kč/t za marketing. rok (bez DPH)

Ukazatel	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	Průměr ¹⁾
2010/11	8 206	14 112	12 513	11 267	8 979	11 054	8 309	*	6 885	7 371	9 460	*	9 816
2011/12	8 863	*	11 411	10 645	12 898	14 918	14 657	14 318	14 150	14 857	14 892	14 562	13 288
2012/13	14 683	16 424	15 637	14 745	16 155	16 507	16 711	15 426	16 700	19 395	*	16 375	16 251
2013/14	*	19 632	19 653	18 341	*	18 083	19 582	21 088	19 147	19 967	*	*	19 437
2014/15	*	*	15 370	17 819	17 286	17 673	16 969	18 354	14 258	17 433	*	*	16 895
2015/16	*	18 167	17 000	11 137	17 306	*	*	*	*	*	*	15 500	15 822
2016/17	*	*	18 211	*	14 250	*	13 667	14 574	*	*	15 400	*	15 220
2017/18	*	*	15 833	15 667	15 817	*	*	16 875	*	*	*	*	16 048
2018/19	*	*	16 875	*	*	15 950	16 997	*	17 440	*	*	*	16 816
2019/20	*	*	*	*	14 467	19 480							16 974

Pramen: ČSÚ, propočet MZe ČR.

Poznámka: * v takto označeném měsíci pramen ceny neuvádí;

¹⁾ aritmetický průměr za sledované období.**Zahraniční obchod se semenem hořčice****Dovoz hořčičného semene do ČR celkem a deklarovaná dovozní hodnota semene, kromě osiva, za kalendářní rok**

Kalendářní rok	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019 ¹⁾
Množství v t	962	1 759	2 759	3 023	2 091	1 993	1 656	1 182
Hodnota Kč/t	15 967	19 378	18 136	12 600	13 636	16 842	18 610	15 207

Pramen: ČSÚ.

Poznámka: ¹⁾ dovoz hořčičného semene od ledna do listopadu 2019.**Dovoz hořčičného semene do ČR celkem a deklarovaná dovozní hodnota semene, kromě osiva, za marketingový rok**

Marketing. rok	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20 ¹⁾
Množství v t	1 334	2 072	3 145	2 501	1 820	1 952	1 780	662
Hodnota Kč/t	17 620	20 083	14 846	13 455	13 897	17 716	17 628	13 956

Pramen: ČSÚ.

Poznámka: ¹⁾ dovoz hořčičného semene od července do listopadu 2019.**Vývoz hořčičného semene z ČR celkem a deklarovaná vývozní hodnota semene, kromě osiva, za kalendářní rok**

Kalendářní rok	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019 ¹⁾
Množství v t	6 476	4 105	4 355	3 126	2 728	2 409	1 707	844
Hodnota Kč/t	16 109	22 232	17 037	13 060	12 434	15 932	18 409	18 052

Pramen: ČSÚ.

Poznámka: ¹⁾ vývoz hořčičného semene od ledna do listopadu 2019.

Vývoz hořčičného semene z ČR celkem a deklarovaná vývozní hodnota semene, kromě osiva, za marketingový rok

Marketing. rok	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20 ¹⁾
Množství v t	4 606	3 127	4 339	2 797	2 993	2 365	1 336	94
Hodnota Kč/t	20 471	23 694	12 922	13 218	13 184	18 186	17 124	18 959

Pramen: ČSÚ.

Poznámka: ¹⁾ vývoz hořčičného semene od července do listopadu 2019.

Bilance výroby a užití hořčičného semene (včetně osiva)

Ukazatel	MJ.	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20 ¹⁾
Sklizňová plocha	ha	16 949	16 472	18 452	15 874	11 770	11 825	12 984	13 240
Hektarový výnos	t/ha	0,91	0,81	1,07	1,07	1,05	0,81	0,93	0,83
Produkce	t	15 466	13 378	19 835	16 941	12 391	9 542	12 094	10 927
Dovoz	t	1 395	2 163	3 353	2 715	1 978	2 053	1 964	2 000
Celková nabídka	t	18 682	16 763	25 083	22 091	16 167	12 946	14 496	15 931
Domácí užití celkem ²⁾	t	4 000	5 000	11 000	11 000	5 000	3 000	4 000	4 500
Vývoz	t	13 460	9 868	11 648	9 293	9 816	9 508	7 492	9 600
Konečná zásoba	t	1 222	1 895	2 435	1 798	1 351	438	3 004	1 831

Pramen: ČSÚ, MZe ČR.

Poznámka: ¹⁾ predikce MZe ČR;

²⁾ kvalifikovaný odhad MZe ČR.

V marketingovém roce 2018/19 bylo z ČR vyvezeno celkem 7,5 tis. t hořčičného semene (včetně osiva) a konečné zásoby byly vysoké – celkem 3 tis. t (nárůst o téměř 2,6 tis. t). Výhled na marketingový rok 2019/20 předpokládá zvýšení plochy hořčice, ale při nižší produkci, vzhledem k výnosu. Dovoz se předpokládá téměř totožný s předešlým rokem u vývozu se očekává nárůst na 9,6 tis. t.

LEN OLEJNÝ

Plochy olejného lnu se od marketingového roku 2012/13 stabilně drží pod hranicí 2 tis. ha. V marketingovém roce 2017/18 plochy dosahovaly 1,7 tis. ha. Výnos se v několika posledních letech pohyboval okolo 1,3 t/ha, v roce 2016/17 došlo k významnému navýšení o 16 % na 1,51 t/ha, v dalších marketingových letech došlo opět k mírnému snížení na cca. 1,40 t/ha.

Sklizňové plochy, hektarové výnosy a celková produkce semene lnu olejného v ČR

Marketingový rok	Sklizňová plocha ha	Výnos t/ha	Produkce celkem t
2010/11	4 094	0,96	3 928
2011/12	2 475	1,39	3 433
2012/13	1 683	1,29	2 402
2013/14	1 513	1,37	2 066
2014/15	1 813	1,32	2 390
2015/16	1 599	1,33	2 127
2016/17	1 481	1,51	2 237
2017/18	1 722	1,36	2 349
2018/19	1 258	1,44	1 816
2019/20 ¹⁾	1 082	1,16	1 252

Pramen: ČSÚ.

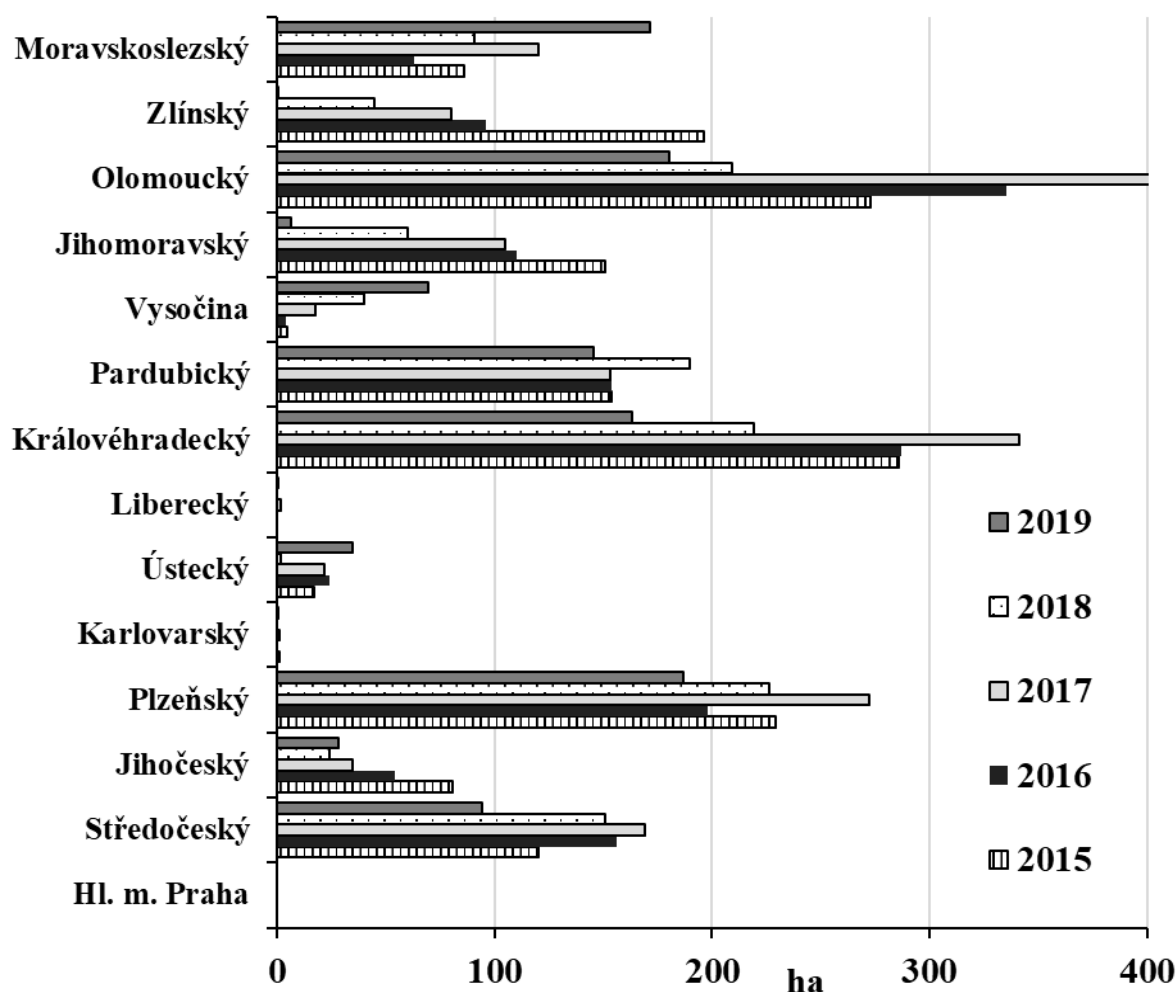
Poznámka:¹⁾ soupis ploch osevů ČSÚ, výnos a celková produkce kvalifikovaný odhad MZe ČR.

Na jedné straně dochází k rozšiřování pěstebních ploch v Evropě, ovšem v České republice je zaznamenán spíše trend poklesu ploch. Finální plocha za marketingový rok 2018/19 je oproti roku 2017/18 nižší o téměř 27 %, došlo ale ke zvýšení výnosu z 1,36 t/ha na 1,44 t/ha. Odhad plochy na marketingový rok 2019/20 je vůbec nejnižší za posledních deset let – celkem 1 082 ha. Obecně platí, že plocha v ČR se snižuje, až na výkyvy v letech 2014/15 a 2017/18.

Odhad pěstební plochy na marketingový rok 2019/20 je nejnižší za posledních deset let – pouze necelých 1,1 tis. ha. Produkce se tak bude pohybovat kolem 1,3 tis. t při výnosu 1,16 t/ha, který je druhý nejnižší za celou dekádu. Nižší výnos byl pouze v roce 2010/11. Největší podíl na ploše lnu má Plzeňský, Olomoucký a Moravskoslezský kraj. Ve výnosech se ale za Plzeňský kraj řadí Jihočeský a Pardubický kraj.

Len olejný má v ČR dlouhou tradici pěstování a zaslouženě se řadí mezi důležité olejniny. Pěstitelské plochy lnu v ČR jsou dlouhodobě nízké a jejich celková výměra meziročně značně kolísá. V současné době se pěstuje pouze len olejný, produkce přadného lnu byla ukončena v roce 2010. Sklizené semeno lnu olejného se používá především v potravinářském průmyslu. I přes nízké pěstitelské plochy i nadále pokračuje šlechtění a registrace nových odrůd lnu olejného. Stejně jako i v předchozích letech, také v pěstitelském roce 2018 byly zjištěny variabilní výnosy semen a tuku v sortimentu vybraných odrůd. I v úzkém souboru genotypů, který byl sledován (s ohledem na skutečnost, že Společný katalog odrůd druhů zemědělských rostlin registruje více jak dvojnásobné množství odrůd olejných lnů) byla prokázána vysoká variabilita jak v obsahu lignanu SECO, tak v obsahu kyanogenních glykosidů. Teoreticky je možné kombinovat minimální hodnoty obsahu antinutričních látek s maximálním obsahem lignanů v semeni a vyvinout odrůdu lnu vynikajících vlastností k použití v lidské výživě. Stejně, jako v předchozích letech, byl i v roce 2018 zjištěn průkazný vliv odrůdy na výnos semen. Všechny současné odrůdy prokazují vysokou schopnost produkce semen. Důležitým předpokladem úspěšného pěstování je potřeba přihlídnout k místním půdně-klimatickým podmínkám. Pro pěstitele se naskýtá široká možnost využití nových vysoce kvalitních a plastických odrůd.

Vývoj sklizňových ploch olejného lnu v ČR podle krajů (ha)

Pramen: ČSÚ.

Rok 2019 klimaticky ovlivnil výnos semenné produkce lnu v České republice. Pokud hodnotíme republikový průměr, který činil pouze 1,18 t/ha, bylo by pěstování olejného lnu neekonomickou záležitostí. Hranice ekonomické efektivity je 1,5 t/ha. Termíny sklizně vysoce poznamenaly klimatické podmínky a většina ploch byla sklizena až na konci srpna, někde dokonce až v září, kdy na mnoha lokalitách srážky nedovolily její dobré ukončení. Průběh sklizně opět ukázal jak je důležitý teplotní faktor a že termín sečení zralého porostu není vhodné zbytečně odkládat.

Z pohledu vývoje pěstitelských ploch dle krajů došlo k anulaci ploch ve Zlínském kraji oproti předchozím rokům, a jak ukazuje graf, byl tento pokles postupný. Mírný pokles zaznamenaly v roce 2019 všechny kraje mimo Moravskoslezského, kde byl naopak zjištěn nárůst.

Také množitelské plochy olejného lnu zaznamenaly v roce 2019 mírné snížení na 474,9 ha oproti předešlému roku, kdy bylo oseto 485,3 ha.

Ceny lněného semene

Průměrné ceny zemědělských výrobců zaznamenaly od roku 2016 snížení na konečných 14 026 Kč/t v roce 2019. Cenově nejlepší byly roky 2014–2016, kdy se cena vyšplhala nad 17 tis. Kč/t. V roce 2015 se cena vyšplhala téměř na 18 tis. Kč/t. Tyto ceny jsou tvořeny z cen semene pro technické a krmivářské použití, které jsou doplněny cenou semene pro potravinářství.

Průměrné roční CZV lněného semene za kalendářní rok (bez DPH)

Kalendářní rok	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Kč/t	12 611	13 370	16 191	17 632	17 961	17 434	15 308	13 505	14 026

Pramen: ČSÚ.

Sledování průměrných cen lněného semene Českým statistickým úřadem vykazuje od dubna 2016 rozsáhlé výpadky dat. Pro minimální počet dostupných statistických údajů jsou uvedeny pouze průměrné roční ceny.

Průměrné roční CZV lněného semene za marketingový rok

Marketingový rok	2011/12	2012/13	2013/14	2015/16	2016/17 ¹⁾	2017/18 ¹⁾	2018/19 ¹⁾	2019/20 ¹⁾
Kč/t	12 663	16 312	16 920	17 855	*	*	*	*

Pramen: ČSÚ, přepočít MZe ČR.

Poznámka: ¹⁾ Údaje za jednotlivé měsíce marketingového roku nejsou k dispozici.

Zahraniční obchod se lněným semenem

Dovoz lněného semene do České republiky celkem a deklarovaná dovozní hodnota semene, kromě osiva, za kalendářní rok

Kalendářní rok	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019 ¹⁾
Množství v t	1 173	2 463	3 169	3 502	6 042	8 165	8 281	8 978
Hodnota v Kč/t	14 113	16 186	15 279	14 960	13 339	13 767	11 343	14 053

Pramen: ČSÚ.

Poznámka: ¹⁾ dovoz lněného semene od ledna do listopadu 2019.

Dovoz lněného semene do České republiky celkem a deklarovaná dovozní hodnota semene, kromě osiva, za marketingový rok

Marketing. rok	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20 ¹⁾
Množství v t	1 460	2 794	3 328	4 460	7 977	8 434	8 860	3 585
Hodnota v Kč/t	16 776	15 503	15 380	13 709	13 671	11 366	13 836	13 965

Pramen: ČSÚ.

Poznámka: ¹⁾ dovoz lněného semene od července do listopadu 2019.

Vývoz lněného semene z České republiky celkem a deklarovaná vývozní hodnota semene, kromě osiva, za kalendářní rok

Kalendářní rok	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019 ¹⁾
Množství v t	3 290	4 013	3 213	2 717	6 889	9 937	5 912	5 977
Hodnota v Kč/t	15 349	16 851	15 561	14 481	16 871	18 308	16 374	18 183

Pramen: ČSÚ.

Poznámka: ¹⁾ vývoz lněného semene od ledna do listopadu 2019.

Vývoz lněného semene z České republiky celkem a deklarovaná vývozní hodnota semene, kromě osiva, za marketingový rok

Marketing. rok	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20 ¹⁾
Množství v t	1 926	4 206	3 526	3 153	10 482	8 446	5 657	2 317
Hodnota v Kč/t	20 785	16 735	14 259	15 182	18 269	16 536	18 203	17 451

Pramen: ČSÚ.

Poznámka: ¹⁾ vývoz lněného semene od července do listopadu 2019.

Bilance výroby a užití lněného semene (včetně osiva)

Ukazatel	MJ.	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20 ¹⁾
Produkce	t	2 402	2 066	2 390	2 127	2 237	2 349	1 816	1 252
Dovoz	t	1 491	2 794	3 421	4 508	8 065	8 529	9 060	8 500
Celková nabídka	t	3 951	5 341	5 952	7 017	10 933	10 974	11 364	11 482
Domácí užití celkem ²⁾	t	1 500	900	2 000	3 100	100	1 600	3 200	3 500
Vývoz	t	1 970	4 300	3 570	3 286	10 737	8 886	6 434	6 000
Konečná zásoba	t	481	141	382	631	96	488	1 730	1 982

Pramen: ČSÚ, MZe ČR.

Poznámka: ¹⁾ predikce MZe ČR;

²⁾ kvalifikovaný odhad MZe ČR.

SÓJA LUŠTINATÁ

Od rekordního roku 2017, kdy výměra sóji činila 15 344 ha, má výměra sóji klesající charakter. V roce 2018 nebyl propad tak významný k protikladu k roku 2019, kdy klesla výměra o 3 080 ha, což je 19,6 %. Důvodem propadu osevní plochy byl neúspěšný rok 2018 z důvodu nízkého úhrnu srážek během vegetace a vysokých teplot v době kvetení, které zapříčinily opadání květů, a tím i snížení výnosu sójových bobů.

Podle údajů Českého statistického úřadu bylo roce 2018/19 nejvíce oseté plochy ve Středočeském kraji (3 511 ha), Moravskoslezském kraji (2 395 ha) a v Královéhradeckém kraji (2 200 ha). Na rok 2019/20 je odhadovaná plocha nejvyšší opět v kraji Středočeském (2 594 ha), Moravskoslezském (1 930 ha) a v Pardubickém (1 484 ha).

V roce 2019 byl průběh počasí na jaře příznivější, nežli v roce 2018. Porosty založené v první dekádě dubna nepřinesly očekávaný výnosový efekt (zachycení vláhy, více pater lusků). Navíc brzy založené porosty byly téměř 20 dní naklíčené v půdě, a když už porosty vzešly, tak byly ohroženy přízemními mrazíky v období první poloviny května 2019.

Od roku 2018 platí zákaz přípravků na ochranu rostlin (POR) přihlášených v rámci platby pro zemědělce dodržující zemědělské postupy příznivé pro klima životního prostředí (greening). I v roce 2019 byly v malé míře založeny porosty bez POR v řádech hektarů. V převážné většině byly porosty sóji založeny buď po podzimních meziplochinách nebo plochinách sklizených a vyoraných na podzim, např. kukuřice nebo cukrová řepa. Výnosy odpovídaly průběhu roku, tzn. pomalejší start z počátku vegetace, nerovnoměrné distribuci i množství srážek na jednotlivých územích v krajích. Např. ve Středočeském kraji se výnosy pohybovaly mezi 2,5–3 t/ha, avšak byly rozdíly v jednotlivých okresech i 1,5 t/ha. Z dlouhodobého hodnocení jsou nejlepší výnosy v Moravskoslezském kraji, kde se výnosy pohybovaly mezi 3 až 3,5 t/ha. V Královéhradeckém a Pardubickém kraji bylo výnosové rozpětí 2–2,5 t/ha, přičemž byl výnos závislý na množství srážek v jednotlivých okresech. Na jižní Moravě lokálně ovlivnil výnosy sójových bobů výskyt hrabošů, a zvláště v Olomouckém kraji, kde přemnožení hraboši dokázali zdecimovat i celá pole, i tomu odpovídal výnos, který byl mezi 1,5–2 t/ha.

Osevní a sklizňové plochy, hektarové výnosy a produkce sóji v České republice

Marketingový rok	Osevní plocha ha	Sklizňová plocha ha	Výnos t/ha	Produkce celkem t
2010/11	9 472	9 472	1,70	16 135
2011/12	7 584	7 584	2,36	17 934
2012/13	5 742	5 742	2,29	13 149
2013/14	6 507	6 507	2,07	13 471
2014/15	7 242	7 242	2,28	16 493
2015/16	12 311	12 311	1,64	20 238
2016/17	10 608	10 608	2,40	25 492
2017/18	15 334	15 334	2,41	37 012
2018/19	15 230	15 230	1,89	28 751
2019/20 ¹⁾	12 240	12 240	2,05	25 085

Pramen: ČSÚ.

Poznámka: ¹⁾ odhad ČSÚ, září 2019.

Zahraniční obchod ČR se sójovými boby

Mezi hlavní země, které se dlouhodobě podílejí na dovozu sójových bobů do České republiky, patří Německo, Nizozemsko, Slovensko, Belgie, Rakousko a Ukrajina. Vývoz sójových bobů z České republiky je v porovnání s dovozem méně významný.

Dovoz sójových bobů do České republiky celkem a deklarovaná dovozní hodnota, kromě osiva, za kalendářní rok

Kalendářní rok	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019 ¹⁾
Množství v t	28 767	36 901	34 766	20 422	18 168	16 680	17 175	19 511
Hodnota Kč/t	9 285	11 520	11 317	10 348	9 784	10 043	9 950	9 118

Pramen: ČSÚ.

Poznámka: ¹⁾ dovoz sójových bobů od ledna do listopadu 2019.

Dovoz sójových bobů do České republiky celkem a deklarovaná dovozní hodnota, kromě osiva, za marketingový rok

Marketing. rok	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20 ¹⁾
Množství v t	36 628	34 296	27 181	19 704	17 047	16 077	18 514	10 001
Hodnota Kč/t	10 683	11 496	11 074	9 761	10 131	9 744	10 055	8 290

Pramen: ČSÚ.

Poznámka: ¹⁾ dovoz od července do listopadu 2019.

Vývoz sójových bobů z České republiky celkem a deklarovaná vývozní hodnota, kromě osiva, za kalendářní rok

Kalendářní rok	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019 ¹⁾
Množství v t	5 936	1 707	5 551	3 993	4 890	6 386	3 848	676
Hodnota Kč/t	10 967	13 442	13 036	12 487	11 460	11 122	11 835	15 490

Pramen: ČSÚ.

Poznámka: ¹⁾ vývoz sójových bobů od ledna do listopadu 2019.

Vývoz sójových bobů z České republiky celkem a deklarovaná vývozní hodnota, kromě osiva, za marketingový rok

Marketing. rok	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20 ¹⁾
Množství v t	3 207	5 476	2 945	4 498	5 864	5 498	2 209	97
Hodnota Kč/t	12 505	13 403	12 909	12 018	11 388	11 203	11 984	17 306

Pramen: ČSÚ.

Poznámka: ¹⁾ vývoz od července do listopadu 2019.

Bilance výroby a užití sóji

Ukazatel	MJ.	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20 ¹⁾
Sklizňová plocha	ha	5 742	6 507	7 242	12 311	10 608	15 334	15 230	12 240
Hektarový výnos	t/ha	2,29	2,07	2,28	1,64	2,40	2,41	1,89	2,05
Produkce	t	13 149	13 471	16 493	20 238	25 492	37 012	28 751	25 085
Dovoz	t	37 559	35 377	36 570	54 321	27 601	18 131	20 888	24 000
Celková nabídka	t	52 408	50 656	54 463	75 952	54 093	58 003	52 179	51 210
Domácí užití celkem ²⁾	t	45 751	42 158	48 971	69 068	42 494	46 292	46 500	45 000
Vývoz	t	4 849	7 098	4 099	5 884	8 739	9 171	3 554	4 400
Konečná zásoba ²⁾	t	1 808	1 400	1 393	1 000	2 860	2 540	2 125	1 810

Pramen: ČSÚ, MZe ČR.

Poznámka: ¹⁾ predikce MZe ČR;

²⁾ kvalifikovaný odhad MZe ČR.

Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský každoročně publikuje Seznam doporučených odrůd (SDO) sóji s cílem usnadnit pěstitelům, zpracovatelům i množitelům orientaci v poměrně širokém sortimentu nabízených odrůd. Seznam jako zdroj nezávislých a objektivních informací vychází z výsledků víceletých odrůdových pokusů prováděných v poměrně široké síti zkušebních stanic ÚKZÚZ a spolupracujících organizací. Odrůdy sóji jsou v SDO zařazeny do tří ranostních skupin podle délky vegetační doby.

ZPRACOVATELSKÝ PRŮMYSL OLEJNIN

Podle údajů USDA se od marketingového roku 1993/94 (229,1 mil. t) do roku 2018/19 zvýšila světová produkce hlavních druhů olejnin o 162 % na 600,5 mil. t a světová spotřeba rostlinných olejů vzrostla z 63,7 mil. t. na 197,3 mil. t., tzn. o 210 %.

Za stejné období se zvýšila globální spotřeba pokrutin a šrotů olejnin o 159 % na 337,8 mil. t. Mnoho let je patrný trend zvyšující se světové spotřeby rostlinných olejů. Oleje jsou využívány nejen pro potravinářství, ale i k technickému využití a v neposlední řadě ke krmivářským účelům. Díky takto širokým možnostem využití dochází k rozšiřování světových pěstebních ploch olejnin a další intenzifikaci pěstování. To je mnohdy doprovázeno negativními vlivy, jako je např. nerespektování dobré pěstitelské praxe plodin na zemědělských pozemcích. Se stále zvyšující se spotřebou palmového oleje dochází k rozšiřování palmových plantáží na úkor pralesů apod.

Celosvětový vývoj produkce a spotřeby olejnin, rostlinných olejů, pokrutin a šrotů olejnin

Globální ukazatele	Mj.	1993/94	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20 ¹⁾
Celková sklizňová plocha olejnin	mil. ha	116,30	263,73	265,94	269,35	273,15	284,61	279,20
Celková produkce olejnin	mil. t	229,10	538,20	524,10	572,84	575,35	600,47	574,62
Celková produkce rostlinných olejů	mil. t	63,50	177,03	176,30	188,41	197,95	203,84	207,06
Celková spotřeba rostlinných olejů	mil. t	63,70	170,38	177,49	183,35	191,04	197,33	204,83
Konečná zásoba rostlinných olejů	mil. t	6,00	25,47	21,24	19,86	20,96	21,43	19,21
Celková produkce šrotů olejnin	mil. t	131,50	300,50	305,19	319,77	330,56	341,36	338,59
Celková spotřeba šrotů olejnin	mil. t	130,60	293,10	302,18	316,88	327,52	337,98	336,79
Konečná zásoba šrotů olejnin	mil. t	6,00	17,87	17,11	16,53	15,64	15,44	14,51

Pramen: Oilseeds: World Markets and Trade, USDA prosinec 2019.

Poznámka: ¹⁾ kvalifikovaný odhad z listopadu 2019.

Využití a zpracování olejnin v ČR

Možnosti využití řepkového semene doznaly v posledním desetiletí výrazných změn. V minulosti byla většina produkce využívána k potravinářským a krmivářským účelům. V posledních letech došlo k masivnímu rozvoji produkce biopaliv. Produkce 1,5 tis. t řepkové bionafty z roku 1992 stoupla na 200 tis. t v roce 2011. V roce 2013 bylo vyrobeno 181 tis. t FAME a v roce 2014 více než 219 tis. t FAME. Poslední roky (2015 až 2017) byly ve znamení poklesu produkce na cca. 150 tis. t. Výrazně se změnily též poměry v dovozu a vývozu rostlinných olejů a tuků. Jejich vysoké dovozy jsou převážně ve formě základního zpracování nebo již finálních výrobků. Tuzemská produkce tukového průmyslu se snaží prosadit na zahraničních trzích.

Z následující tabulky je zřejmé, že v marketingovém roce 2018/19 došlo k navýšení hodnoty vývozu olejnin na 6 707 mil. Kč, oproti předešlému roku o 2 653,9 mil. Kč. Obecně lze říci, že oproti roku 2017/18 došlo u všech vývozních položek k většímu či menšímu navýšení vývozní hodnoty. Po výrazném poklesu vyvezených olejů došlo k navýšení v posledním ukončeném marketingovém roce na 7 963 mil. Kč. Stále ale cena nedosahuje úspěšných let 2015/16 a 2016/17, kdy se cena pohybovala nad 10 mld. Kč.

Statistická hodnota zahraničního obchodu ČR s olejinami a jejich produkty (v mil. Kč)

Ukazatel		2015/16		2016/17		2017/18		2018/19	
		Dovoz	Vývoz	Dovoz	Vývoz	Dovoz	Vývoz	Dovoz	Vývoz
Olejniný (KN 1201-1208)		4 036,2	4 861,0	4 192,2	5 645,9	5 438,8	4 053,5	6 435,7	6 707,4
z toho	semeno řepky	1 433,9	3 023,3	1 626,3	3 750,1	2 705,2	2 097,4	3 493,2	4 480,8
	semeno máku	191,2	1 120,2	104,6	950,0	186,7	1 075,8	266,8	1 344,0
Rostlinné oleje (KN 1507-1515)		8 834,4	12 878,2	6 479,1	11 002,4	4 489,7	7 488,0	3 831,5	7 963,1
z toho	řepkové oleje	6 114,9	11 417,8	4 011,0	9 123,8	1 670,2	5 305,7	936,6	5 368,1
	sójové oleje	181,4	3,3	196,3	2,9	217,7	14,2	306,8	106,8
	palmové oleje	465,6	23,0	523,2	26,1	428,4	33,5	22,0	0,1
Margaríny (KN 1517)		1 536,7	85,1	1 141,8	70,4	1 286,3	88,8	1 691,9	138,2
Šroty a pokrutiny olejin (SITC 0813)		4 317,3	2628,6	4 024,3	2 538,9	4 079,6	2 130,2	4 208,8	2 833,0
Hodnota celkem		27 111,6	36 040,5	22 298,8	33 110,5	20 502,6	22 287,1	21 193,3	28 941,5
Obchodní saldo		8 928,9		10 811,7		1 784,5		1 375,8	

Pramen: ČSÚ.

Pro zahraniční agrární obchod České republiky představuje vývoz řepkového semene i řepkových olejů zajímavý obchodní potenciál. V marketingovém roce 2017/18 došlo k poklesu množství vyvezeného semene, mezi hlavní příčiny se řadí výskyt sucha, které významně snížilo celkovou sklizeň. Významný podíl mezi krmivy používanými v ČR zaujímá využití extrahovaných šrotů a pokrutin po zpracování olejin. Tuzemská spotřeba krmiv je velmi významně kryta dovozy sójových extrahovaných šrotů.

Spotřeba a ceny rostlinných olejů a tuků v ČR

Dle sledování spotřeby rostlinných olejů a tuků prováděné ČSÚ je patrné několik dlouhodobých trendů. Dlouhodobá spotřeba rostlinných olejů a tuků stagnuje v rozmezí 15,9 až 17,7 kg/obv. za rok. Od roku 2009 (9,5 kg/obv. za rok) každoročně vzrůstá spotřeba jedlých rostlinných olejů, v roce 2018 dosáhla 10,4 kg/obv. za rok. Nabídka olejů se stále rozšiřuje a zákazníci jsou lépe informováni o vhodnosti používání jednotlivých druhů rostlinných olejů. Stále vyšší oblíbenosti doznávají řepkové a olivové oleje. Ve spotřebě másla je také zřejmý trend zvyšující se spotřeby ze 4,5 kg/obv. za rok v roce 2009 na 5,1 kg/obv. za rok v roce 2018. Spotřeba sádla zaznamenala nepatrný pokles ze 4,7 kg/obv. za rok v letech 2006–2008 na současných 4,4 kg/obv. za rok. Oproti roku 2017 zde nedošlo ke změnám.

S rozšiřující se nabídkou jsou na trhu dostupné kromě běžných olejů (řepkový, slunečnicový, olivový) i další méně známé druhy (palmový, kukuřičný, sójový, arašídový).

Průměrná spotřeba jedlých rostlinných olejů a tuků v ČR (v kg/obyv. za rok)

Rok	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
JROT*	15,9	16,3	16,3	16,4	16,9	17,2	17,0	17,2	17,6	17,7
z toho JRO**	9,5	9,6	9,7	9,7	9,9	10,1	10,0	10,1	10,3	10,4
Máslo	5,0	4,9	5,0	5,2	5,1	5,1	5,5	5,4	5,0	5,1
Sádlo	4,5	4,7	4,8	4,7	4,5	4,5	4,4	4,5	4,4	4,4

Pramen: ČSÚ.

Poznámka: * Jedlé rostlinné oleje a tuky;

** Jedlé rostlinné oleje.

Zahraniční obchod České republiky s rostlinnými oleji a tuky**Dovoz hlavních rostlinných olejů v t, za kalendářní rok**

Skupina olejů:	2014	2015	2016	2017	2018	2019 ¹⁾
Řepkový	160 740,2	239 263,9	289 310,5	122 081,4	51 659,8	40 861,2
Slunečnicový ²⁾	45 246,0	52 927,3	39 235,2	49 175,9	52 797,3	65 782,8
Sójový	9 053,3	9 276,1	9 556,0	10 508,8	14 197,4	18 298,7
Palmový	18 061,9	17 619,7	21 590,8	21 242,3	18 323,1	18 405,1
Kokosový	2 879,0	3 040,4	2 859,9	3 123,9	3 037,7	2 733,3
Lněný	920,2	803,7	651,0	1 166,1	829,5	364,8
Olivový ³⁾	11 513,5	6 997,2	12 295,7	2 459,3	7 088,0	6 177,5
Ostatní ⁴⁾	1 519,8	1 749,8	1 966,1	2 449,8	1 968,3	1 974,3
Oleje celkem	249 933,9	331 678,1	377 465,2	212 207,5	149 901,1	154 597,7

Pramen: ČSÚ.

Poznámka: ¹⁾ dovoz hlavních rostlinných olejů od ledna do listopadu;²⁾ zahrnuje olej slunečnicový, světlicový a bavlníkový a jejich frakce;³⁾ zahrnuje olivový olej, frakce a směsi získané výhradně z oliv;⁴⁾ zahrnuje olej arašídový, kukuřičný, ricinový, sezamový a jiné rostlinné tuky a oleje a jejich frakce.**Dovoz hlavních rostlinných olejů v t, za marketingový rok**

Skupina olejů:	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20 ¹⁾
Řepkový	172 930,6	290 607,6	184 250,5	81 524,0	48 464,8	19 444,8
Slunečnicový ²⁾	47 093,8	50 387,2	42 271,3	52 418,6	63 267,3	29 533,4
Sójový	7 769,0	9 734,4	9 455,1	11 377,2	18 236,2	8 792,5
Palmový	17 272,1	20 454,0	21 086,1	21 103,6	18 800,0	8 178,5
Kokosový	2 854,8	3 164,0	3 031,1	3 013,6	2 996,1	926,4
Lněný	1 120,7	684,5	513,5	1 332,6	646,9	98,0
Olivový ³⁾	11 179,6	9 161,2	7 194,3	2 330,8	7 694,3	2 551,2
Ostatní ⁴⁾	1 469,6	1 850,0	2 308,7	2 153,0	1 925,6	1 024,6
Oleje celkem	261 690,2	386 042,9	270 110,6	175 253,4	162 031,2	70 549,4

Pramen: ČSÚ.

Poznámka: ¹⁾ dovoz hlavních rostlinných olejů od července do listopadu 2019;²⁾ zahrnuje olej slunečnicový, světlicový a bavlníkový a jejich frakce;³⁾ zahrnuje olivový olej, frakce a směsi získané výhradně z oliv;⁴⁾ zahrnuje olej arašídový, kukuřičný, ricinový, sezamový a jiné rostlinné tuky a oleje a jejich frakce.

Vývoz hlavních rostlinných olejů v t, za kalendářní rok

Skupina olejů:	2014	2015	2016	2017	2018	2019 ¹⁾
Řepkový	391 836,0	525 335,0	525 704,9	313 859,5	265 651,1	253 186,6
Slunečnicový ²⁾	55 345,8	53 577,8	50 729,4	77 703,6	87 026,3	98 359,1
Sójový	2 218,2	299,3	147,2	540,4	3 216,9	6 166,5
Palmový	390,7	615,9	862,4	3 337,8	5 452,6	5 614,5
Kokosový	289,8	291,5	355,2	450,3	240,8	230,4
Lněný	8,8	15,8	16,3	767,7	412,0	20,4
Olivový ³⁾	1 091,6	926,8	1 005,2	727,6	1 618,8	1 208,8
Ostatní ⁴⁾	1 965,3	1 705,2	3 297,9	2 341,1	1 927,9	2 725,3
Oleje celkem	453 146,2	582 767,3	582 102,2	399 728,0	365 546,4	367 511,6

Pramen: ČSÚ.

Poznámka: ¹⁾ vývoz hlavních rostlinných olejů od ledna do listopadu;

²⁾ zahrnuje olej slunečnicový, světlicový a bavlníkový a jejich frakce;

³⁾ zahrnuje olivový olej, frakce a směsi získané výhradně z oliv;

⁴⁾ zahrnuje olej arašídový, kukuřičný, ricinový, sezamový a jiné rostlinné tuky a oleje a jejich frakce.

Vývoz hlavních rostlinných olejů v t, za marketingový rok

Skupina olejů:	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20 ¹⁾
Řepkový	426 360,2	549 554,9	409 562,2	268 245,9	279 211,2	113 606,7
Slunečnicový ²⁾	44 319,7	53 103,0	67 852,0	78 895,6	104 458,1	39 399,9
Sójový	373,0	153,4	148,5	752,0	5 855,4	3 290,9
Palmový	411,2	816,4	1 556,2	1 556,2	5 635,1	2 815,6
Kokosový	283,0	333,8	499,8	284,5	227,6	96,9
Lněný	9,2	20,2	65,0	891,7	240,8	9,4
Olivový ³⁾	901,9	1 138,8	600,8	684,1	1 669,4	398,1
Ostatní ⁴⁾	2 766,9	1 344,6	4 100,5	1 051,9	1 900,7	2 498,4
Oleje celkem	475 425,1	606 465,1	484 385,0	352 361,9	399 198,3	162 115,9

Pramen: ČSÚ.

Poznámka: ¹⁾ vývoz hlavních rostlinných olejů od července do listopadu 2019;

²⁾ zahrnuje olej slunečnicový, světlicový a bavlníkový a jejich frakce;

³⁾ zahrnuje olivový olej, frakce a směsi získané výhradně z oliv;

⁴⁾ zahrnuje olej arašídový, kukuřičný, ricinový, sezamový a jiné rostlinné tuky a oleje a jejich frakce.

Dovoz a vývoz margarínů v t, za kalendářní rok

Kalendářní rok	2014	2015	2016	2017	2018	2019 ¹⁾
Dovoz	43 159	46 016	42 116	48 400	47 789	44 165
Vývoz	3 594	2 672	1 807	2 655	2 832	3 048

Pramen: ČSÚ.

Poznámka: ¹⁾ dovoz a vývoz margarínů od ledna do listopadu 2019.

Dovoz a vývoz margarínů v t, za marketingový rok

Marketingový rok	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20 ¹⁾
Dovoz	42 562	43 139	43 632	49 995	48 367	22 310
Vývoz	3 172	2 077	2 093	2 757	3 383	1 256

Pramen: ČSÚ;

Poznámka: ¹⁾ dovoz a vývoz margarínů od července do listopadu 2019.

Zahraniční obchod s extrahovanými šroty a pokrutinami

Dovoz pokrutin a extrahovaných šrotů do České republiky v t, za kalendářní rok

Pokrutiny a extrahované šroty:	2014	2015	2016	2017	2018	2019 ¹⁾
Sójové	367 229	407 404	363 737	383 490	374 571	150 092
Řepkové	48 355	70 572	65 223	82 493	106 002	99 928
Slunečnicové	18 143	22 830	31 819	59 307	54 662	37 481
Lněné	213	170	137	101	71	91
Ostatní	6 755	3 060	2 282	4 258	4 473	4 137
Celkem	440 695	504 036	463 198	529 649	539 779	291 729

Pramen: ČSÚ.

Poznámka:¹⁾ dovoz pokrutin a extrahovaných šrotů od ledna do listopadu 2019.

Dovoz pokrutin a extrahovaných šrotů do České republiky v t, za marketingový rok

Pokrutiny a extrahované šroty:	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20 ¹⁾
Sójové	404 952	388 317	366 208	373 700	374 571	150 093
Řepkové	62 954	68 902	58 456	101 065	108 461	47 074
Slunečnicové	19 600	29 740	41 141	65 548	42 569	15 214
Lněné	194	148	114	95	69	91
Ostatní	3 961	3 605	2 966	4 577	4 675	1 742
Celkem	491 661	490 712	468 885	544 985	530 345	214 214

Pramen: ČSÚ.

Poznámka:¹⁾ dovoz pokrutin a extrahovaných šrotů od července do listopadu 2019.

Vývoz pokrutin a extrahovaných šrotů z České republiky v t, za kalendářní rok

Pokrutiny a extrahované šroty:	2014	2015	2016	2017	2018	2019 ¹⁾
Sójové	13 876	25 688	17 998	7 706	7 571	2 637
Řepkové	237 042	346 238	363 789	341 388	378 817	375 381
Slunečnicové	30 722	24 289	29 193	72 252	85 421	77 149
Lněné	-	-	-	1	3	4
Ostatní	15 929	6 079	763	1 192	1 225	1 525
Celkem	297 569	402 294	411 743	422 539	473 037	456 696

Pramen: ČSÚ.

Poznámka:¹⁾ vývoz pokrutin a extrahovaných šrotů od ledna do listopadu 2019.

Vývoz pokrutin a extrahovaných šrotů z České republiky v t, za marketingový rok

Pokrutiny a extrahované šroty:	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20 ¹⁾
Sójové	21 852	22 510	7 115	10 390	7 571	2 638
Řepkové	278 168	365 860	382 631	320 238	394 228	184 402
Slunečnicové	24 095	26 090	54 457	74 049	88 484	33 637
Lněné	-	-	-	2	3	2
Ostatní	16 600	3 111	897	1 148	1 315	822
Celkem	340 715	417 571	445 100	405 827	491 604	221 501

Pramen: ČSÚ.

Poznámka:¹⁾ vývoz pokrutin a extrahovaných šrotů od července do listopadu 2019.

NEPOTRAVINÁŘSKÉ UŽITÍ OLEJNIN

Certifikovaná biopaliva přimíchávaná do fosilních paliv nebo používaná jako čisté palivo jsou prozatím nejlepší a nákladově efektivní cestou, jak zajistit provoz vozidel, která jsou v současné době v provozu a zároveň vyhovují požadavkům ochrany klimatu. Certifikovaná biopaliva jistě nejsou jediným řešením, ale představují vhodnou alternativu běžných fosilních paliv.

Na udržitelnost certifikovaná a z hlediska emisí GHG zdokonalená bionafta z řepkového oleje může, zároveň s jinými obnovitelnými palivy a moderními motory, představovat významný příspěvek k dekarbonizaci silniční dopravy, zemědělství a lesnictví v krátkodobém a střednědobém výhledu. Bionafta představuje v současnosti jedinou komplexní možnost dekarbonizace nákladní dopravy a dalších strojů, které vykazují velkou spotřebu motorové nafty.

Spotřeba MEŘO v množství 330–340 tis. t/rok do roku 2019 je v reálných možnostech výroby v ČR. Větší spotřeba vysokoprocentních paliv SMN B30 a B100 si ovšem v roce 2020 pravděpodobně vyžádá meziroční skokový nárůst spotřeby MEŘO o cca 70 tis. t na cca 415 tis. t. Toto množství již přesahuje maximální současnou kapacitu výroby MEŘO v ČR. V období 2017–2019 byla zajištěna úspora emisí skleníkových plynů z pohonných hmot ve výši 3,5 %, dosažená se spotřebou nízkoprocentních pohonných hmot E5 a B7 v kombinaci s minimální spotřebou vysokoprocentních směsí E85, SMN B30 a B100 a s využitím konvenčních biokomponent s vysokou udržitelností (úsporou emisí skleníkových plynů z biopaliv ve výši 60–70 %). V roce 2020 by bylo dosaženo snížení emisí GHG ve výši 6 % navíc díky použití pokročilých biopaliv, nárůstem spotřeby paliv SMN B30, B100 a nově také HVO30, zohledněním dalších alternativních paliv (např. CNG, LPG). A také započtením ušetřených emisí z těžby ropy a zemního plynu.

Výroba a spotřeba bionafty

Prvenství ve využívání certifikovaných biopaliv na trhu EU si i v roce 2018 před bioethanolem udržely FAME/MEŘO a produkty hydrogeneračního zpracování rostlinných olejů, obdobných triglycerických surovin a volných mastných kyselin – HVO/HEFA. Výroba bionafty (FAME/MEŘO) v EU dosáhla v roce 2018 cca 10,8 mil. t a byla o 5 % nižší než v roce předešlém. I přes nárůst produkce obnovitelné nafty HVO o cca 6 % oproti roku 2017 na 2,8 mil. t, byla celková produkce bionafty v EU v roce 2018 nižší o 3,5 % než v roce předchozím. V EU-27 dosahují výrobní kapacity FAME/MEŘO a HVO cca 22 mil. t. Při celkové produkci FAME/MEŘO a HVO 13,6 mil. t. v roce 2018 tak byly tyto kapacity využity na 62 %.

Produkce bionafty – FAME/MEŘO a HVO/HEFA v EU (v tis. t)

FAME/MEŘO	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Belgie	311	314	305	454	252	239	350	350
Dánsko	79	109	200	200	140	140	120	120
Německo	2 800	2 600	2 600	3 000	3 100	3 200	3 200	3 050
Velká Británie	180	250	268	143	149	344	375	425
Francie	1 789	2 120	2 264	2 254	2 280	2 138	2 000	1 960
Itálie	591	287	459	580	577	350	500	800
Nizozemsko	204	332	606	734	650	636	932	400
Rakousko	310	265	217	292	340	307	295	300
Polsko	364	592	648	692	759	871	904	920
Portugalsko	355	296	297	326	349	325	260	300
Švédsko	136	111	125	126	92	82	60	40

FAME/MEŘO	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Slovinsko	1	6	15	0	0	0	0	0
Slovensko	125	110	105	103	125	110	109	111
Španělsko	649	472	581	894	971	1 160	1 515	1 150
Česká republika	210	173	182	219	168	149	157	194
Ostatní EU	557	669	724	722	754	811	672	646
EU-27	8 661	8 706	9 596	10 739	10 706	10 862	11 449	10 776
HVO/HEFA*	580	1 258	1 326	2 009	2 370	2 411	2 666	2 832
Celkem	9 241	9 964	10 922	12 748	13 076	13 273	14 115	13 598

Pramen: F.O. Licht, UFOP, 2018/2019.

Poznámka: * odhad dohromady (Španělsko, Finsko, Francie, Itálie).

Spotřeba FAME/MEŘO v roce 2018 činila 13,6 mil. t, což je o 17 % více než v roce 2017. Spotřeba HVO v EU dosáhla 2,3 mil. t., tj. o 10 % méně než v roce 2017. Celosvětově spotřeba FAME/MEŘO ve výši 34 mil. t představuje 15 % nárůst oproti roku 2017. U HVO došlo celosvětově v roce 2018 k poklesu o 6 % na 4,5 mil. t při srovnání s rokem 2017.

Celosvětová spotřeba bionafty – FAME/MEŘO a HVO/HEFA v letech 2011–2018 (v tis. t)

FAME/MEŘO	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
EU-27	11 507	11 511	10 571	11 504	10 987	10 714	11 611	13 608
Kanada	221	257	335	335	470	387	331	536
USA	2 952	2 994	4 759	4 719	4 977	6 946	6 612	6 312
Argentina	749	875	885	970	1 014	1 033	1 173	1 099
Brazílie	2 260	2 304	2 510	2 880	3 368	3 333	3 753	4 678
Kolumbie	450	488	506	519	523	506	513	480
Peru	239	251	261	257	278	294	290	291
Indie	-	-	-	-	-	-	15	30
Indonésie	253	471	737	1 299	585	2 306	1 999	2 900
Malajsie	15	110	165	172	255	278	299	326
Filipíny	108	121	135	143	177	192	180	185
Thajsko	559	802	898	1 075	1 135	1 025	1 255	1 422
Ostatní svět	857	1 019	1 279	3 245	1 316	1 471	1 477	2 192
Celkem FAME/MEŘO	20 179	21 204	23 041	27 064	25 094	28 485	29 509	34 059
HVO/HEFA	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
EU-27	583	1 456	1 177	1 789	2 056	2 255	2 542	2 290
USA	15	139	149	154	77	63	67	70
Singapur	186	293	1 093	1 438	1 515	1 745	1 952	1 786
Thajsko	-	-	10	15	15	15	15	15
Ostatní svět	83	101	43	184	123	84	264	370
Celkem HVO/HEFA	867	1 989	2 472	3 580	3 786	4 162	4 840	4 531
Celkem FAME/MEŘO a HVO/HEFA celosvětově	21 046	23 193	25 513	31 644	28 880	32 647	34 349	38 590

Pramen: F.O. Licht, UFOP, 2018/2019.

Celosvětová hrubá spotřeba FAME/MEŘO a HVO/HEFA ve výši 38,6 mil. t představuje 12 % nárůst oproti roku 2017.

Tuzemská bilance výroby, vývozu, dovozu a uplatnění bionafty na trhu s pohonnými hmotami

Bilanci výroby FAME/MEŘO v ČR, jejich vývoz, dovoz, hrubou spotřebu, prodej FAME/MEŘO jako čisté palivo B100 a směsné motorové nafty SMN B30 v letech 2012–2019 uvádí níže uvedená tabulka. Podle standardního šetření v oblasti kapalných biopaliv měsíčním výkazem o biopalivech v gesci ministerstva průmyslu a obchodu (MPO) se v roce 2019 vyrobilo 248 418 t FAME, což je o 22 % více než v roce 2018. Z tohoto množství 167,7 tis. t tvořily MEŘO, 51,8 tis. t methylestery živočišných tuků kat. I a 2 (TME), 26,6 tis. t methylestery použitých kuchyňských olejů (UCOME) a 2,3 tis. t methylestery volných mastných kyselin (MEFA). Dovoz FAME poklesl ve srovnání s rokem 2018 o 9 % na 177,4 tis. t. Poprvé od roku 2015 byl dovoz FAME do ČR nižší než jeho výroba. Hrubá spotřeba FAME činila 316,8 tis. t, což představuje nárůst o 1 % ve srovnání s rokem 2018. Do volného daňového oběhu se uvedlo 15 t směsné motorové nafty s 30 % V/V MEŘO (B30) a 1 354 t FAME jako čisté pohonné hmoty. Pro mísení syntetické složky do motorové nafty se využilo 1 642 t HVO/HEFA. V roce 2018 to bylo 2 547 t.

Bilance výroby, vývozu, dovozu a uplatnění na trhu ČR FAME/MEŘO B100 a SMN B30 v období 2012–2019

	2012 (t)	2013 (t)	2014 (t)	2015 (t)	2016 (t)	2017 (t)	2018 (t)	2019 (t)	Index 2019/2018
Výroba FAME/MEŘO v ČR ¹⁾	172 729	181 694	219 316	167 646	148 832	157 429	194 278	248 418	1,28
Dovoz FAME do ČR	119 873	125 815	119 033	201 899	163 658	164 668	195 348	177 364	0,91
Vývoz FAME/MEŘO z ČR ¹⁾	6 703	43 216	35 221	67 623	40 823	18 196	74 448	107 275	1,44
Hrubá spotřeba v ČR ^{2) 3)}	283 825	268 348	301 168	303 329	271 196	303 531	314 324	316 834	1,01
MEŘO jako čistá pohonná hmota ²⁾	56 312	63 467	107 112	108 480	173	36	1 000	1 354	1,35
SMN B30 (obsahuje pouze MEŘO) ²⁾	131 023	124 125	157 404	135 106	86	44	0	15	-

Pramen: ¹⁾ MPO – Eng (MPO) 6–12;

²⁾ Generální ředitelství cel;

³⁾ Při zohlednění počátečních a konečných zásob.

Poznámka: Pro tuto bilanci se použily hodnoty hustot při 15 °C: FAME/MEŘO: 891,9 kg/m³, SMN B30: 853,6 kg/m³, motorová nafta: 837,2 kg/m³.

Bilance osevních ploch a produkce řepky olejky využité na výrobu MEŘO v období 2012–2019

	Jednotka	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Výroba FAME: ¹⁾ z toho MEŘO	t	172 729 159 979	181 694 181 694	219 316 217 315	167 646 167 646	148 832 148 432	157 429 152 291	194 278 140 463	248 418 167 664
Spotřeba řepky olejky na výrobu MEŘO ²⁾	t	395 148	448 784	536 768	414 086	366 627	376 159	346 944	414 130
Sklizňová plocha řepky olejky ³⁾	ha	401 319	418 808	389 298	366 180	392 991	394 262	411 802	379 778
Výnos řepky olejky ³⁾	t/ha	2,76	3,45	3,95	3,43	3,46	2,91	3,43	3,05
Produkce řepky olejky ³⁾	t	1 109 137	1 443 210	1 537 320	1 256 212	1 359 125	1 146 224	1 410 769	1 156 973
Plocha řepky olejky, při daném výnosu, určená pro výrobu MEŘO	ha	143 170	130 082	135 891	120 725	105 962	129 264	101 150	135 780
Podíl ploch řepky olejky zpracované na MEŘO z celkových ploch	%	35,7	31,1	34,9	33,0	27,0	32,9	24,6	35,7

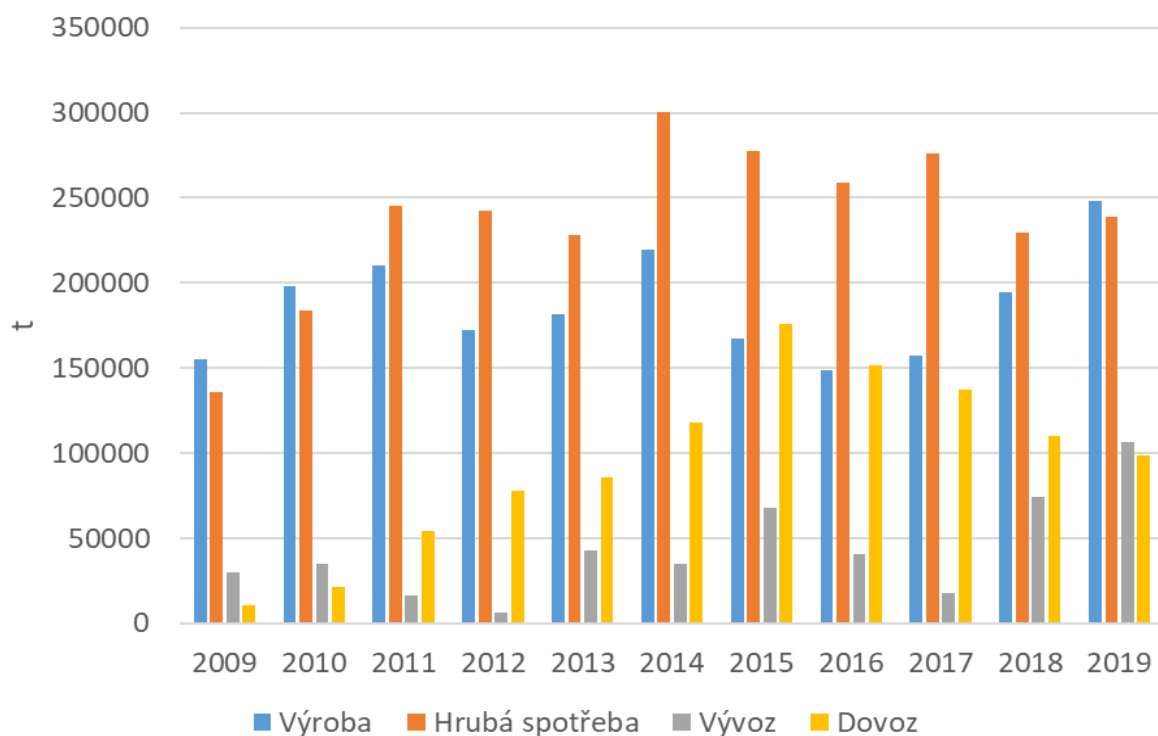
Pramen: ¹⁾ MPO – Eng (MPO) 6–12;

²⁾ VÚZT & SVB s ohledem na účinnost získávání řepkového oleje a jeho reesterifikaci, řepka olejka 2,47 kg na 1 kg MEŘO;

³⁾ ČSÚ.

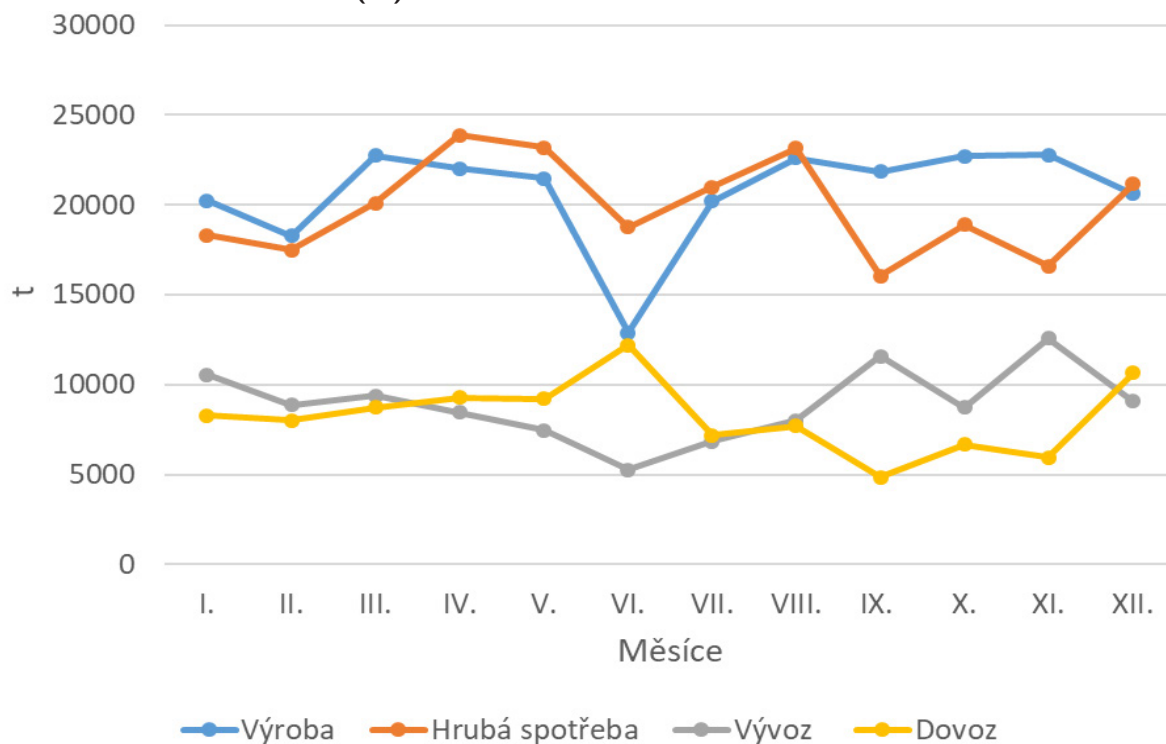
K výrobě MEŘO se v ČR v roce 2019 spotřebovalo 414,1 tis. t řepky olejky, a to je o 19 % více než v roce 2018. Podíl plochy řepky, využitá pro výrobu MEŘO dosáhl 36 %. V roce 2018 to bylo 24,6 %.

Bilance FAME v ČR v období 2009-2019 (v t)

Pramen: Eng (MPO) 6-12.

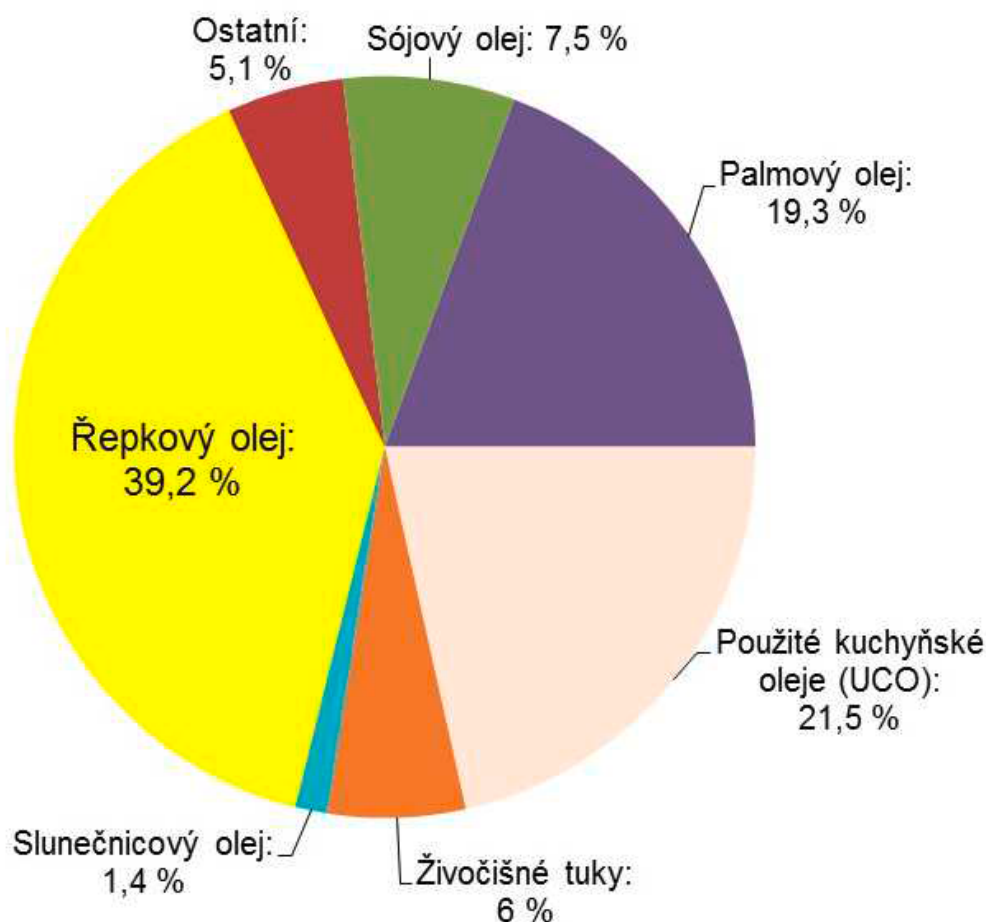
Bilance FAME v ČR v roce 2019 (v t)

Pramen: Eng (MPO) 6-12.

Výroba: 248 418 t; Dovoz: 98 852 t; Vývoz: 106 943 t;
Hrubá spotřeba: 238 655 t.

Procentní zastoupení vstupních surovin použitých pro výrobu bionafty a obnovitelné nafty v roce 2018 v EU

Pramen: USDA Foreign Agricultural Service – GAIN report NLI902/15. 7. 2019.

I přes pozvolný pokles spotřeby řepkového oleje pro výrobu bionafty ze 6,5 mil. t v roce 2012 na 5,2 mil. t v roce 2018, tj. 20 % během šesti let, zůstává řepka zdaleka nejvýznamější vstupní surovinou.

U vstupních surovin se projevuje vliv měnící se politiky využívání obnovitelných paliv v odvětví dopravy i tlak na dodávky a ceny na trzích rostlinných olejů. V důsledku dvojího započítávání biopaliv (tzv. double counting) z odpadních olejů a tuků legislativa vytvořila konkurenceschopnou výhodu, která omezuje bionaftu z řepkového oleje na trhu, jak tomu bylo dříve u biopaliv z palmového oleje (FAME/HVO). Dovozy methylesterů palmového oleje bylo de facto zabráněno od roku 2012 v důsledku zavedení dovozních cel. Ve stejném období však vzrostl dovoz a používání palmového oleje v jihoevropských zařízeních na výrobu bionafty a v zařízeních vyrábějících HVO. Z hlediska evropských výrobců řepky byla sankční cla na dovoz bionafty víceméně neúčinná. Proto lze očekávat, že obchodní politika na snížení podílu palmového oleje na trhu EU bude mít dopad a že se podle toho otevře prodejní okno pro řepkový olej. Ceny řepkového oleje jsou rozhodujícími hybateli produkční ceny, a tím určují ekonomickou atraktivitu řepky při plánování osevních postupů pěstovaných plodin. Důsledkem dvojího započítávání biopaliv z UCO, v ČR zavedeného vydanou novelou zákona o ochraně ovzduší (č. 201/2012 Sb., ve znění zákona č. 172/2018 Sb.) a nařízením vlády o kritériích udržitelnosti biopaliv a snižování emisí GHG z pohonných hmot (č. 189/2018 Sb.), je dovoz velkého množství UCO a tuků do EU, z Číny, Indonésie, Malajsie a stále častěji také z USA. Zvyšují se i dovozy FAME do EU z celého světa a je patrný dovoz FAME do EU z Číny.

PŘÍLOHA

Definitivní sklizeň olejnin v roce 2019 (dle ČSÚ k 18. 2. 2020)

Plodina	Plocha (ha)	Výnos (t/ha)	Sklizeň (t)
Olejniny celkem	454 761	2,74	1 248 175
řepka	379 778	3,05	1 156 973
slunečnice na semeno	11 825	2,44	28 811
sója	12 240	2,27	27 838
mák	35 778	0,66	23 606
hořčice na semeno	13 240	0,69	9 171
len setý olejný	1 082	1,25	1 350
ostatní olejniny	818	0,52	426

Pramen: ČSÚ.

Vydalo Ministerstvo zemědělství
Těšnov 65/17, 110 00 Praha 1
internet: www.eagri.cz
e-mail: info@mze.cz

ISBN 978-80-7434-586-9

Praha 2020